

U N I W E R S Y T E T Z I E L O N O G Ó R S K I

Relacje

Studia z nauk społecznych

nr 9/2020

REDAKTOR NACZELNY

Zdzisław Wołk

REDAKCJA TOMU

Jarosław Bąbka

Ewa Pasterniak-Kobyłecka

Zielona Góra 2024

RADA NAUKOWA

Jarosław Bąbka (przewodniczący), Mirosław Chałubiński, Krystyna Ferenz, Grażyna Gajewska,
Ирина Алексеевна Горьковская, Zbigniew Izdebski, Mariusz Kwiatkowski, Hanna Liberska, Margarida Dias Picinho
Andrzej Radzewicz-Winnicki, Tatiana Rongińska, Maciej Słomczyński, Maria Zielińska

SKŁAD KOLEGIUM REDAKCYJNEGO

Redaktor Naczelny

Zdzisław Wołk

Redakcja naukowa numeru

Jarosław Bąbka
Ewa Pasterniak-Kobylecka

Redaktorzy tematyczni

Dorota Bazuń
Krzysztof Zajdel

Sekretarz Redakcji

Andrzej Zygadło

Redaktor statystyczny

Edyta Mianowska

ADRES REDAKCJI CZASOPISMA

Wydział Nauk Społecznych
(dawniej: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii)
Al. Wojska Polskiego 69, 65-762 Zielona Góra
e-mail: redakcja@wpps.uz.zgora.pl
www.relacje.wpps.uz.zgora.pl

REDAKCJA

Aldona Reich

REDAKCJA TECHNICZNA

Elżbieta Kościańska

KOREKTA

Ewa Popiłka

PROJEKT OKŁADKI

Marta Surudo

Czasopismo recenzowane, lista recenzentów dostępna na stronie
<http://www.relacje.wpps.uz.zgora.pl>

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski
Zielona Góra 2024

ISSN 2543-5124

OFICyna WYDAWNICZA UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel. (68) 328 78 64
www.ow.uz.zgora.pl, sekretariat@ow.uz.zgora.pl

SPIS TREŚCI

Od Redakcji	5
-------------------	---

I

DZIAŁALNOŚĆ KÓŁ NAUKOWYCH NA WYDZIALE NAUK SPOŁECZNYCH

Agnieszka Wilkowska, Kornelia Dąbrowska, Małgorzata Olejarz, Środowiskowe i międzypokoleniowe działania animacyjne Koła Naukowego Anim@cja	9
Monika Kaczmarczyk, Paulina Borek, Justyna Mróz, Resocjalizacja poprzez inkluzję na przykładzie działalności Penitencyjnego Koła Naukowego PRISON	25
Jakub Niewiński, Alina Kobyłecka, Eryk Korejwo, Ewelina Kośmidek, Budujemy mosty łączące przeszłość z teraźniejszością ku przyszłości (Koło Naukowe „W DIALOGU”)	37
Ewa Nowicka, Kamil Zając, Bractwo Żółtego Szalika	43
Bogumiła Weimann, Alicja Poprawa, Michalina Płukis, Anna Pollak, Koło Naukowe Psychologii Polarnej ICE	49
Paula Stoppa, Weronika Rosół, Ullyana Gnatyuk, Działalność Koła Naukowego Kryminalistyki i Wiktyimologii w roku akademickim 2022/2023	53
Zuzanna Brzychcy, Ines Muszyńska, Gabriela Ruszel, Oliwia Wołowska, Projekt Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” <i>Zwierzęta – Sojusznicy w terapii.</i> Sprawozdanie	63
Julia Baranowska, Wiktoria Klecha, Klaudia Kasowska, Sprawozdanie z działalności Studenckiego Koła Naukowego „Kooperacja” w latach akademickich 2021/2022 oraz 2022/2023	71
Natalia Żarnowska, Blaski i cienie działalności Naukowego Koła Logopedycznego „Mowa bez wad”	77
Grażyna Gajewska, Joanna Nowak, Martyna Pająk, Koło Naukowe Pedagogiki Opiekuńczej	81

II ROZPRAWY I ARTYKUŁY

Michał Gancarz , Uwarunkowania relacji społecznych osób dotkniętych depresją. Badania z wykorzystaniem metody verbatim	89
Anita Famuła-Jurczak, Sara Loba, Karolina Skwarek , Znaczenie budowania świadomości logopedycznej wśród opiekunów zatrudnionych w żłobkach/klubach dziecięcych	97
Żaklina Dworska, Omar Lekhchine, Jakub Pankiewicz, Mateusz Bajon , Turnieje oksfordzkie jako narzędzie rozwijające publiczną debatę	109
Iwona Kopaczyńska, Agata Drozdek, Wiktoria Mackiewicz , Organizacja badań, opracowanie i prezentowanie wyników jako zdobywanie doświadczeń w działalności naukowej przez studentki Koła Naukowego UZ „Kooperacja”	119
Lidia Wawryk, Joanna Nowaczyk, Piotr Sitko, Ewelina Stafecka, Tetiana Yurkova , Bajka profilaktyczna w twórczości absolwentów pedagogiki opiekunczo-wychowawczej i profilaktyki (Część I)	127

III LUDZIE, WYDARZENIA, RECENZJE

Ewa Pasterniak-Kobyłecka, Natalia Borovyk, Iryna Ladyka, Anna Tsymbal , Studentki z Ukrainy w przestrzeni Uniwersytetu Zielonogórskiego	141
Lidia Kataryńczuk-Mania, Tomasz Dobrowolski , Sukcesy Jakuba Niewińskiego ze Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych	145
Alina Kobyłecka , Sprawozdanie z konferencji na temat działalności naukowych kół studenckich na Wydziale Nauk Społecznych	149
Wiktoria Kuncewicz , Rekomendacja książki <i>Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej,</i> <i>artystycznej i terapeutycznej</i> , red. naukowa Lidia Kataryńczuk-Mania	151

OD REDAKCJI

Szanowni Czytelnicy,

po długiej przerwie przedkładamy kolejny numer „Relacji”. Niestety, wciąż zmagamy się z trudnościami w zbieraniu tekstów, co w znacznym stopniu związane jest z niską liczbą punktów uzyskiwanych za publikacje w naszym półroczniku. Mimo to staramy się o utrzymanie pisma, co jednak zależy od woli potencjalnych Autorów. Z uznaniem więc przyjęliśmy propozycję stworzenia numeru poświęconego działalności kół naukowych, którego redakcji podjęli się Pani dr hab. Ewa Pasterniak-Kobyłecka, prof. UZ, i Pan dr hab. Jarosław Bąbka, prof. UZ. Zamieszczone w numerze teksty zostały napisane przez studentów Wydziału Nauk Społecznych, głównie członków kół naukowych, oraz przez ich opiekunów naukowych. W wielu przypadkach są to teksty wspólne nauczycieli akademickich i studentów.

W przyszłości planujemy kontynuowanie tego rozwiązania, powierzając numery sprofilowanie tematycznie poszczególnym jednostkom organizacyjnym Wydziału.

Wciąż wyrażamy przekonanie, że „Relacje” mogą stanowić atrakcyjną i wartościową formę upowszechniania rezultatów badań oraz refleksji i polemik osób mających różne doświadczenie naukowe. Rozwiązanie to było już zastosowane we wcześniejszych numerach i zostało dobrze przyjęte przez Czytelników. Utrzymaliśmy je i zamierzamy wykorzystywać w przyszłości.

Żywimy nadzieję, że kolejne numery pojawiać się będą częściej, a z czasem – ukazywać na bieżąco. Zachęcamy więc do zapoznania się z treściami przedłożonego numeru, a Autorów zapraszamy do publikowania swoich tekstów.

Redakcja

I
Działalność
kół naukowych
na Wydziale Nauk
Społecznych

Agnieszka Wilkowska

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 107874@g.elearn.uz.zgora.pl

Kornelia Dąbrowska

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 96002@g.elearn.uz.zgora.pl

Małgorzata Olejarz

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0000-0001-9619-0395
e-mail: m.olejarz@wns.uz.zgora.pl

ŚRODOWISKOWE I MIĘDZYPOKOLENIOWE DZIAŁANIA ANIMACYJNE KOŁA NAUKOWEGO ANIM@CJA

Wprowadzenie

Koła naukowe na polskich uczelniach to znaczący i dynamicznie rozwijający się obszar studenckiego zaangażowania, którego rola – zarówno dla indywidualnego rozwoju studentów, jak i ich współpracy ze środowiskiem lokalnym – jest nie do przecenienia. Koła naukowe są najczęściej wybieraną przez studentów formą zrzeszania się w ramach organizacji studenckich realizujących pozadydaktyczne funkcje wyższych uczelni (zob. Bałdyga i Bychto 2020, s. 128-129), w których uczestnictwo ma charakter fakultatywny i dobrowolny.

Cele i sposoby działań podejmowanych w kołach przybierają różny charakter i dotyczą rozmaitych obszarów życia akademickiego i szerzej – życia społecznego, niekoniecznie skupiając się wyłącznie na działalności *stricte* naukowej. W literaturze wskazuje się na interdyscyplinarność i wielokierunkowość zadań kół naukowych, które Bożena Boryczko i Leszek Kurcz dzielą na trzy grupy: 1) zadania naukowe (związane z pogłębianiem wiedzy i rozwojem kompetencji zawodowych), 2) zadania społeczne (związane z umiejętnościami interpersonalnymi oraz budowaniem relacji społecznych, w tym także zawodowych), 3) zadania kształtujące sylwetkę absolwenta (doskonalenie cech osobowych atrakcyjnych dla potencjalnych pracodawców) (Boryczko i Kurcz 2014, s. 101-108). Z pewnością udział w pracach koła naukowego może mieć pozytywny wpływ na wiedzę i umiejętności pozyskiwane przez podmioty w trakcie studiów. W tym sensie koła naukowe, jako organizacje studenckie, mogą stanowić cenne uzupełnienie edukacji o dodatkowe możliwości rozwoju zawodowego i zdobywanie

nowego doświadczenia, jednocześnie dając zainteresowanym osobom „unikalną okazję sprawdzenia wiedzy i umiejętności w warunkach ograniczonego ryzyka” (Kurzyk 2015, s. 129). Inni autorzy zwracają też uwagę na rolę kół naukowych w promowaniu wyższych uczelni oraz w nawiązywaniu współpracy ze środowiskiem lokalnym, gdzie najbardziej może się uwidaczniać aktywizm i partycypacja, chęć zaangażowania, uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i zaspokajania potrzeb, które w tym otoczeniu się pojawiają (Nymś-Górna 2021, s. 49). Tym samym, działając w kołach naukowych, studenci z jednej strony zyskują możliwość doskonalenia kompetencji „miękkich” (np. organizacyjnych, promocyjnych, pracy zespołowej, aktywizacji społeczności lokalnej), a z drugiej – zyskują też szansę na łączenie teorii z praktyką, kreowanie nowej rzeczywistości społecznej, zmienianie świadomości społeczności lokalnej i podejmowanie kreatywnych działań w różnych środowiskach (tamże, s. 49).

Koła naukowe stanowią więc ważną przestrzeń rozwoju nie tylko dla studentek i studentów, ale także dla samej uczelni i społeczności lokalnej. Przykładem działań podejmowanych w tej przestrzeni, dających wielowymiarowe korzyści, mogą być inicjatywy koła naukowego Anim@cja działającego na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego, które poniżej pokrótce zaprezentujemy.

Powstanie i zadania Koła Naukowego Anim@cja

Koło Naukowe Anim@cja ma stosunkowo niedługą historię: zostało zarejestrowane 10 listopada 2021 r. z inicjatywy ówczesnych studentów I roku animacji kultury i twórczej aktywności w Sieci. Impulsem do założenia koła po miesiącu studiowania przez młodych ludzi, którzy znaleźli się w zupełnie nowym dla nich środowisku, była chęć bliższego poznania się i podjęcia wspólnego działania, zainspirowana opowieściami o nieistniejącym już, a niegdyś bardzo aktywnym, Kole Naukowym ReAnimacja. Autorką inspirujących opowieści, które zachęciły i przekonały studentów do podjęcia decyzji o zrzeszeniu się, była dr Małgorzata Olejarz, prof. UZ, która na prośbę studentów zgodziła się zostać opiekunką nowo powstałego Koła Anim@cja. Studenci sprawnie przeprowadzili pierwsze demokratyczne wybory wyłaniające zarząd¹, stworzyli profil Koła w mediach społecznościowych², a także zaproponowali wyróżniającą ich szatę graficzną i logo³, którym jest niebieska mała symbolizująca znak @ powszechnie używany w poczcie elektronicznej i social mediach.

¹ W skład pierwszego zarządu Koła Anim@cja weszli: Maja Massier – przewodnicząca, Liwia Szrajber – wiceprzewodnicząca, Wiktoria Geldner – sekretarz.

² Facebook – <https://www.facebook.com/AnimacjaUZ>; Instagram – <https://www.instagram.com/animacjaUZ/>.

³ Autorką projektu szaty graficznej i loga Koła Anim@cja była Martyna Wojciechowska, studentka grafiki Wydziału Artystycznego UZ.

Ideą, która od początku towarzyszyła studentom, było ściśle powiązanie działalności koła ze specyfiką kierunku studiów, z którego się wywodzili (choć jednocześnie miało ono charakter otwarty i chętnie przyjmowano do niego również studentów z innych kierunków studiów), co oznaczało, że w działaniach koła koncentrowano się głównie na przedsięwzięciach o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i animacyjnym, w tym również dotyczących twórczej aktywności w sieci, z wykorzystaniem nowych mediów i technologii cyfrowych. Studentom zależało, by z jednej strony działania podejmowane w kole umożliwiały im osobisty rozwój, realizowanie ich pasji i zainteresowań, doskonalenie kompetencji i zdobywanie cennych doświadczeń, a z drugiej, by koło ze swoimi działaniami wychodziło także poza świat uniwersytetu, podejmowało i wspierało ciekawe lokalne inicjatywy kierowane do różnych środowisk i nawiązywało współpracę z instytucjami kultury i oświaty w Zielonej Górze i regionie.

Precyzyjnie rzecz ujmując, w statutowych zadaniach Koła Anim@cja wyszczególniono:

- rozwijanie zainteresowań animacyjnych i artystycznych oraz twórczych zdolności studentów z wykorzystaniem nowych mediów i technologii cyfrowych;
- realizowanie autorskich projektów animacyjnych w obszarze kultury i edukacji skierowanych do różnych środowisk społecznych, w tym także twórczych projektów w sieci;
- poszerzanie, doskonalenie, upowszechnianie wiedzy i umiejętności z zakresu animacji kultury i różnych dziedzin sztuki oraz twórczej aktywności w sieci;
- organizowanie działań i imprez kulturalnych i animacyjnych oraz podejmowanie i wspieranie inicjatyw lokalnych skierowanych do różnych grup wiekowych;
- nawiązanie i rozwijanie współpracy z lokalnymi instytucjami kultury i oświaty w Zielonej Górze i regionie;
- prezentowanie działalności animacyjnej i dorobku artystycznego studentów animacji kultury i twórczej aktywności w Sieci (AKiTAWs) oraz członków Koła Naukowego Anim@cja.

Działania na rzecz środowiska lokalnego

Początek działalności Koła Anim@cja był bardzo dynamiczny, ponieważ już w grudniu 2021 r. jego członkowie zaproponowali swoją pierwszą inicjatywę animacyjną o nazwie „ZwierzAkcja”, która miała na celu pomoc w zebraniu artykułów dla bezdomnych i potrzebujących zwierząt z zielonogórskiego schroniska. Charytatywna zbiórka przeprowadzona na uczelni (z zachowaniem reżimów sanitarnych ze względu na ówczesny stan pandemii) trwała dwa dni i spotkała się z dużym zainteresowaniem ze strony studentów i nauczycieli akademickich, którzy obdarowali schronisko wieloma niezbędnymi artykułami. To było pierwsze doświadczenie koła w samodzielnym

organizowaniu animacyjnego przedsięwzięcia, które niosło pomoc dla zwierząt i pozwoliło nawiązać współpracę z lokalnym schroniskiem, a jednocześnie dało członkom koła – studentom I roku – szansę na zaistnienie i zaprezentowanie się w środowisku akademickim i uczelnianej przestrzeni.

W styczniu 2022 r. członkowie Koła Anim@cja zaangażowali się z kolei we współorganizację 30. Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Otyniu. Odpowiednio wcześniej nawiązali kontakt i uczestniczyli w spotkaniach z władzami miasta i dyrekcją tamtejszego Gminnego Centrum Kultury oraz sztabem WOŚP w Otyniu, by ustalić zasady i formy współpracy. Aktywność koła polegała m.in. na: prowadzeniu działań animacyjnych wśród dzieci, kwestowaniu na rzecz WOŚP na terenie miasta, prowadzeniu licytacji, kierowaniu transmisją finału online, upowszechnianiu i promowaniu wydarzenia w mediach społecznościowych, wspomaganium organizacyjnym Finału, a także reprezentowaniu i promowaniu Uniwersytetu Zielonogórskiego i Wydziału Nauk Społecznych UZ podczas całego wydarzenia. Działania studentów zostały bardzo pozytywnie przyjęte i docenione zarówno przez lokalną społeczność, jak też władze miasta i pracowników instytucji kultury, co zaowocowało zapowiedzią dalszej współpracy.

Z okazji Dnia Dziecka Koło Anim@cja 1 czerwca 2022 r. współorganizowało projekt animacyjny realizowany w Zielonej Górze, który został podzielony na dwie części.

Studenci z koła Anim@cja w 30. Finale WOŚP w Otyniu wraz z Burmistrzem Otynia Barbarą Wróblewską i opiekunką koła Małgorzatą Olejarz (fot. Przemek Przybyła)

Pierwsza, czyli Kreatywne Warsztaty dla dzieci „Zrób to sam!”, odbyła się na zielonogórskim deptaku przed galerią Biura Wystaw Artystycznych i obejmowała warsztaty plastyczne oraz ruchowo-przestrzenne zabawy animacyjne. Członkowie koła mieli okazję sprawdzić się tu w roli animatorów działających wśród dzieci, które bardzo chętnie angażowały się w proponowane przez studentów aktywności. Drugą część projektu stanowiły działania artystyczno-animacyjne kierowane zarówno do dzieci, jak i dorosłych, odbywające się podczas wieczornego spotkania prowadzonego przez studentów w zielonogórskiej klubokawiarni Cafe Noir. Zainteresowani mogli obejrzeć pokaz taneczny w wykonaniu utytułowanej pary tancerzy z I roku animacji kultury i twórczej aktywności w Sieci, wziąć udział w warsztatach plastycznych z projektowania mandali prowadzonych przez członkinie koła oraz wysłuchać koncertu zespołu Sweet Monday, w którym jednym z muzyków był również członek Koła Anim@cja. To wydarzenie umożliwiło studentom nie tylko zdobycie cennych doświadczeń, ale też pozwoliło na pokazanie się w szerszej, pozauczelnianej przestrzeni, a przy okazji zaprezentowanie mieszkańcom miasta umiejętności animacyjnych i artystycznych studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Już w pierwszych miesiącach działalności Koło Anim@cja nawiązało kontakt z wieloma instytucjami kultury, m.in. z Zielonogórskim Ośrodkiem Kultury, Mediateką „Szklana Pułapka”, Teatrem Lubuskim czy Młodzieżowym Centrum Kultury i Edukacji „Dom Harcerza”. W czerwcu 2022 r., przy okazji corocznego studenckiego święta – Bachanaliów – w kole pojawił się pomysł, by w ramach tego wydarzenia zorganizować stoisko o nazwie „Strefa Kultury” i zachęcić studentów do odwiedzania wyżej wspomnianych instytucji kultury. Dzięki uprzejmości tych instytucji członkowie koła dysponowali pokazną liczbą ciekawych materiałów i gadżetów związanych z działalnością kulturalną, które cieszyły się wśród świętujących studentów dużym zainteresowaniem. Jednym z elementów tej inicjatywy było też przeprowadzenie ankiet na temat zainteresowań kulturalnych studentów oraz poznanie propozycji działań, w które chętnie by się angażowali. Tym samym stoisko „Strefa Kultury” okazało się miejscem ciekawych i inspirujących dyskusji na temat kultury studenckiej oraz powszechnie dostępnej oferty kulturalnej Zielonej Góry.

Wraz z nowym rokiem akademickim 2022/2023 do Koła Naukowego Anim@cja licznie dołączyły kolejne osoby rozpoczynające studia na kierunku animacja kultury i twórczej aktywności w Sieci oraz z innych kierunków studiów. W październiku 2022 r. przeprowadzono demokratyczne wybory, w których wyłoniono zarząd koła⁴. Nowi członkowie wnieśli świeżą energię do działania, ciekawe pomysły i inspirujące spojrzenie na projekty, co pozwoliło wyznaczyć kolejne kierunki działania. Pierwszą okazją do

⁴ W nowym zarządzie Koła Anim@cja znaleźli się: Kornelia Dąbrowska – przewodnicząca, Michał Kołaczkiwicz – wiceprzewodniczący, Martyna Gajgiel – sekretarz. Po kilku miesiącach do zarządu dołączyła Natalia Zambroziewicz jako II wiceprzewodnicząca wybrana na walnym zebraniu Koła.

współpracy w nowym składzie były „Bajkowe Andrzejki” oraz „Wróż z UZ”, czyli dwie akcje andrzejkowe zrealizowane w listopadzie 2022 r. Pierwsza z nich, skierowana do młodszej społeczności Otynia, odbyła się w tamtejszym Gminnym Centrum Kultury i polegała na zabawie andrzejkowej dla dzieci, w którą wpleciony był motyw bajkowy. W drugiej wykorzystano przestrzeń uczelnianą, w której pojawiły się stanowiska przeznaczone dla studentów, nauczycieli akademickich i innych pracowników, chętnie korzystających z przygotowanych wróżb i zabaw kultywujących tradycje andrzejkowe. Te działania nie tylko pobudziły kreatywność członków koła, ale też wzmocniły ich motywację i odwagę do podejmowania kolejnych inicjatyw i działań kierowanych do różnych środowisk.

Dzięki zaangażowaniu nowych członkiń Koło Anim@cja nawiązało bliską współpracę z Ogrodem Botanicznym Uniwersytetu Zielonogórskiego „Bajkowa Zagroda”, czego efektem były m.in. „Warsztaty Świąteczne” dla dzieci przeprowadzone przez koło w grudniu 2022 r. Warsztaty skupiały się na plastycznych działaniach animacyjnych o tematyce świątecznej, zostały dwukrotnie przeprowadzone na terenie „Bajkowej Zagrody” i cieszyły się dużym powodzeniem wśród dzieci z zielonogórskich szkół i przedszkoli. Podkreślając działania Koła Anim@cja na rzecz środowiska lokalnego, warto też wspomnieć o jego zaangażowaniu w styczniu 2023 r. w kolejny Finał WOŚP, podczas którego poszczególni członkowie brali aktywny udział w organizowaniu i realizowaniu lokalnych inicjatyw związanych z tym wydarzeniem, m.in. w Otyniu, Nowej Soli, Zielonej Górze i Żarach.

Koło Naukowe Anim@cja ma też duży udział w promowaniu kierunku studiów animacja kultury i twórczej aktywności w Sieci, a także całego Wydziału Nauk Społecznych i Uniwersytetu Zielonogórskiego. Oprócz zaistnienia ze swoimi inicjatywami w różnych środowiskach i społecznościach lokalnych jego członkowie biorą też aktywny udział w ważnych wydarzeniach promocyjnych, jakim jest np. Dzień Otwarty UZ. W jego ramach 1 marca 2023 r. spotkali się z licznymi grupami maturzystów z całego województwa lubuskiego i regionu, którym nie tylko prezentowali wybrane kierunki studiów na UZ, ale też szeroką ofertę instytucji kulturalnych Zielonej Góry, a poprzez bezpośrednie rozmowy i animacyjne zabawy zachęcali młodzież do studiowania i angażowania się w działania kół naukowych.

W maju 2023 r. członkowie Koła Anim@cja, kontynuując współpracę z Ogrodem Botanicznym „Bajkowa Zagroda”, zorganizowali – przy współudziale studentów I roku animacji kultury i twórczej aktywności w Sieci – „Rodzinny Piknik Animacyjny”. Wydarzenie było związane z Międzynarodowym Dniem Rodzin i przyciągnęło bardzo liczne grono rodziców i dzieci. W pięknej, zielonej przestrzeni ogrodu, wykorzystując znajdujący się tam duży wigwam, studenci zaproponowali szereg animacyjnych działań – plastycznych, ruchowych, integracyjnych i rekreacyjnych – skierowanych do rodzin, w które chętnie się angażowano i które przyniosły uczestnikom dużo zabawy i radości.

Studenci z Koła Naukowego Anim@cja podczas Rodzinnego Pikniku Animacyjnego w Ogrodzie Botanicznym „Bajkowa Zagroda” (fot. Martyna Gajgiel)

W tym samym miesiącu Koło Anim@cja, współdziałając ze studentami I roku AKiTAWs, zaproponowało inicjatywę animacyjną w przestrzeni miasta, czyli w klubokawiarni Cafe Noir znajdującej się na zielonogórskim deptaku. Były to plastyczno-muzyczne „Warsztaty ze sztuką”, których efektem były m.in. autorskie obrazy plastyczne oddające emocje uczestników oraz rozśpiewana i integracyjna zabawa w muzycznych rozgrywkach. Warta zauważenia jest także kolejna inicjatywa, skierowana wprawdzie głównie do środowiska akademickiego, ale jednocześnie mająca charakter otwarty i budząca zainteresowanie również w środowiskach pozauczelnianych. Chodzi tu o wykorzystanie i zaaranżowanie przez Koło Anim@cja nieużywanej dotychczas przestrzeni Uniwersytetu Zielonogórskiego, jakim jest patio w budynku A-16. Studenci nadali mu nazwę „Kącik” i odpowiednio je zaaranżowali. Podczas uroczystego otwarcia 20 czerwca 2023 r. uczestnicy wspólnie dekorowali ławki wykonane z materiałów recyklingowych i wzięli udział w akcji „Wyrzuć to z siebie” polegającej na przelaniu na papier ważnych

dla każdego uczestnika idei, myśli i odczuć, które chce przekazać światu. Chętne osoby mogły też podpisać dostępną petycję Koła Naukowego Tęczowy Krużganek, której celem jest ułatwienie życia transseksualnym studentom.

Podsumowując prezentację działań Koła Anim@cja, warto dodać, że tuż przed końcem roku akademickiego 2022/2023 jego reprezentanci – Kornelia Dąbrowska, Agnieszka Wilkowska i Maciej Szczepanik – wraz z dr hab. Sylwią Słowińską, prof. UZ i dr Katarzyną Walentynowicz-Moryl uczestniczyli w NieKongresie Animatorów i Animatorów Kultury, który odbywał się w Gdańsku 14-16 czerwca. NieKongres to najważniejsze i największe ogólnopolskie spotkanie osób zajmujących się animacją kultury w swoich regionach. Na terenach postoczniowych spotkało się kilkaset animatorów i animatorek z całej Polski – praktyków/praktyczek i teoretyków/teoretyczek animacji kultury działających w instytucjach, organizacjach pozarządowych, na uczelniach i niezależnie. Motywem przewodnim NieKongresu była kultura wrażliwa społecznie – na zmiany zachodzące w społecznościach, na nowe metody pracy oraz wszechobecne narzędzia cyfrowe, z których korzystamy (www.niekongres.pl)⁵. Studenci z Koła Anim@cja uczestniczący w tym wyjątkowym wydarzeniu, biorący udział w obradach plenarnych, warsztatach, wizytach studyjnych i spotkaniach z ludźmi kultury⁶, nie tylko wzbogacili wiedzę, umiejętności i cenne doświadczenia, ale też wrócili pełni nowych pomysłów, inspiracji i impulsów do działania. To właśnie pod ich wpływem jeden z członków Koła, Maciej Szczepanik, uczestniczący także w NieKongresie, zaangażował się w okresie wakacyjnym we współorganizację Charytatywnego Jam Session w Cafe Noir, gdzie wystąpił w roli muzyka i animatora kultury. Organizatorem wydarzenia była grupa charytatywna Charity Tattoo Convent przy wsparciu Zielonogórskiego Ośrodka Kultury – Lato Muz Wszelakich, Cafe Noir i Koła Naukowego Anim@cja. Głównym celem tej udanej inicjatywy było uzyskanie finansowej i żywnościowej pomocy dla bezdomnych zwierząt z zielonogórskiego schroniska, połączone z koncertem muzyki improwizowanej w wykonaniu młodych lokalnych muzyków.

Jak łatwo zauważyć, działania Koła Naukowego Anim@cja w dużej mierze koncentrują się wokół inicjatyw animacyjnych skierowanych do bardzo różnych środowisk i grup społecznych, często wykraczających poza mury uczelni i wymagających współdziałania z lokalnymi organizacjami, instytucjami i ośrodkami. Jedną z takich inicjatyw zostanie tu szerzej opisana, przede wszystkim ze względu na jej wyjątkowy zakres, specyfikę uczestników oraz jej międzypokoleniowy charakter.

⁵ Więcej o NieKongresie także na: <https://www.facebook.com/niekongres>.

⁶ Relacje (także fotograficzne) studentów i pracowników UZ uczestniczących w NieKongresie dostępne są na: <https://www.facebook.com/AnimacjaUZ> i <https://www.facebook.com/AnimacjaKulturyUZ> oraz <https://www.instagram.com/animacjaUZ/> i https://www.instagram.com/animacja_kultury_uz/.

Projekt „Historie z siwą farbą” – międzypokoleniowe działania animacyjne

Najbardziej wymagającym przedsięwzięciem podjętym w roku akademickim 2022/2023 przez Koło Anim@cja był projekt „Historie z siwą farbą – międzypokoleniowe działania animacyjne w środowisku seniorów i studentów UZ”. Inspiracją i pewnego rodzaju pretekstem dla powstania akcji była zapowiedziana wcześniej konferencja „Przegląd działalności kół naukowych na Wydziale Nauk Społecznych”, która odbyła się na Uniwersytecie Zielonogórskim 30 maja 2023 r., i w ramach której przedstawicielki koła⁷ zaprezentowały m.in. założenia i przebieg projektu „Historie z siwą farbą”.

Obranie przez Koło Anim@cja międzypokoleniowego kierunku działań było nieprzypadkowe. Doprowadziły do tego długie i wnikliwe dyskusje, podczas których ustalono założenia projektu. Wybrane problemy i wyznaczone cele działań skupiały się wokół relacji międzyludzkich, przełamywania tematów tabu związanych ze starością oraz poczucia samotności lub odizolowania osób starszych.

Wraz z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa w większości gmin sukcesywnie powstają kolejne domy dziennej opieki dla seniorów, które stanowią formę bezpośredniej odpowiedzi na domy opieki całodobowej, bardziej wymagające pod względem finansowym. Gminy nie mają obowiązku prowadzenia tego rodzaju placówek, dlatego dla zwiększenia zaangażowania samorządów w potrzeby osób starszych tworzone są programy takie jak „Senior-Wigor” i „Senior +”, które umożliwiają otrzymanie dofinansowania na wsparcie działania istniejących już placówek o tym charakterze lub utworzenia nowych. System ten jest odpowiedzią na postępujące zmiany demograficzne oraz ich wpływ na społeczeństwo, w którym szybko wzrasta liczba seniorów potrzebujących wsparcia. Dostępne raporty wskazują jednak, że pomimo podejmowania wielu pozytywnych działań wobec seniorów część ich potrzeb jest nadal nierozpoznawana i tym bardziej niezaspokajana, poza tym niektóre istniejące formy wsparcia mają charakter doraźny, a znaczna część osób starszych nadal pozostaje poza systemem pomocy społecznej (NIK, 2017).

Jednym z problemów, na którym skupiły się działania podjęte w studenckim projekcie, było częste odizolowanie seniorów w ich własnym środowisku i grupie wiekowej. O tym zjawisku pisze w swojej publikacji Sylwia Słowińska (2015), określając je „gettoizacją aktywności kulturalnej seniorów”. Polega ono na tym, że instytucje kultury,

⁷ Na konferencji „Przegląd działalności kół naukowych na Wydziale Nauk Społecznych”, która odbyła się 30 maja 2023 r. na Uniwersytecie Zielonogórskim, Koło Naukowe Anim@cja reprezentowały: Agnieszka Wilkowska (współzałożycielka Koła) oraz twórczynie i realizatorki projektu „Historie z siwą farbą” – Magdalena Pietrzykowska (pomysłodawczyni koncepcji projektu), Kornelia Dąbrowska i Natalia Zambroziewicz, przygotowane pod kierunkiem opiekunki Koła dr Małgorzaty Olejarz, prof. UZ. W trakcie wystąpienia m.in. zaprezentowano materiał filmowy z przebiegu projektu, nagrany i zmontowany przez Michała Kołaczkiwicza, również członka Koła Anim@cja.

tworząc ofertę, kierują ją wyłącznie do konkretnych grup wiekowych, czyli np. tylko do dzieci lub tylko do seniorów. Uczestnicy podlegają zatem separacji i tworzą się w ten sposób „getta wiekowe”, które są niepokojącym zjawiskiem (Słowińska 2015, s. 274). Autorka podkreśla też, że „współcześnie istnieje niewiele okazji do realnych spotkań międzypokoleniowych, dających możliwość autentycznego bycia ze sobą, a nie obok siebie, współpracy, nawiązywania dialogu, wzajemnego poznawania się de-montującego stereotypy” i postuluje, by wsparcie dla osób starszych częściej szło w parze ze wsparciem spotkań międzypokoleniowych (tamże, s. 280).

Wychodząc z tego założenia, staraliśmy się, by projekt „Historie z siwą farbą” miał charakter międzypokoleniowych działań animacyjnych, w których doszłoby do spotkania i współdziałania osób starszych z młodymi ludźmi, w tym przypadku ze studentkami i studentami Uniwersytetu Zielonogórskiego. Projekt został podzielony na trzy etapy, w ramach których zaplanowano działania: 1) podkreślające znaczenie osób starszych i zdobytych przez nich indywidualnych doświadczeń, 2) pozwalające na utrwalenie tego, co seniorzy sami chcieli opowiedzieć o sobie, swoich historiach i pasjach oraz 3) umożliwiające przeprowadzenie wspólnych działań seniorów z młodymi ludźmi. W ten sposób podczas kilku spotkań członkowie koła przeprowadzili rozmowy i wywiady z seniorami utrwalone w formie nagrań wideo, pomogli seniorom napisać listy pełniące funkcję otwartego pamiętnika oraz zorganizowali i współtworzyli międzypokoleniowe warsztaty plastyczne w Instytucie Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Do uczestnictwa w „Historiach z siwą farbą” zostały zaproszone dwa dzienne domy seniora z Zielonej Góry: Dzienny Dom „Senior-Wigor” (trzech uczestników) i Dzienny Dom „Senior+” (trzech uczestników). W każdym z domów odbyły się spotkania, podczas których zostały napisane listy przez chętne osoby oraz przeprowadzono indywidualne wywiady, które udokumentowano w formie wideo. Seniorzy nie ukrywali, że spotkanie z młodymi ludźmi, którzy chcą ich wysłuchać, jest dla nich bardzo miłe i daje im poczucie, że to, co mają do powiedzenia, jest ważne i cenne dla kolejnych pokoleń.

Podczas wywiadów padały między innymi pytania o najmiłsze wspomnienie, ważne wydarzenia życiowe, obecne zainteresowania czy plany na przyszłość a także o znaczenie pobytu w dziennych domach seniora i ulubione zajęcia. Trzeba tu dodać, że pomimo hermetyczności dziennych domów seniora z pewnością odgrywają one ważną rolę w życiu swoich podopiecznych. W trakcie wywiadów rozmówcy wielokrotnie powtarzali, że dzięki dziennym domom seniora mogą spędzać czas w interesujący i bezpieczny sposób. Zachwalali również inne akcje, w których mieli okazję wziąć udział, a szczególnie te, które wykraczają poza znane im środowisko i zwyczaje.

Zebrane na tym etapie listy od uczestników miały różną formułę – od bardzo osobistych do bardziej otwartych. Seniorzy pisali o znaczących momentach swojego życia,

Pani Iwona, podopieczna Dziennego Domu „Senior+”, prezentująca albumy własnego autorstwa (fot. Kornelia Dąbrowska)

podkreślali kruchość i ulotność chwil, których szczególnie młodzi ludzie często nie zauważają w pędzie codziennego życia, a także przekazywali młodszemu pokoleniu ważne dla nich myśli. Kilka z nich warto tu zacytować:

Chciałabym, żeby wszyscy Seniorzy byli tak szczęśliwi jak Ja. Dobrze zostawić po sobie dobrą pamięć, że jestem dobrym słowem i pomocą dla ludzi, kiedy o to proszą. Słowo. (Halina)

Od ponad roku uczęszczam do klubu Senior-Wigor w Zielonej Górze. Spędzam tu mile i przyjemnie czas. (Zofia)

Drodzy Studenci! W myśl łacińskiej sentencji: „Słowa ulatują, pismo pozostaje” zachęcam wszystkich do spisywania historii swojej rodziny i przeżyć swoich najbliższych dopóki jeszcze żyją. (Iwona)

Proszę młodych o szacunek do osób starszych, bo wkrótce i oni będą seniorami, a czas leci nieubłaganie. (Teresa)

Ważne, by wybrać drogę swego rozwoju i dążyć do jej realizacji. (Jan)

W trzecim etapie projektu znaczącym elementem działań międzypokoleniowych były wspólne warsztaty twórcze, które zostały przeprowadzone przez prof. Radosława Czarkowskiego i mgr Katarzynę Smugarzewską w Instytucie Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego. W zajęciach wzięli udział seniorzy uczestniczący w projekcie, studentki i studenci animacji kultury i twórczej aktywności w Sieci oraz studentki z Pracowni Rysunku Instytutu Sztuk Wizualnych. Seniorzy na wstępie mieli

okazję zwiedzić pracownię instytutu i uczestniczyć w wykładzie wprowadzającym, który wygłosił prof. Radosław Czarkowski. Następnie wszyscy wzięli aktywny udział w warsztatach plastycznych, których efektem były małe formy artystyczne w postaci książek. Każda z nich, zatytułowana „JA”, była niepowtarzalna, a jednocześnie bardzo wspólnotowa i zawierała odciski palców wszystkich autorek i autorów. Pomimo dużych różnic wieku i doświadczeń pomiędzy uczestnikami dzięki projektowi udało się im stworzyć coś razem: różne pokolenia mogły spotkać się ze sobą i z powodzeniem współpracować we wspólnym twórczym działaniu. Seniorzy bardzo chętnie, z zapałem i zaangażowaniem uczestniczyli w wykładzie i dyskusjach oraz warsztatach plastycznych, podkreślając i doceniając niecodzienność i kreatywność sytuacji, jaką udało się dla nich dzięki temu projektowi stworzyć.

Seniorzy i studenci podczas warsztatów twórczych w Instytucie Sztuk Wizualnych UZ
(fot. Kornelia Dąbrowska)

Zaledwie po kilku spotkaniach między seniorami jako uczestnikami projektu a studentami jako jego realizatorami zaczęła być zauważalna więź, zbudowana na wymianie doświadczeń i wzajemnej życzliwości. Rozmowy między dwoma tak różnymi pokoleniami z każdym spotkaniem zyskiwały na swobodzie i zaufaniu, a podejmowane wspólnie działania sprawiały wszystkim dużo radości i satysfakcji. Na zakończenie projektu obydwie strony żegnały się z nadzieją i planami na przyszłą współpracę.

* * *

Zaprezentowane powyżej – środowiskowe i międzypokoleniowe – inicjatywy studentów z Koła Naukowego Anim@cja wyraźnie pokazują, że działalność w kole naukowym może przynosić wielorakie korzyści różnym podmiotom. Z jednej strony pozwala studentom na rozwijanie swoich zainteresowań, zdobywanie dodatkowych kompetencji i doświadczeń, a także nawiązywanie kontaktów i współpracy z lokalnymi instytucjami, co w efekcie może służyć zwiększaniu atrakcyjności studentów na rynku pracy. Z drugiej strony, dla środowisk lokalnych działania koła naukowego, w tym również te o charakterze międzypokoleniowym, pozwalają na podejmowanie współpracy z młodymi ludźmi i korzystanie dla dobra wspólnego z ich zaangażowania, kreatywności i innowacyjności. Dodatkowo jest to także duży atut dla samego uniwersytetu, ponieważ koła naukowe stanowią swego rodzaju łącznik pomiędzy teorią i praktyką, pomiędzy instytucją a społecznością, dla której przecież uniwersytet powinien być użyteczny (Nymś-Górna 2021, s. 52). Działalność kół naukowych w środowisku lokalnym może być też znakomitą promocją zarówno uniwersytetu, jak i samej edukacji na poziomie wyższym, w tym także konkretnych kierunków studiów i specjalności.

Członkowie Koła Naukowego Anim@cja, jako aktywni uczestnicy życia społecznego, chcą mieć realny wpływ na otaczający świat i zachodzące w nim ciągłe zmiany. Jako kształtujący się animatorzy kultury, chcą robić to świadomie, w sposób zaplanowany i kompetentny, angażując się w działania animacyjne na rzecz środowisk lokalnych i poszczególnych grup społecznych, wykorzystując przy tym swój potencjał i młodzieńczą energię. Dzięki takiemu podejściu członkom koła Anim@cja udaje się sukcesywnie realizować najważniejsze zadania, jakie wyznaczyli sobie, tworząc dwa lata temu swoją organizację.

Bibliografia

- Bałdyga T., Bychto K. (2020), *Funkcjonowanie organizacji studenckich w czasie edukacji zdalnej w Polsce*, [w:] *MIK-21 Międzynarodowa Innowacyjność i Konkurencyjność w XXI w.*, red. Ł. Wójtowicz, Instytut Naukowo-Wydawniczy Spatium, Lublin, s. 127-136.
- Boryczko B., Kurcz L. (2014), *Studenckie koła naukowe jako element wspomagający proces nauczania na wyższej uczelni*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 4(87), s. 101-108.
- Kurzyk B. (2015), *Model organizacji koła naukowego a rozwój praktycznych kompetencji studentów*, [w:] *Nauczyciel akademicki wobec nowych wyzwań edukacyjnych*, red. P. Wdowiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 129-141.
- Najwyższa Izba Kontroli (2017), *NIK o opiece nad osobami starszymi w dziennych domach pomocy*, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-opiece-nad-osobami-starszymi-w-dziennych-domach-pomocy.html> [dostęp: 19.09.2023].

- Nymś-Górna A. (2021), *Wokół uniwersyteckich kół naukowych – przegląd pojęć i możliwości*, „Parezja”, 2(16), s. 46-53, doi: 10.15290/parezja.2021.16.04 [dostęp: 4.08.2023].
- Słowińska S. (2015), O „gettoizacji” aktywności kulturalnej seniorów, „Rocznik Andragogiczny”, t. 21, s. 271-282, <http://dx.doi.org/10.12775/RA.2014.020> [dostęp: 18.09.2023]. <http://inw-spatium.pl/wp-content/uploads/2020/10/MIK21-PDF.pdf> [dostęp: 15.07.2023]. <https://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/12141/09%20kurzyk.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [dostęp: 12.08.2023]. www.niekongres.pl [dostęp: 14.08.2023].

Środowiskowe i międzypokoleniowe działania animacyjne Koła Naukowego Anim@cja

Streszczenie: W artykule zaprezentowano środowiskowe i międzypokoleniowe działania Koła Naukowego Anim@cja, które pomimo swej niedługiej historii (zostało założone w listopadzie 2021 r.), ma już na swoim koncie sporo inicjatyw animacyjnych. Autorki na wstępie, odwołując się do literatury przedmiotu, wskazały na zadania kół naukowych jako coraz bardziej popularnych organizacji studenckich, których rola dla indywidualnego rozwoju studentów, jak i współpracy ze środowiskiem lokalnym jest szczególnie cenna i znacząca. Przedstawiły też genezę Koła Naukowego Anim@cja na Wydziale Nauk Społecznych UZ oraz główne jego idee i statutowe zadania. W swoim opracowaniu skupiły się przede wszystkim na opisie takich przykładów działań Koła, które wychodzą poza uniwersytet i skierowane są do różnych grup wiekowych i społeczności lokalnych, podkreślając ich środowiskowy i międzypokoleniowy charakter. Szczególną uwagę poświęcono zaprezentowaniu projektu animacyjnego „Historie z siwą farbą – międzypokoleniowe działania animacyjne w środowisku seniorów i studentów UZ”, który został zrealizowany przez studentów Koła Anim@cja wiosną 2023 r. i składał się z trzech etapów, a jego cele skupione były wokół problemów osób starszych – podopiecznych dziennych domów seniora. Autorki przedstawiły założenia projektu i opisały zrealizowane przez koło działania, jak też podzieliły się obserwacjami i refleksjami z ich przebiegu.

Słowa kluczowe: koło naukowe, animacja kultury, projekt animacyjny, środowisko lokalne, działania międzypokoleniowe, seniorzy, studenci

Environmental and intergenerational animation activities by Anim@cja scientific circle

Summary: This article focuses on the environmental and intergenerational activities of the Anim@cja scientific circle, which despite its short history (it was founded in November 2021), showed many animation initiatives. The authors, referring to the literature of the subject, pointed to the tasks of scientific circles as increasingly popular student organizations, whose role for the individual development of students as well as cooperation with the

local community is particularly valuable and significant. They also presented the genesis of the Anim@cja scientific circle at the Faculty of Social Sciences at the University of Zielona Góra, as well as its main ideas and statutory tasks. In their study they focused, above all, on describing such examples of activities of the circle, which go beyond the university and are aimed at different age groups and local communities, emphasizing their environmental and intergenerational character. Special attention was paid to the presentation of the animation project „Stories with grey paint – intergenerational animation activities in the environment of seniors and students at the University of Zielona Góra”, which was completed by students of Anim@cja circle in spring 2023 and consisted of three stages, and its objectives were focused on the problems of the elderly – the wards of day-care homes for seniors. The authors presented the assumptions of the project and described the activities carried out by the circle, as well as shared observations and reflections on their course.

Keywords: scientific circle, cultural animation, animation project, local environment, intergenerational activities, seniors, students

Monika Kaczmarczyk

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0000-0001-6829-463X
e-mail: m.kaczmarczyk@wpaps.uz.zgora.pl

Paulina Borek

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 90359@g.elearn.uz.zgora.pl

Justyna Mróz

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: jmroz782@gmail.com

RESOCJALIZACJA POPRZEZ INKLUZJĘ NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI PENITENCJARNEGO KOŁA NAUKOWEGO PRISON

Wprowadzenie

Resocjalizacja to proces, który ma na celu przywracanie jednostkom, które popełniły przestępstwa, zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie i prowadzenia życia zgodnie z ogólnie przyjętymi normami. W ostatnich latach koncepcja inkluzji staje się coraz bardziej istotna w dziedzinie resocjalizacji. Inkluzja odnosi się do podejścia, które dąży do uwzględnienia różnorodności jednostek, w tym osób popełniających przestępstwa, i zapewnienia im równych szans na uczestnictwo w społeczeństwie. W tym artykule skupimy się na znaczeniu inkluzji w resocjalizacji oraz jej implikacjach dla praktyki. Jednocześnie wskażemy, jak działalność studentów w procesie resocjalizacji w więzieniu może odegrać istotną rolę w poprawie perspektyw i jakości życia osadzonych oraz w przygotowaniu ich do reintegracji społecznej po opuszczeniu zakładu karnego. Studenci mogą aktywnie uczestniczyć w różnych aspektach procesu resocjalizacji, a ich zaangażowanie może przynieść korzyści zarówno osadzonym, jak i samym studentom.

Podstawowe zagadnienia pedagogiki resocjalizacyjnej

Przegląd działalności Penitencjarnego Koła Naukowego PRISON należy rozpocząć od wyjaśnienia podstawowych pojęć związanych z pedagogiką resocjalizacyjną. Przedmiotem pedagogiki jest wychowanie jako proces świadomego oraz celowego kształtowania ludzkich zachowań, osobowości, postaw życiowych czy ról społecznych według wcześniej założonych wzorów bądź modeli zachowań człowieka, tj. ideału pedagogicznego.

Zagadnienie łączy się również z dodatkowymi wpływami, które wywierane są na daną jednostkę poprzez środowisko społeczno-kulturowe – ów proces nazywa się socjalizacją (Hurrellmann 1994, s. 16). Zaznaczyć trzeba, że zadaniem socjalizacji jest przystosowanie jednostki do jej funkcjonowania w określonym społeczeństwie, co w przypadku pedagogiki skorelowane jest ze wspomnianym wcześniej wychowaniem zgodnie z założonym wzorcem. Gdy dochodzi do zaburzeń w procesie socjalizacji, sięga się do dyscypliny, jaką jest pedagogika resocjalizacyjna (Pytka 2005a, s. 9-10). Termin resocjalizacja niesie za sobą trudność w jednoznacznym zdefiniowaniu ze względu na wieloaspektowość zagadnienia.

Czesław Czapów, charakteryzując pedagogikę resocjalizacyjną, zwraca uwagę, iż zajmuje się ona „eliminowaniem względnie stałych ustosunkowań wychowanka, stwarzających trudności wychowawcze” oraz „wpływa tym samym na kształtowanie tego rodzaju składników osobowości, jakimi są postawy”. Wychowanie resocjalizujące, nazywane także pewną odmianą rzeczywistości wychowawczej, rozróżniane jest na podstawie takich elementów, jak: sam proces wychowania; sytuacja, w której przebiega proces oraz osoby podlegające temu procesowi (Czapów i Jedlewski 1971, s. 40-41). Marian Kalinowski podaje, że: „resocjalizacja jest odmianą procesu wychowawczego, który z jednostki wadliwie przystosowanej do wymogów życia społecznego czyni jednostkę ponownie zsocjalizowaną, tzn. uspołecznioną, samodzielną i twórczą” (Urban i Stanik red. 2007, s. 253). Zofia Sękowska, definiując pojęcie resocjalizacji, zwraca uwagę na takie procesy, jak: wykołajenie wychowawcze i społeczno-prawne nieletnich, metody i wyznaczniki w oddziaływaniach resocjalizacyjnych, dynamika i profilaktyka, a także uwarunkowania wczesnej przestępczości (Sękowska 2001, s. 59). Lesław Pytka zagadnienie wiąże z osobami, które z różnych powodów wykazują objawy nieprzystosowania i wykołajenia społecznego, przestępczości oraz paraprzestępczości – a więc z osobami, u których nie powiódł się proces zarówno wychowania, jak i socjalizacji. Z praktycznego punktu widzenia dyscyplina ta zmierza do modyfikacji pewnych parametrów osobowościowych oraz zachowań charakteryzowanych jako niekorzystne, szkodliwe, patologiczne czy wadliwe, opierając się na teorii wychowania (Pytka 2005b, s. 9-11).

Każda z przedstawionych definicji zwraca uwagę i koncentruje się na najważniejszych elementach podejmowanych działań resocjalizacyjnych. Zarys klasycznych ujęć pojęcia resocjalizacji pozwala na rozwinięcie innych kluczowych elementów związanych z jednostką analizy.

W świetle tak nakreślonej teorii oraz niniejszego artykułu warto wskazać także na zjawisko prizonizacji. Zagadnienie stworzył Donald Clemmer, a skupia się ono na obyczajach, stylach oraz całości kultury więziennej – poprzez te czynniki więzień wraz z wpływem lat odbywanej kary poddaje się wymienionym wpływom środowiska, co wiąże się także z pojęciem degradacji psychicznej (Miszewski 2021, s. 17-18). Instytucje

takie jak zakłady karne czy areszty śledcze niosą za sobą zagrożenie deprivacji, które wynika w tej perspektywie ze zmiany dotychczasowego życia skazanego. Podstawowa definicja tego zjawiska określa, iż jest to „stan wywołany brakiem możliwości zaspokojenia istotnej potrzeby lub popędu” (*Słownik języka polskiego PWN*).

Implikacje praktyczne inkluzji w resocjalizacji

Inkluzja w resocjalizacji odnosi się do idei uwzględniania wszystkich osób, niezależnie od ich historii przestępczej, pochodzenia, wieku czy innych czynników. To podejście zakłada, że każda jednostka ma prawo do szansy na poprawę swojego życia i powrót do społeczeństwa, bez względu na swoje wcześniejsze zachowania.

Założeniem inkluzji w resocjalizacji jest przekonanie, że proces resocjalizacji powinien być oparty na poszanowaniu godności i praw człowieka. Oznacza to, że osoby popełniające przestępstwa powinny być traktowane z szacunkiem i uczciwością, a proces resocjalizacji powinien być ukierunkowany na pomoc w rozwiązywaniu problemów, które mogły przyczynić się do popełnienia przestępstwa.

Resocjalizacja inkluzyjna jest charakterystyczna dla społeczeństwa otwartego, nazywanego również społeczeństwem dla wszystkich (Konopczyński 2006b, s. 26). Idea inkluzji (czyli włączenia społecznego) wymaga z tego powodu szerszego spojrzenia oraz kompleksowego rozważenia i badania kwestii osób doświadczających marginalizacji lub społecznego wykluczenia. W literaturze polskojęzycznej możemy napotkać różne metody przedstawiania problemów związanych z interakcjami pomiędzy działaniami resocjalizacyjnymi, penitencjarnymi i socjalnymi, prowadzonymi z perspektyw różnych dziedzin naukowych, takich jak prawo, pedagogika, kryminologia oraz praca socjalna. Rozpoczynając od podejścia integrującego (Pytka 2000, s. 35), przy rozważaniu zagadnień związanych z obszarem tzw. resocjalizacji inkluzyjnej, warto uwzględnić dorobek pedagogiki społecznej, szczególnie wkład naukowy jej prekursorów i kontynuatorów. Na szczególną uwagę zasługują poglądy Heleny Radlińskiej, która uważała, że badania i działania splatają się wzajemnie. Połączenie teorii z praktyką jest nieuniknione i zasadne (Radlińska 1932, s. 97).

Implementacja inkluzji w działalności praktycznej oznacza:

1. Redukcję recydywy: jednym z głównych celów resocjalizacji jest zapobieganie ponownemu popełnianiu przestępstw przez osoby, które były już karane. Inkluzja może przyczynić się do redukcji recydywy, ponieważ skupia się na indywidualnych potrzebach i możliwościach osoby skazanej. Daje jej szansę na rozwijanie umiejętności społecznych, zawodowych i życiowych, które pomogą uniknąć powrotu do przestępczości.
2. Wzmacnianie społecznej spójności: inkluzja w resocjalizacji może przyczynić się do wzmacniania społecznej spójności. Poprzez wspieranie osób skazanych w pro-

cesie reintegracji społecznej społeczeństwo może zyskać bardziej zaangażowanych i odpowiedzialnych obywateli.

3. Ochronę praw człowieka: inkluzja w resocjalizacji jest zgodna z fundamentalnymi zasadami praw człowieka. Zabezpiecza prawa osób skazanych do godności, równości i uczciwego traktowania. Daje możliwość rehabilitacji, a nie tylko kary.
4. Indywidualne podejście: implementacja inkluzji w resocjalizacji wymaga indywidualnego podejścia do każdej osoby skazanej. Programy resocjalizacyjne powinny być dostosowane do indywidualnych potrzeb, umiejętności i okoliczności każdej osoby.
5. Współpracę między sektorami: efektywna inkluzja w resocjalizacji wymaga współpracy między sektorem resocjalizacji, edukacji, opieki zdrowotnej i innych dziedzin. Osoby skazane mogą potrzebować wsparcia w różnych obszarach swojego życia, dlatego istotne jest zapewnienie im dostępu do różnych usług i programów.

Personel pracujący w systemie resocjalizacji powinien być przeszkolony w zakresie inkluzji i praw człowieka. To kluczowy element skutecznej implementacji inkluzji w praktyce.

Pedagogika serca jako przełom w oddziaływaniach resocjalizacyjnych

W literaturze naukowej poświęca się nieznaczną uwagę osadzonym kobietom, które wychowują dzieci w izolacji, w przywężniennym Domu Matki i Dziecka. Często pomija się socjalizację dzieci, które żyją w warunkach izolacji penitencjarnej. Istnieje przekonanie, że możliwość ich wychowania tworzy szanse na przeprowadzenie skutecznej resocjalizacji, a bliskość i połączenie emocjonalne matka-dziecko jest nierozzerwalne. Dlatego polskie prawo daje matkom możliwość wychowywania swoich dzieci nawet w warunkach izolacji penitencjarnej, gdy odbywają karę pozbawienia wolności (Kaczmarczyk i Toroń-Fórmanek 2022, s. 56).

Prekursorką w tworzeniu przywężniennych domów matki i dziecka była Maria Łopatkowa. Trzydzieści lat temu, dzięki niej, w zakładzie karnym dla kobiet w Krzywańcu powstało miejsce, gdzie matki więźniarki mogą wychowywać swoje dzieci, zachowując ważne więzi rodzinne. Maria Łopatkowa zwróciła przede wszystkim uwagę, że dzieci w wieku poniżej 10 lat mają zdolność do wyrażania miłości, co potwierdza przykład ich przywiązania do rodziców. Wyjątkiem są tutaj najmłodsze dzieci, które wychowuje się w rodzinach zdominowanych przez egocentryzm rodziców i nie tworzą one przywiązania do swoich rodziców, zastępując je uczuciami względem opiekunów. Dlatego ważna jest właściwa organizacja procesu wychowania dzieci w wieku do dziesiątego roku życia. Łopatkowa, zgodnie z podejściem Janusza Korczaka, traktuje dzieci jako pełnoprawnych ludzi, dlatego też postuluje zastąpienie władzy rodzicielskiej opieką

rodzicielską, która łączy się z opieką, a nie z traktowaniem dziecka jak rzeczy. Stąd wynika, że rodzice lub wychowawcy nie powinni narzucać dzieciom swojej woli, a przeemoc i kary nie są odpowiednie (Korczak 1992, s. 58), ponieważ mogą one negatywnie wpływać na rozwój fizyczny i psychiczny dziecka. Łopatkowa zamiast tego proponuje wychowywać poprzez kształtowanie wzorców osobowych i wzorców postępowania. Dzieci naśladują zachowanie dorosłych, nawet jeśli robią to nieświadomie. Celem jest utrwalenie w dziecku pozytywnych wzorców zachowań w procesie socjalizacji pierwotnej. Wskazując na wychowanie najmłodszych dzieci, M. Łopatkowa uważa, że najlepiej byłoby, gdyby były one wychowywane przez oboje rodziców do dziesiątego roku życia, zgodnie z naturalnym rytmem życia, który został zaburzony przez konieczność pracy poza domem. Dlatego, jeśli konieczne jest korzystanie z instytucji w celu wychowania dzieci, najlepiej byłoby, gdyby opiekunami były osoby, które mogą zapełnić emocjonalną przestrzeń dziecka (tamże, s. 27). Podobnie jak w koncepcji Janusza Korczaka, Maria Łopatkowa podnosi potrzebę, aby wychowawca stał się wzorem dla wychowanków. Powinien być obecny w kluczowych momentach ich życia, gotów do otwartej komunikacji i radzenia w potrzebie. Koncepcja ta kwestionuje tradycyjne podejście do wychowania, które przyznaje rodzicom i nauczycielom władzę nad dziećmi, i traktuje je jako partnerów na równych prawach. Warto wspomnieć, że M. Łopatkowa przyczyniła się do stworzenia możliwości wspólnego przebywania matki i dziecka w szpitalach po porodzie. Dodatkowo jej inicjatywa doprowadziła do powstania żłobków przy zakładach karnych, mających na celu zachowanie naturalnej więzi między matką a dzieckiem, co pozwala na naturalny rozwój psychofizyczny dziecka i tworzy możliwość przeprowadzania resocjalizacji skazanych poprzez proces wychowania dziecka (tamże, s. 43).

Resocjalizacja – przegląd systemowy

W systemach karnych na całym świecie resocjalizacja jest jednym z kluczowych celów więziennego systemu penitencjarnego. To proces mający na celu przywrócenie skazanych do społeczeństwa, zapobieganie recydywie i pomaganie więźniom w znalezieniu lepszego życia po opuszczeniu murów więzienia. Poniżej przyjrzymy się bliżej pojęciu resocjalizacji w więzieniu, jej znaczeniu i wyzwaniom.

Rozważając treści zawarte w polskiej literaturze przedmiotu, zwłaszcza według Czesława Czapowa (Czapów 1978, s. 36-40), w kontekście pedagogiki resocjalizacyjnej, można zauważyć, że żadna strategia oddziaływań nie jest pozbawiona wpływu na wartości i normy społeczne. Każda z tych strategii posiada aspekt związany z etyką i filozofią człowieka, a także jej strukturę teoretyczną, gdzie wykorzystuje się i adaptuje udokumentowane i zweryfikowane tezy z obszarów nauk społecznych, psychologii oraz kryminologii. Wszystko to ma na celu wypracowanie wartościowych i teoretycznie

uzasadnionych zaleceń w warstwie trzeciej, czyli w obszarze metodologii, które przyczyniają się do poprawy sytuacji i losu osób borykających się z trudnościami w dostosowaniu do społeczeństwa (Pytka 2008, s. 191).

Resocjalizacja w więzieniu to proces skupiony na przywróceniu więźniów do społeczeństwa poprzez zmianę ich zachowań i postaw. Jest on długotrwały, obejmuje edukację, terapię, szkolenie zawodowe i inne formy wsparcia. Celem jest zredukowanie recydywy, czyli ponownego popełniania przestępstw po opuszczeniu więzienia oraz zapewnienie więźniom narzędzi do prowadzenia uczciwego i satysfakcjonującego życia po odbyciu kary. Poniżej przedstawiono filary, na których opierają się oddziaływania resocjalizacyjne:

1. Edukacja: programy edukacyjne w więzieniu pozwalają więźniom zdobywać wiedzę i umiejętności, które mogą być przydatne po wyjściu na wolność. Mogą to być zajęcia z nauki czytania i pisania, nauki języków obcych, matematyki, a nawet zdobywania wykształcenia na poziomie szkoły średniej czy wyższym.
2. Szkolenie zawodowe: dla wielu więźniów zdobycie umiejętności zawodowych jest kluczowe. Programy szkoleniowe pozwalają więźniom zdobywać kwalifikacje zawodowe, które mogą pomóc im znaleźć pracę po wyjściu z więzienia.
3. Terapia i wsparcie psychologiczne: są one istotne dla więźniów z problemami emocjonalnymi, uzależnieniami czy traumami. Pomagają one więźniom zrozumieć przyczyny swojego zachowania i pracować nad jego kontrolą.
4. Przywracanie więźniom praw obywatelskich: prawo do głosowania może pomóc im poczuć się bardziej zaangażowanymi w społeczeństwie i procesy demokratyczne.
5. Programy resocjalizacyjne i reintegracja społeczna: obejmują różne formy wsparcia, takie jak doradztwo zawodowe, wsparcie w znalezieniu mieszkania czy programy dla więźniów wychodzących na przepustki przedterminowe. Pomagają one więźniom przygotować się do życia po odbyciu kary.

Mimo znaczenia resocjalizacji w więzieniu istnieje wiele wyzwań, które mogą utrudniać jej efektywność, w tym również wcześniej wspomniany proces prizonizacji czy podkultura więzienna mająca znaczny wpływ na funkcjonowanie osób osadzonych w izolacji. Najistotniejsze wyzwania systemu resocjalizacji to:

1. Przeciążenie systemu więziennego: liczba więźniów i ograniczone zasoby mogą sprawić, że programy resocjalizacji są niewystarczające lub niedostępne dla wszystkich potrzebujących.
2. Trudności w znalezieniu pracy: nawet po ukończeniu programów szkoleniowych więźniowie mogą mieć trudności ze znalezieniem pracy ze względu na stygmatyzację i brak doświadczenia zawodowego (Nowak 2017, s. 31-45).
3. Rekultywacja więźniów z poważnymi problemami: niektórzy więźniowie mogą mieć problemy z takimi zachowaniami jak przemoc czy uzależnienia, co sprawia, że ich readaptacja społeczna jest bardziej skomplikowana (Marczak 2009, s. 79-90).

4. Krótka kara więzienia: w przypadku skazanych na krótkie kary więzienia czas spędzony w więzieniu może być zbyt krótki, aby umożliwić pełną resocjalizację (Szczepanik 2019, s. 69).

Studencka działalność – Penitencjarne Koło Naukowe PRISON

Działalność Koła Naukowego PRISON jest związana i w głównej mierze opiera się na procesie inkluzji społecznej, często nazywanym także procesem integracji społecznej bądź kształceniem integracyjnym. Najczęściej przytaczana definicja tego zjawiska należy do Tadeusza Majewskiego: „przez integrację społeczną należy rozumieć włączanie i akceptowanie osób niepełnosprawnych jako pełnoprawnych i aktywnych uczestników różnych przejawów życia społecznego, aby mogły korzystać z dóbr kultury i cywilizacji oraz je współtworzyć” (Majewski za: Doroba 2010, s. 7). Pojęcie w teorii wyraża opiekę i wsparcie osób z niepełnosprawnościami, lecz w praktyce ma wymiar interdyscyplinarny oraz wielopłaszczyznowy – dotyczy więc różnych aspektów związanych z marginalizacją i wykluczeniem społecznym (Ernst-Milerska 2022, s. 182-184). Ostatnia z wymienionych kwestii związana jest z terminem ekskluzji społecznej, która polega na „trwałym wykluczeniu (usunięciu, odrzuceniu) określonej osoby bądź pewnej grupy osób z życia społecznego (tzw. wypchnięcie na peryferie społeczeństwa)” (Cała-Wacinkiewicz 2022, s. 259).

Ustawodawca w art. 67 § 3 Kodeksu Karnego Wykonawczego podaje: „W oddziaływaniu na skazanych, przy poszanowaniu ich praw i wymaganium wypełniania przez nich obowiązków, uwzględnia się przede wszystkim pracę, zwłaszcza sprzyjającą zdobywaniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych, nauczanie, zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe, podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym oraz środki terapeutyczne” (Dz.U. z 2023 r., poz. 127). W świetle niniejszych rozważań i profilu działalności Koła Naukowego PRISON uwagę najbardziej skupiają frazy: „zajęcia kulturalno-oświatowe” oraz „podtrzymywanie kontaktów ze światem zewnętrznym”. Do najczęściej stosowanych w tym względzie form aktywności zalicza się udostępniane audycje radiowe bądź telewizyjne, dostęp do prasy i gier, możliwość uczestnictwa w zorganizowanych zajęciach w świetlicy. Kolejną możliwością jest tworzenie przez skazanych zespołów, które mają na celu prowadzenie działalności sportowej, oświatowej oraz kulturalnej. Zakres możliwych aktywności jest także rozszerzony o zgodę na organizowanie działalności artystycznych, takie jak: konkursy literackie, wernisaże prac i prezentacja wyrobów rękodzielniczych, spektakle teatralne czy udział w różnego typu warsztatach. Istotnym elementem w życiu skazanego są kontakty ze światem zewnętrznym, do którego powróci po odbyciu kary – budują one w osobie odbywającej karę przekonanie, że nadal jest członkiem swojego środowiska (Szczygiel 2002, s. 169-170).

Działalność studentów w kołach naukowych jest ważnym i rozwijającym aspektem edukacji wyższej. Koła naukowe to organizacje studenckie, które skupiają się na badaniach naukowych, rozwoju intelektualnym i zgłębianiu wiedzy w konkretnych dziedzinach. Poniżej przedstawiono kilka kluczowych aspektów związanych z działalnością naukową studentów w kołach naukowych:

1. Badania naukowe: koła naukowe umożliwiają studentom zaangażowanie się w badania naukowe w ramach swojej dziedziny studiów. To daje im szansę na rozszerzenie wiedzy poza programem nauczania i rozwijanie umiejętności badawczych.
2. Integracja w społeczność naukową: działalność w kole naukowym pozwala studentom poznać innych entuzjastów danej dziedziny i nawiązać kontakty z osobami o podobnych zainteresowaniach. To może prowadzić do wartościowych relacji zawodowych i naukowych w przyszłości.
3. Rozwijanie umiejętności praktycznych: członkowie kół naukowych często zdobywają praktyczne umiejętności, takie jak przeprowadzanie badań, analiza danych, tworzenie raportów naukowych, a nawet umiejętności interpersonalne, które są cenne zarówno w dziedzinie nauki, jak i poza nią.
4. Publikacje naukowe: niektóre koła naukowe mają możliwość publikacji wyników swoich badań w czasopismach naukowych lub prezentacji na konferencjach naukowych. To może stanowić cenny punkt w ich CV i pomaga w budowaniu reputacji jako badaczy.
5. Przygotowanie do dalszej kariery naukowej: dla studentów, którzy planują kontynuować naukę na poziomie magisterskim lub doktorskim, działalność w kółkach naukowych może stanowić doskonałe przygotowanie do prowadzenia własnych badań naukowych.
6. Współpraca z wykładowcami: często wykładowcy uczestniczą jako doradcy lub opiekunowie w działalności kół naukowych. To umożliwia studentom bliską współpracę z doświadczonymi naukowcami i uzyskanie cennych wskazówek i wsparcia.
7. Popularyzacja nauki: niektóre koła naukowe angażują się także w działalność popularyzacyjną, organizując prelekcje, warsztaty czy konkursy dla szkół średnich. To pomaga w propagowaniu nauki i zwiększaniu zainteresowania nią w społeczeństwie.

Działalność w kołach naukowych to znacznie więcej niż tylko zajęcie dodatkowe. To okazja dla studentów do zaangażowania się w badania, rozwijania rozmaitych umiejętności, budowania relacji z innymi entuzjastami nauki i przygotowania się do przyszłej kariery naukowej lub zawodowej. To również sposób na wzbogacenie doświadczenia edukacyjnego i uczestnictwo w tworzeniu wiedzy naukowej.

Działania inkluzyjne z więźniami odnoszą się do podejścia, które ma na celu uwzględnienie i wsparcie więźniów, aby umożliwić im pełniejszy udział w społeczeń-

stwie i zapobiec ich wykluczeniu społecznemu po opuszczeniu instytucji penitencjarnej. Inkluzja więźniów jest ważna zarówno ze względów humanitarnych, jak i społecznych. Oto kilka działań inkluzyjnych, które kierowane są do więźniów:

1. Programy kształcenia i szkolenia zawodowego: dostarczanie więźniom możliwości nauki i zdobywania umiejętności zawodowych jest kluczowym aspektem działań inkluzyjnych. Programy edukacyjne i szkolenia zawodowe pozwalają więźniom rozwijać się intelektualnie i zdobywać umiejętności, które mogą być przydatne po wyjściu na wolność.
2. Opieka zdrowotna i terapia: zapewnienie opieki zdrowotnej i dostępu do terapii dla więźniów jest niezbędne do zaspokojenia ich potrzeb zdrowotnych, zarówno fizycznych, jak i psychicznych. Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego jest szczególnie ważne, ponieważ więźniowie często doświadczają problemów psychicznych.
3. Programy resocjalizacji i reintegracji społecznej: mają na celu pomóc więźniom w reintegracji społecznej po opuszczeniu więzienia. Mogą obejmować wsparcie psychologiczne, doradztwo zawodowe, pomoc w poszukiwaniu pracy i zakwaterowaniu, a także wsparcie w budowaniu relacji z rodziną i społeczeństwem.
4. Programy terapeutyczne i edukacyjne: dla więźniów z problemami związanymi z przemocą, uzależnieniem od substancji lub innymi trudnościami, programy terapeutyczne i edukacyjne mogą być kluczowe dla ich rehabilitacji. Te programy pomagają więźniom zrozumieć przyczyny swojego zachowania i pracować nad ich kontrolą.
5. Dostęp do kultury i sztuki: działania kulturalne i artystyczne mogą być częścią działań inkluzyjnych w więzieniach. Tworzenie możliwości uczestnictwa więźniów w zajęciach z zakresu sztuki, muzyki czy literatury może pomóc w rozwijaniu kreatywności i wyrażaniu siebie w pozytywny sposób.
6. Przywracanie więźniom praw obywatelskich: działania inkluzyjne powinny również obejmować przywracanie więźniom praw obywatelskich, w tym prawa do głosowania, jeśli przepisy to umożliwiają. Udział w procesie demokratycznym może pomóc więźniom poczuć się bardziej zaangażowanymi w społeczeństwo.
7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi: wiele organizacji pozarządowych angażuje się w działalność inkluzyjną z więźniami, świadcząc wsparcie i oferując środki dla programów resocjalizacyjnych, edukacyjnych czy terapeutycznych.

Działania inkluzyjne z więźniami stanowią istotny aspekt procesu korekcji i resocjalizacji. Pomagają one więźniom przygotować się do życia po wyjściu z więzienia i zmniejszają ryzyko ponownego popełnienia przestępstwa. Jednocześnie działania te podkreślają znaczenie humanitarnego traktowania więźniów i respektowania ich godności.

Podsumowanie

Resocjalizacja w więzieniu odgrywa kluczową rolę w zapobieganiu recydywie i przywracaniu więźniów do społeczeństwa. To proces, który wymaga długotrwałego zaangażowania, wsparcia i zasobów, aby pomóc więźniom w prowadzeniu uczciwego życia po opuszczeniu więzienia. Pomimo licznych wyzwań skuteczna resocjalizacja może pomóc w tworzeniu społeczeństwa bezpieczniejszego i bardziej zintegrowanego.

Inkluzja w resocjalizacji ma istotne znaczenie dla zapewnienia godności, równości i szans na poprawę życia osobom skazanym. To podejście przyczynia się do redukcji recydywy, wzmocnienia spójności społecznej i ochrony praw człowieka. Aby skutecznie wdrażać inkluzję, konieczne jest indywidualne podejście, współpraca między sektorami oraz odpowiednie szkolenie personelu. Wszystko to zmierza do tworzenia bardziej sprawiedliwego i humanitarnego systemu resocjalizacji, w którym niewątpliwie istotną rolę odgrywają studenci, współtworząc przestrzeń do oddziaływań resocjalizacyjnych.

Bibliografia

- Cała-Wacinkiewicz E. (2022), *Ekсклюzja społeczna a konstytucyjnie uwarunkowana godność człowieka*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”, 5(69).
- Czapów C., Jedlewska S. (1971), *Pedagogika resocjalizacyjna*, PWN, Warszawa.
- Doroba M. (2010), *Normalizacja, integracja i inkluzja społeczna w życiu osób niepełnosprawnych. Możliwości i ograniczenia. Część 1. Edukacja*, „Szkola Specjalna”, 1(252), t. LXXI.
- Ernst-Milerska R. (2022), *Inkluzja społeczna jako projekt edukacyjny. Pedagogiczne implikacje stanowiska Kościoła Ewangelickiego w Niemczech*, „Paedagogia Christiana”, 1/49.
- Hurrelmann K. (1994), *Struktura społeczna a rozwój osobowości: wprowadzenie do teorii socjalizacji*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Kaczmarczyk M., Toroń-Fórmanek B. (2022), *Osadzone. Sytuacja kobiet w izolacji penitencjarnej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Kalinowski M. (2008), *Struktura procesu resocjalizacji*, [w:] *Resocjalizacja*, red. B. Urban, M. Stanik, PWN, Warszawa.
- Konopczyński M. (2006a), *Metody twórczej resocjalizacji*, PWN, Warszawa.
- Konopczyński M. (2006b), *Teoretyczne podstawy metodyki oddziaływań resocjalizacyjnych*, PWN, Warszawa.
- Korczak J. (1992), *Jak kochać dziecko*, IKL, Warszawa.
- Marczak, M. (2009), *Obraz byłego więźnia w ocenie pracowników instytucji pomocowych – analiza badań*, [w:] *Zagadnienia readaptacji społecznej skazanych*, red. F. Kozaczuk, Wydawnictwo URZ, Rzeszów, s. 79-90.
- Miszewski K. (2021), *Funkcjonowanie w izolacji więziennej skazanych na ekstremalnie długie kary pozbawienia wolności a szansa na udaną readaptację po zwolnieniu*, „Szkola Specjalna”, 1.

- Nowak B.M. (2017), *Kapitał ludzki i społeczny w procesie reintegracji społecznej ekswięźniów i ich rodzin*, [w:] *Resocjalizacja, readaptacja i reintegracja społeczna – problemy, programy i perspektywy rozwoju komunikacji*, red. I. Mudrecka, Wydawnictwo Pedagogium, Warszawa.
- Pytka L. (2000), *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne, diagnostyczne i metodyczne*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa.
- Pytka L. (2005a), *Kara, miłosierdzie, resocjalizacja. Sakralizacja versus: utylizacja „ludzkich odpadów”*, „Opieka – Wychowanie – Terapia”, 1-2.
- Pytka L. (2005b), *Resocjalizacja – anachronizm czy nowe wyzwanie? Opieka Wychowanie Terapia*, „Resocjalizacja Polska”, 1.
- Pytka L. (2008), *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne, diagnostyczne i metodyczne*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa.
- Radlińska H. (1932), *Badania społeczne i praktyka pracy społecznej*, „Oświata i Wychowanie”, 10, osobna odbitka.
- Resocjalizacja* (2007), red. B. Urban, J.M. Stanik, t. 1, PWN, Warszawa.
- Rogers C.R. (1959), *A Theory of Therapy, Personality, and Interpersonal Relationships: As Developed in the Client-Centered Framework*, [w:] *Psychology: A Study of a Science. Formulations of the Person and the Social Context*, Vol. 3, red. S. Koch, McGraw Hill, New York, pp. 184-256
- Sękowski Z. (2001), *Wprowadzenie do pedagogiki specjalnej*, wyd. 2, Wydawnictwo WSPS, Warszawa.
- Słownik języka polskiego PWN*, red. L. Drabik, E. Sobol, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2022, Warszawa.
- Szczepanik R. (2019), *Znaczenie doświadczenia pobytu w więzieniu dla dynamiki karier przestępczych recydywistów. Perspektywa interakcyjna*, „Archiwum Kryminologii”, t. XLI, nr 1, s. 65-123.
- Szczepanik R., Śliwerski A. (2017), *Obietnice bez pokrycia. Etyczne i prawne granice (nie) ujawniania informacji o przestępstwie w badaniach naukowych i psychoterapii*, „Przegląd Badań Edukacyjnych”, 1(24).
- Szczygieł G.B. (2002), *Społeczna readaptacja skazanych w polskim systemie penitencjarnym*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok.

Resocjalizacja poprzez inkluzję na przykładzie działalności Penitencjarnego Koła Naukowego PRISON

Streszczenie: Współczesna resocjalizacja to obszar, w którym pojęcie inkluzji zyskuje coraz większe znaczenie. Inkluzja w resocjalizacji oznacza podejście, które stawia na pierwszym miejscu uwzględnienie różnorodności jednostek borykających się z trudnościami społecznymi i przestępczością, oraz dąży do pełnego ich uczestnictwa w procesie resocjalizacji. Jest to podejście, które kładzie nacisk na akceptację, równość, współpracę oraz integrację, a nie

wyłączenie czy segregację. W niniejszym artykule przyjrzymy się bliżej koncepcji inkluzji w resocjalizacji, jej cele oraz implikacje praktyczne, pokazując, jak może ona przyczynić się do bardziej efektywnego i humanitarnego podejścia do rehabilitacji i reintegracji osób do społeczeństwa.

Słowa kluczowe: resocjalizacja, inkluzja, prizonizacja, więzienne macierzyństwo, korekcja

Resocialization and inclusion on the example of the students activities of the PRISON Penitentiary Club in prison

Summary: Contemporary resocialization is an area in which the concept of inclusion is becoming more and more important. Inclusion in social rehabilitation means an approach that gives priority to taking into account the diversity of individuals struggling with social difficulties and crime, and strives for their full participation in the social rehabilitation process. It is an approach that emphasizes acceptance, equality, cooperation and integration, not exclusion or segregation. In this article, we will take a closer look at the concept of inclusion in rehabilitation, its goals and practical implications, showing how it can contribute to a more effective and humane approach to the rehabilitation and reintegration of people into society.

Keywords: resocialization, inclusion, prisonization, prison motherhood, correction

Jakub Niewiński

Szkola Doktorska Nauk Humanistycznych i Społecznych UZ

ORCID: 0000-0002-8791-9882

e-mail: j.niewinski@ip.uz.zgora.pl

Alina Kobylecka

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 106728@g.elearn.uz.zgora.pl

Eryk Korejwo

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: eryk2002.korejwo@gmail.com

Ewelina Kośmidek

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: ewelinakosmidek3107@gmail.com

BUDUJEMY MOSTY ŁĄCZĄCE PRZESZŁOŚĆ Z TERAŹNIEJSZOŚCIĄ KU PRZYSZŁOŚCI (KOŁO NAUKOWE „W DIALOGU”)

Tworzenie społeczeństwa, w którym szanowana jest godność każdego człowieka, to jedno z najważniejszych wyzwań współczesności. Dlatego umiejętność prowadzenia dialogu opartego na zrozumieniu i poszanowaniu różnic staje się kluczową kompetencją w codziennych relacjach międzyludzkich. W ćwiczeniu tej umiejętności może pomóc edukacja międzykulturowa. Szuka ona inspiracji w filozofach dialogu Martina Bubera i/lub Emmanuela Levinasa, filozofii społecznej Jürgena Habermasa czy też w filozofii interkulturowej reprezentowanej przez Rama Adhara Malla, który zauważył, że

Przypadkowe spotkanie różnych kultur, filozofii i religii w następstwie nowoczesności (ze wszystkimi jej globalnymi formacjami technologicznymi) wymaga intensywnego i wzajemnego dialogu ze strony wszystkich zainteresowanych. W świetle tej sytuacji krótkowzroczne byłoby rozwiązywanie problemów wzajemnego zrozumienia poprzez rozpatrywanie prawdy i fałszu określonej kultury, religii czy filozofii w kategoriach metafizycznych. Jakakolwiek aprioryczna, metafizyczna lub ideologiczna decyzja wyklucza możliwość prawdziwego zrozumienia (Mall 2000, s. 74).

Dalej badacz trafnie wskazuje, że

Zjawisko rozumienia jest ulicą dwukierunkową, ponieważ nasze pragnienie zrozumienia drugiego i nasze pragnienie bycia zrozumianym przez drugiego idą w parze i są dwiema stronami tej samej monety [...]. Perspektywa pedagogiczna jest najważniejsza, ponieważ przygotowuje drogę do praktycznej realizacji orientacji międzykulturowej (tamże, s. 84).

Dlaczego „dialog”? Wierzymy, że jest on kluczem do tego, by uczyć się lepszej komunikacji w świecie ogarniętym przemocą słowa, dezinformacją oraz zaburzoną aksjologią. Uczelnia jest tym środowiskiem, które w bezpieczny sposób umożliwia prezentowanie różnorodnych opinii, systemów wartości, poglądów. Pluralizm dyskusów stanowi szansę, by każda osoba znalazła dla siebie miejsce, w którym doświadczy empatii oraz poczuje się komfortowo. Naszym celem jest przede wszystkim budowanie dialogu poprzez wzajemną uważność, zaufanie oraz ćwiczenie wrażliwości międzykulturowej w bezpośrednim kontakcie z Innym. Z tą myślą w roku akademickim 2021/2022 rozpoczęliśmy na Uniwersytecie Zielonogórskim działalność studenckiego Koła Naukowego „W Dialogu”. Inicjatorami pomysłu byli: prof. Ewa Pasterniak-Kobylecka z Instytutu Pedagogiki oraz doktorant Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych – Jakub Niewiński.

Najważniejszym elementem dialogowania jest poznawanie drugiego człowieka i umiejętność aktywnego słuchania i uważnej obecności. Kluczowe w tym procesie jest spotkanie. Filozofia spotkania zakłada, że musi się ono odbywać w życzliwej i pozbawionej oceniania atmosferze. Norwescy edukatorzy z Nansen Center for Peace and Dialogue podkreślają, że „Dialog to sposób komunikacji charakteryzujący się uwagą i skoncentrowaniem. Wstępnym warunkiem dialogu jest woła wysłuchania innych. Bez słuchania nie ma dialogu. Poza wolą słuchania ważna jest umiejętność zadawania właściwych pytań; pytań, które pomogą nam zrozumieć drugą osobę. Słuchanie i zadawanie właściwych pytań dają pole do budowania szacunku wobec odmienności oraz motywują do zaakceptowania rozbieżności” (Popovic, Seehausen, Grande 2019, s. 24).

W roku akademickim 2022/2023 zapoznaliśmy się głównie z kulturą żydowską. Dzięki udziałowi w projekcie „Gishur: Connecting Communities” (*Gishur*, hebr. גִּישׁוּר – mosty) realizowanym we współpracy z Europejskim Instytutem Studiów Żydowskich PAIDEIA ze Sztokholmu 16 grudnia 2022 r. udaliśmy się do Poznania. Tam dotarliśmy do cukierni OVO, gdzie powitał nas jej właściciel, częstując gorącymi napojami oraz śniadaniem na słodko. Tutaj odbyły się warsztaty Gishur wokół tradycji szabatu, podczas których wspólne zajęliśmy się przygotowaniem ciasta potrzebnego do wypieku chałki. Prowadziliśmy również dyskusje o tematyce dotyczącej kultury żydowskiej, rozmawialiśmy między innymi o zasadach koszerności. W trakcie wizyty w Poznańskiej Gminie Żydowskiej odwiedziliśmy synagogę oraz w międzynarodowej grupie osób celebrowaliśmy szabat z kolacją szabatową. Było to dla nas nowe i bardzo interesujące doświadczenie. Filozofia dialogu to filozofia spotkania. Dzięki rozmowom przy szabasowym stole poznaliśmy różne punkty widzenia i nauczyliśmy się od siebie wzajemnego szacunku oraz otwartości. Chrześcijańsko-żydowskie spotkanie było praktycznym przykładem empatycznego podejścia do drugiego człowieka, który jest inny, często obcy. Tora i Szabat zostały urzeczywistnione w działaniu przekraczającym różne granice i podziały. Uczestnicy kolacji szabatowej mogli smakować wcześniej upieczone

Wypiekanie chałek w cukierni OVO
Źródło: zbiory prywatne – Alina Kobylecka.

Wizyta w Gminie Żydowskiej
Źródło: zbiory prywatne – Alina Kobylecka.

chałki. Na zakończenie pobytu w stolicy Wielkopolski udaliśmy się na spacer „Śladami poznańskich Żydów” połączony z Jarmarkiem Bożonarodzeniowym.

W trakcie roku akademickiego dialogowaliśmy także z lokalną historią i poznaliśmy wartości regionalnej kultury. Przed II wojną światową przy granicy polsko-niemieckiej (okolice Kargowej) mieszkali Wendowie, których tradycje obecnie kulturowane są za naszą zachodnią granicą. Mieliśmy okazję poznać zwyczaje mieszkańców Dolnych Łużyc, uczestnicząc w wydarzeniu z cyklu „Bliskie nieznanne. Naukowe spotkania z tradycją i kulturą” pt. „Tradycje i zwyczaje na Dolnych Łużycach. Troska o zachowanie kultury mniejszościowej”. Monika Otto konstatuje, że „centralną kategorią edukacji międzykulturowej na gruncie polskim stało się pojęcie »pogranicza«, które to w największym stopniu zmagają się z szeroko pojętą problematyką migracji i zróżnicowania kulturowego mieszkańców” (Otto 2023, s. 141).

Interesują nas również lokalne wydarzenia artystyczne, stąd nasz udział m.in. w III Wielkanocnym Festiwalu Kameralnym w Pałacu w Starym Kisielinie. W trakcie recitalu wokalnego wysłuchaliśmy pieśni Roberta Schumanna (8 pieśni z cyklu *Miłość i życie kobiet*), Ludomira Różyckiego (6 pieśni op. 16) i Fernando Obradorsa (*Hiszpańskie pieśni klasyczne*). Muzyka zbliża ludzi, jest płaszczyzną porozumienia między nimi.

Przewodniczący naszego Koła podczas wakacyjnych miesięcy brał udział w wielu spotkaniach z reprezentantami różnych kultur. Pracownicy United Nations Development Programme podkreślają, że „każdy uczestnik dialogu podejmuje wysiłek, by uwzględnić punkt widzenia drugiej osoby nawet wtedy, gdy sprzeczności nadal się utrzymują. Żaden z uczestników dialogu nie porzuca własnej tożsamości, ale każdy na tyle uznaje stanowisko drugiej osoby, że zmienia swój sposób postępowania wobec niej” (Pruitt, Thomas 2007, s. 20-21). Jakub Niewiński był uczestnikiem międzynarodowego szkolenia „Teaching in Troubled Times” organizowanego przez Olga Lengyel Institute, następnie pojechał do Jerozolimy, gdzie brał udział w specjalistycznych warsztatach zorganizowanych przez International School for Holocaust Studies of Yad Vashem, z kolei w sierpniu gościł w Irlandii, by wygłosić referat pt. „Refugees – my Neighbors: Intercultural Communication challenges” podczas międzynarodowej konferencji „Global Minds and Hearts: Pathways towards a Sustainable Future”. W trakcie swoich podróży Jakub poznał wielu ciekawych ludzi i nawiązał współpracę naukową z badaczami z USA oraz Izraela.

Martha C. Nussbaum stwierdza:

Ludzie pochodzący z różnych środowisk kulturowych miewają problemy z rozpoznawaniem innych jako ‘swoich’, przynależących do tej samej wspólnoty rozumie. Dzieje się tak, ponieważ działania ludzkie oraz motywacje leżące u ich podłoża nie zawsze są oparte – choć powinny – na cierpliwym wysiłku interpretacji. Wyzwanie światowego obywatelstwa wymaga od potencjalnego obywatela postawy wrażliwego i rozumiejącego interpretatora. Dyspozycja ta jest kształtowana przez edukację na każdym jej szczeblu (Nussbaum 2008, s. 74).

Dialogiczne spotkania studentów z Uniwersytetu Zielonogórskiego z różnorodnością w Polsce i za granicą dowodzą, że są one dobrym sposobem „do rozwinięcia pozytywnej emocji w kierunku zrozumienia i docenienia różnic kulturowych, które promują odpowiednie i skuteczne zachowanie w komunikacji międzykulturowej” (Chen i Starosta, 1997, s. 1-16), w ten sposób bowiem kształtuje się wrażliwość międzykulturowa. Bennett traktuje rozwój wrażliwości międzykulturowej jako doskonalenie umiejętności przekształcenia własnej postawy nie tylko poznawczo, lecz także emocjonalnie i behawioralnie, kiedy jednostka przechodzi z etapu zaprzeczenia do etapu integracji w procesie rozwoju kompetencji międzykulturowych. Wrażliwe międzykulturowo osoby są w stanie osiągnąć poziom podwójnej tożsamości oraz integrować różnice kulturowe poprzez stopniowe przezwyciężanie problemów negocjowania lub ukrywania istnienia tych różnic (Bennett 2003, s. 155).

Działania Koła Naukowego „W Dialogu” są dowodem, że „najważniejsza dla promowania szacunku dla innego jest świadomość kulturowych różnic, stanowiąca niezbywalną podstawę dialogu” (Nussbaum 2008, s. 79).

Bibliografia

- Bennet M.J. (2003), *Developing intercultural sensitivity. An Integrative Approach to Global and Domestic Diversity*, [w:] *Handbook of Intercultural Training*, edc. D. Landis, J.M. Banned, SAGE Publications, Inc, London-New Delhi.
- Chen G.M., Starosta W.J. (1997), *A Review of the Concept of Intercultural Sensitivity. Human Communication*, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED408634.pdf> [dostęp: 26.12.2023].
- Mall R.A (2000), *Intercultural Philosophy*, Rowman & Littlefield Publisher, New York.
- Nussbaum M.C. (2008), *W trosce o człowieczeństwo. Klasyczna obrona reformy kształcenia ogólnego*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław.
- Otto M. (2023), *Znaczenie edukacji międzykulturowej w obliczu problemów współczesnego świata*, [w:] *Edukacja wczoraj, dziś, jutro*, red. M.M. Adamowicz, E. Pasterniak-Kobyłecka, A. Famuła-Jurczak, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Popovic T., Seehausen Ch., Grande N. (2019), *Dialog i transformacja konfliktu. Podręcznik dla trenerek i trenerów*, Warszawa.
- Pruitt B., Thomas P. (2007), *Democratic Dialogue: A Handbook for Practitioners*, Quebec.

Budujemy mosty łączące przeszłość z terażniejszością ku przyszłości (Koło Naukowe „W DIALOGU”)

Streszczenie: Niniejszy artykuł prezentuje praktyczną implementację założeń dialogu międzykulturowego opartego na filozofii spotkania oraz wrażliwości międzykulturowej. Według Guo-Ming Chena oraz Williama J. Starosty stanowi ona afektywną strategię budowania zrozumienia i akceptacji Innego. Autorzy, opisując działania Koła Naukowego „W Dialogu”,

przywołują refleksje Milтона J. Bennetta i jego koncepcję przejścia od etnocentrycznego podejścia do postaw etnorelatywistycznych w stosunku do różnorodności. Aktywności Koła Naukowego „W Dialogu”, działającego przy Instytucie Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych, wpisują się w ideę humanistyki integralnej promowanej przez amerykańską etyczkę Marthę C. Nussbaum.

Słowa kluczowe: wrażliwość międzykulturowa, dialog, filozofia spotkania, integracja

Building bridges to connect the past and present to the future (Scientific Group of students “In Dialogue”)

Summary: This article presents a practical implementation of the assumptions of intercultural dialogue based on the philosophy of encounter and intercultural sensitivity. According to Guo-Ming Chen and William J. Starosta, it constitutes an affective strategy for building understanding and acceptance of the Other. Authors, describing the activities of the Scientific Group of students “In Dialogue”, recalls the reflections of Milton J. Bennett and his concept of transition from ethnocentric to ethno-relativist attitudes towards diversity. The activities of the Scientific Group “In Dialogue,” operating at the Institute of Pedagogy in the Faculty of Social Sciences, are in line with the idea of integral humanities promoted by American ethicist Martha C. Nussbaum.

Keywords: intercultural sensitivity, dialogue, philosophy of encounter, integration

Ewa Nowicka

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0000-0003-3241-4921
e-mail: e.nowicka@kmti.uz.zgora.pl

Kamil Zajęc

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: kamil-za@wp.pl

BRACTWO ŻÓŁTEGO SZALIKA

Powstanie Bractwa Żółtego Szalika

Bractwo Żółtego Szalika powstało w roku 2010, z inicjatywy trzech studentów socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego: Kamila Zajęca, Roberta Ratajczaka i Przemysława Rusieckiego, których łączyło przede wszystkim zamiłowanie do dobrego kina, zwłaszcza wybitnego talentu aktorskiego Janusza Gajosa. W szczególności jeden obraz, uchodzący za wręcz ikoniczny, należał do ich ulubionych, czyli dzieło w reżyserii Janusza Morgensterna – *Żółty szalik*.

W filmie bohater ubrany był w elegancki płaszcz typu dyplomata, a nieodzowny element jego garderoby stanowił szalik, w ulubionym żółtym kolorze. Niestety, ze względu na swój nałóg, właściciel regularnie go gubił, przez co po części przedmiot ten stał się synonimem choroby postaci. W końcowych scenach szalik, okraszony pewnym przyrzeczeniem, nabiera mocy, wspomnianego wcześniej, artefaktu dobrej nadziei. Właśnie ten pozytywny obraz bractwo postanowiło przyjąć za swój symbol.

Od nieformalnego klubu do stowarzyszenia

W historii Bractwa Żółtego Szalika można wyodrębnić trzy główne okresy. Początkowo, od roku 2010, członkowie założyciele działali w małym gronie, jako nieformalny Klub Żółtego Szalika, spędzając czas głównie na oglądaniu filmów i dyskusowaniu o nich. Bractwo w swej współczesnej postaci zaczęło nabierać dopiero po roku 2012, kiedy jeden z założycieli, Kamil Zajęc, znany na Uniwersytecie Zielonogórskim jako „wieczny student”¹,

¹ „Wieczny student”, Kamil Zajęc, rozpoczął studia na Uniwersytecie Zielonogórskim w 2002 r. na kierunku politologia i do momentu zamknięcia publikacji pozostawał czynnym studentem, ustanawiając rekord Uniwersytetu Zielonogórskiego w ciągłości studiów. Spędził łącznie ponad 34 semestry na studiach, zdobywając jednocześnie dwa tytuły magistra (politologia, socjologia). Od 2017 r. sprawował funkcję Wielkiego Mistrza Bractwa.

rozpoczął kolejne studia na kierunku pedagogika – edukacja medialna i informatyczna. W nowym otoczeniu, składającym się w większości z dziewiętnastolatków, idea budowy szerszego bractwa trafiła na podatny grunt. Wskazany kierunek charakteryzował się regularną stycnością i pogłębieniem umiejętności stosowania narzędzi medialnych. Spośród poznanych tam ludzi największym talentem we wskazanej dziedzinie wyróżniali się Paweł Urbaniak i Justyna Mosiewicz², których interesowała głównie fotografia i montaż cyfrowy.

Po pierwszym roku wzajemnego poznawania się w grupie zapadła decyzja o jej instytucjonalizacji. Postawiono na formułę zarejestrowanego na uczelni koła naukowego, którego opiekunem naukowym została dr Ewa Nowicka³ z Katedry Mediów i Technologii Informacyjnych. Podczas zebrania założycielskiego, które odbyło się 23 października 2013 r., dwanaście osób powołało do życia pierwsze w historii bractwo akademickie na Uniwersytecie Zielonogórskim pod nazwą: Koło Naukowe Studentów Filmowców „Bractwo Żółtego Szalika”. Na przewodniczącą wybrano Justynę Mosiewicz, na zastępcę – Grzegorza Sznajderowskiego, a na sekretarza – Kamila Zajęc. Oficjalnie decyzją JM Rektora UZ prof. Tadeusza Kuczyńskiego, Bractwo 2 grudnia 2013 r. zostało wpisane na listę kół naukowych (nr 124/2013). Od tego momentu rozpoczął się dynamiczny rozwój organizacji i wychodzenie do szerszych kręgów akademickich. Wraz z napływem ludzi pojawiały się nowe zwyczaje i tradycje.

Ponieważ coraz więcej starszych braci przestawała być studentami, w 2017 r. zaistniała konieczność połączenia możliwości dalszej wspólnej aktywności absolwentów i studentów. Po nowelizacji ustawy o stowarzyszeniach najlepszą formułą stało się przekształcenie organizacji w stowarzyszenie zwykłe. Ustawodawca nadał szerokie możliwości działania w stosunku do instytucji zarejestrowanych w KRS, jednocześnie pozostawiając relatywnie niskie obowiązki sprawozdawczości i wymagania urzędowe. Co więcej, stowarzyszenia zwykłe musiały uzyskać numer REGON.

Kolejny rozdział w dziejach Bractwa rozpoczął się 24 lipca 2017 r., gdy w rejestrze stowarzyszeń zwykłych, prowadzonym przez Prezydenta Miasta Zielona Góra, pod numerem 5 wpisano Bractwo Żółtego Szalika. Od tego momentu organizacja w świetle polskiego prawa stała się instytucją i zgodnie z tym zaprojektowano jej wewnętrzną strukturę: regulamin organizacyjny oraz organy, aby w razie przyszłej potrzeby istniała prosta możliwość przekształcenia się w pełne stowarzyszenie z numerem KRS. Znaki graficzne, czyli herb i pieczęć Bractwa zamieszczono i szczegółowo opisano w regulaminie. Dzięki temu uzyskały one prawną ochronę. Wełniany szalik w kolorze żółtym

² Justyna Mosiewicz i Paweł Urbaniak są autorami większości fotografii publikowanych przez Bractwo. Są absolwentami edukacji medialnej i informatycznej. Byli członkami zarządu koła naukowego.

³ Ewa Nowicka – adiunkt w Zakładzie Mediów i Technologii Informacyjnych Uniwersytetu Zielonogórskiego.

został zapisany jako oficjalny symbol organizacji, za zgubienie którego, jak nakazuje zwyczaj, groziły wewnętrzne sankcje. Po raz pierwszy też pojawiła się funkcja wybranego na pięć lat Wielkiego Mistrza, którą objął Kamil Zajac.

Działalność Bractwa Żółtego Szalika

Bractwo organizowało wiele różnych przedsięwzięć mających zarówno rozwijać talenty jego członków, jak i poprzez dobrą zabawę integrować wszystkich. Niektóre z nich miały pojedynczą edycję, lecz przez cały okres istnienia Bractwa znalazły się takie, które na stałe weszły do kalendarza.

Zdecydowanie najdłuższym stażem legitymowały się „Popołudnia Filmowe z Bractwem Żółtego Szalika”. Zainicjowano je 18 grudnia 2013 r., prezentując wspomniany wcześniej obraz Janusza Morgensterna, stanowiący znak rozpoznawczy Bractwa. Od tego momentu, co dwa tygodnie, na dużym ekranie uniwersyteckiej auli stałe gościły różne tytuły. Specyficzny układ audytoryjnej sali, pozbawionej okien, wyposażonej w projektor, oddawał klimat małego kina studyjnego. Każdemu seansowi towarzyszyła późniejsza dyskusja, czasem przekształcająca się ożywioną wymianę zdań. Dobór filmów uzależniony był od gustów braci. Na początku roku akademickiego każdy miał prawo zgłosić po jednej propozycji do repertuaru, całkowicie wedle własnego uznania. Jedynie tytuły, które były już wcześniej wyświetlane, nie mogły ponownie znaleźć się na liście. Przekrój gustów był bardzo szeroki: począwszy od starszych filmów, wydanych w tzw. złotej erze Hollywood, po współczesne superprodukcje. Mnogość gatunków nie ustępowała też liczbie krajów produkcji.

Oprócz regularnych istniały także seanse specjalne. Poza normalną procedurą do ich grona mogły wejść tytuły, które najbardziej spodobały się braciom. Wokół niektórych organizowane były także wydarzenia tematyczne, takie jak „Szalony Lebowski” oraz „męski wieczór”, którego filarem były dwie części filmu *Psy*. W trakcie seansu widzowie cytowali doskonale zapamiętane przez siebie teksty bohaterów, a w niektórych momentach naśladowali kultowe sceny z ich udziałem. „Męski wieczór” tak zyskał w Bractwie na popularności, że z biegiem czasu zatracił przymiotnik „męski”. Panie chętnie brały udział w wydarzeniu, równie dobrze odnajdując się w klimacie ekranowego świata zbrodni i korupcji lat 90.

W ciągu sześciu lat na bractwowym ekranie gościło blisko kilkadziesiąt tytułów, a wśród nich takie produkcje jak: *Boogie Nights*, *Tańcząc w ciemnościach*, *Wielka ucieczka*, *Siódma pieczęć*, *House of Cards*, *Trainspotting*, *C.K. Dezserterzy*, *Gainsbourg*, *Kabaret*, *Kaliber 200 volt*, *Lot nad kukułczym gniazdem*, *Piętro wyżej*, *Skrzypek na dachu*, *Wehikuł czasu*, *Pluton*. Kilku reżyserów zdobyło największe uznanie, goszcząc regularnie na dużym ekranie. Można ich określić mianem Wielkiej Trójki, w skład której wszedł Stanley Kubrick i jego dzieła: *Mechaniczna pomarańcza*, *Barry Lyndon*, *2001: Odyseja*

kosmiczna, *Doktor Strangelove* oraz mistrz dialogów Quentin Tarantino ze swoimi klasykami: *Wściekłe psy*, *Pulp Fiction* i *Nienawistna ósemka*. W tym doborowym towarzystwie uplasował się jeden Polak, a mianowicie Wojciech Smarzowski z *Weselem*, *Wołyniem* i *Klerem*.

Zamiłowanie do oglądania seansów czasem szło w parze z chęcią próby stanięcia po drugiej stronie obiektywu. Nie inaczej było w Bractwie. Kamil Guzowski, Adrian Stokłosa i Kamil Zając w ramach zajęć akademickich z warsztatów filmowych nakręcili dwie etiudy: *Spowiedź studenta* oraz *Vendetta*. Zwłaszcza ostatnia produkcja obfitowała w przygody, dostarczając autorom wiele radości oraz zaangażowała w projekt znaczną część organizacji. Podczas kręcenia sceny pod Narodowym Bankiem Polskim ochrona obiektu, widząc kamery, stanowczo zareagowała. Ekipa filmowa musiała natychmiast zmienić plan pracy, w przeciwnym wypadku groziło to wezwaniem odpowiednich służb. Nie zmieniło to nastroju filmowców-amatorów. Postanowili kontynuować dobrą zabawę w drodze na uniwersytet. W swych nietypowych strojach (kolorowe poncza, słomkowe kapelusze i ciemne okulary) zaczęli przechodniów, udając, że są studentami z Meksyku, którzy przyjechali do Zielonej Góry na międzynarodową wymianę. Byli w tym bardzo wiarygodni, ponieważ intensywne opalanie na ich twarzach mogła sugerować zagraniczne pochodzenie. Swym łamanym i udawanym językiem hiszpańskim próbowali uzyskać informacje o lokalizacji kampusu. Większość mieszkańców dawała się nabrać, pozwalając przebieieraćcom na robienie wspólnych fotografii.

Imprezowy nastrój towarzyszył także premierze odbywającej się na zajęciach. Studenci przemyśli kubki suto wypełnione ginem z tonikiem. Podczas wcześniejszego pokazu innej grupy studentów, który przedstawiał trening zumbi, autorzy *Vendetty* wcielili się w rolę wodzirejów. W rytmie utworu *Rabiosa* rozpoczęli dzikie tańce na auli. Z czasem udało im się włączyć do tego całą grupę. Śmiechy, tańce i okrzyki: „czy, czy le, le, le, vivat Chile!” nakręcały nastrój zabawy. Warto nadmienić, że wodzireje odziani byli w poncza i ani na moment nie przestawali grać latynoskich ról, łamiąc tym samym sztafpetkę zajęć. Wykładowca, Grzegorz Komański, był tak rozbawiony, że na koniec, wpisując do indeksu oceny bardzo dobre, stwierdził: „Panowie, studiujcie tak dalej”.

Dwa razy w roku Bractwo regularnie organizowało imprezy związane z tradycyjnymi świętami słowiańskimi, jak Noc Kupały w okolicach przesilenia letniego i święto dziadów w okolicach Wszystkich Świętych. W obu przypadkach wszyscy bracia spotykali się przy ognisku oraz odprawiali krótki rytuał przygotowany przez Mariannę Wcisło⁴, wzorowany na zachowanych tradycjach. Zanim rozpoczęło się letnie świętowanie członkowie Bractwa dzielili się na dwie grupy, uwzględniając płeć. Panie szukały kwiatów, aby upleść strojne wieńce na głowę. Z kolei panowie zrywali dębowe gałązki,

⁴ Marianna Wcisło – studentka kulturoznawstwa, interesowała się folklorem słowiańskim.

z których tworzyli swoje nakrycia. Po przeprowadzonym obrzędzie przez Mariannę, panie w pobliskim jezioru puszczały wieńce, aby panowie mogli zdobyć, w symboliczny sposób, wybranki swych serc. Według pogańskiej tradycji kawaler, który odnalazł właścicielkę złowionego przez siebie wianka, miał prawo wziąć ją później za żonę. Nie mogło się także obyć bez poszukiwania mitycznego kwiatu paproci, który według legend mógł przekazać dar wszystkowidzenia osobie, która go zerwała.

Bractwo Żółtego Szalika prowadziło również działalność w przedszkolach i szkołach podstawowych. Pod kierunkiem dr Ewy Nowickiej opracowywane były warsztaty edukacyjno-wychowawcze w zakresie bezpiecznego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, które następnie były realizowane z udziałem dzieci, uczniów i studentów. W ten sposób nabywano praktycznej umiejętności prowadzenia zajęć.

Symbol Żółtego Szalika

W momencie, w którym kandydat stawał się pełnoprawnym członkiem Bractwa, otrzymywał szalik, uroczyście nakładany na jego ramiona. Wymagana była nie tylko czystość i godny wygląd szalika, ale także jego pilnowanie, ponieważ – zgodnie z tradycją – zgubienie przynosiło pecha. Co więcej, na mocy artykułów 31 i 32 regulaminu, żółty szalik należało nosić podczas każdej oficjalnej ceremonii związanej z tradycją Bractwa. Był on również własnością osobistą każdego z członków. Samowolne przywłaszczenie cudzego szalika obarczone było sankcją wybraną przez pokrzywdzonego.

Oprócz tego, że wełniany szalik stanowił artefakt, był też eleganckim elementem garderoby, którego nie dało się łatwo nabyć w sklepie. Bractwo kupowało go w jednym miejscu w Polsce, a ponieważ był jego znakiem rozpoznawczym, pozostawało ono tajemnicą, dostępną jedynie dla wtajemniczonych członków Bractwa.

Epilog. Instytucjonalizacja drogą dla podobnych bractw

Bractwo Żółtego Szalika w ciągu lat przeszło drogę od luźnej formacji do zorganizowanego stowarzyszenia. W jego ramach ciągle tworzone są kolejne narzędzia, ułatwiające sprawne działanie. Niewykluczone, że kiedyś umożliwią one pozyskanie własnej siedziby.

Bractwo Żółtego Szalika

Streszczenie: W artykule przedstawiono historię powstania koła naukowego Bractwo Żółtego Szalika. Zostały opisane najistotniejsze działania koła, takie jak: „Popołudnia Filmowe z Bractwem Żółtego Szalika”, nagrywanie i montowanie filmów autorskich, przygotowanie i realizacja warsztatów dla dzieci i młodzieży poświęconych bezpiecznemu korzystaniu

z technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz imprezy związane z tradycyjnymi świętami słowiańskimi. W tekście został również wyjaśniony symbol żółtego szalika, który stał się niezwykle ważny dla wszystkich członków koła.

Słowa kluczowe: koło naukowe, działalność, posumowanie, student, studia

Brotherhood of the Yellow Scarf

Summary: The article presents the history of the establishment of the Brotherhood of the Yellow Scarf scientific circle. The most important activities of the circle were described, such as: “Film Afternoon with the Brotherhood of the Yellow Scarf”, recording and editing original films, preparation and implementation of workshops for children and youth devoted to the safe use of information and communication technologies and events related to traditional Slavic holidays. The text also explains the symbol of the yellow scarf, which has become extremely important for all members of the circle.

Keywords: science club, activity, summary, student, studies

Bogumiła Weimann

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: milka.weimann@gmail.com

Alicja Poprawa

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: poprawalicia79@gmail.com

Michalina Plukis

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: michalina.plukis@op.pl

Anna Pollak

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: aniako46@gmail.com

KOŁO NAUKOWE PSYCHOLOGII POLARNEJ ICE

Założenie koła

19 kwietnia 2023 r. zostało założone Koło Naukowe Psychologii Polarnej ICE. Jest ono pierwszym kołem w Polsce o takim profilu, a jego główne działania skupiają się na popularyzacji wiedzy związanej z psychologią polarną, obszarami polarnymi, a także warunkami ICE (*isolated-confined-extreme*). Działalność skoncentrowana jest na organizacji spotkań z ciekawymi osobami, które także powiązane są z tematyką psychologiczną oraz polarną. Jednocześnie prowadzone są prace naukowe oraz planowane kolejne inicjatywy.

Spotkanie z Dagą Bożek

W czerwcu 2023 r. Koło zorganizowało pierwsze wydarzenie, którym był gościnny wykład Dagmary Bożek – polarniczki, specjalistki ds. komunikacji naukowej oraz twórczyni projektu „Polarniczki”. W ramach wydarzenia gościni wygłosiła wykład otwarty w Bibliotece Uniwersytetu Zielonogórskiego pt. „Kobieca perspektywa w historii polskich wypraw polarnych”. W trakcie wystąpienia przybliżyła ogólną historię polskich wypraw polarnych, postaci pierwszych polskich polarniczek oraz kontekst społeczno-polityczny towarzyszący początkom polskiej polarystyki.

W spotkaniu brali udział studenci oraz pracownicy Wydziału Nauk Społecznych UZ, a członkowie KN Psychologii Polarnej ICE mieli możliwość uczestniczenia w spotkaniu warsztatowym dotyczącym komunikacji naukowej. Samo wydarzenie było promowane w mediach społecznościowych (profile Facebook/Instagram): KN Psychologii Polarnej,

Wydziału Nauk Społecznych UZ, Instytutu Psychologii UZ, Instytutu Socjologii UZ, Biblioteki UZ, profilu projektu „Polarniczki” oraz podczas audycji w Radiu Index.

Inicjatywy badawcze

W ciągu semestru letniego w roku akademickim 2022/2023 Koło rozpoczęło pracę nad projektami badawczymi.

Pierwsze przedsięwzięcie w tym zakresie dotyczyło badań w obszarze lęku klimatycznego. Przez pojęcie lęku klimatycznego rozumie się reakcję emocjonalną na bezpośrednie doświadczenia związane z zachodzącymi zmianami klimatu lub też perspektywą zachodzących zmian w tym obszarze (Clayton 2020, s. 4). Temat znalazł się w obszarze zainteresowań Koła ze względu na wcześniejsze prace poświęcone osobom szczególnie narażonym na lęk klimatyczny, wśród których znajdują się polarnicy (Budziszewska, Kałwak 2022, s. 172) – charakter ich pracy związany jest z większą liczbą informacji o zachodzących zmianach klimatu. Warto też wspomnieć, że zjawisko lęku klimatycznego jest także szczególnie rozpowszechnione wśród młodych dorosłych (APA 2020). Istnieją potencjalne czynniki ochronne oraz moderujące wpływ percypowanych zmian klimatu, pozwalające na adaptację. Wśród nich wymieniana jest prężność (Doherty, Clayton 2011, s. 267), która może zmniejszać niepożądane skutki (Bistricky i in. 2019, s. 303). Pojęcie prężności psychicznej definiowane jest jako proces oraz skutek pomyślnej adaptacji, zachodzące w obliczu trudnych doświadczeń życiowych (*APA Dictionary of Psychology* 2023). Przebiega dzięki dostosowaniu się do wymagań zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, a także elastyczności behawioralnej, postrzegania świata etc.

Biorąc pod uwagę wymienione zjawiska, powstał model badawczy obejmujący współwystępowanie lęku klimatycznego, zachowań proekologicznych oraz prężności psychicznej. Pierwszą część badań rozpoczęła się w formie online w czerwcu 2023 r. Wyniki badania zostaną zaprezentowane na V Krajowej Konferencji Psychologii Klinicznej na Uniwersytecie Jagiellońskim w listopadzie 2024 r., co da możliwość szerzenia wiedzy w tak ważnym obszarze.

Od sierpnia 2023 r. Koło współpracuje z LunAres Research Station. Dzięki temu zaistniała możliwość prowadzenia badań w środowisku kosmicznych misji analogowych. LunAres jest centrum badawczym skupionym na prowadzeniu symulowanych załogowych misjach kosmicznych (więcej o LunAres: <https://lunares.space/>). Badania psychologiczne, które prowadzi członkinie Koła na uczestnikach misji, obejmują zarówno funkcjonowanie poznawcze, jak i ogólny dobrobyt psychiczny. Pomysł na badania powstał dzięki wcześniejszym doniesieniom dotyczącym środowisk ICE, w których obserwuje się podobne stresory mające wpływ na psychikę ludzką (Palinkas 2003, za: Sarris 2006, s. 367-368). Dzięki wizytom w LunAresie członkinie Koła miały

Wykłady Dagmary Bożek
Źródło: archiwum prywatne

okazję zobaczyć, na czym polega praca uczestników misji – w polu naukowym, jak i *maintenance*. Ze względu na małą liczebność osób w środowiskach ICE bezpośrednie badania są utrudnione, przez co należy zwrócić uwagę na wartość badań na analogowych misjach kosmicznych. Ich wyniki mogą zostać przełożone na inne środowiska o charakterze izolowanym, zamkniętym oraz ekstremalnym, jak np. obszary polarne.

Bibliografia

- American Psychological Association (2020), *Majority of US adults believe climate change is most important issue today*, <https://www.apa.org/news/press/releases/2020/02/climate-change> [dostęp: 19.09.2023].
- APA Dictionary of Psychology, *Resilience*, <https://www.apa.org/topics/resilience> [dostęp: 30.05.2023].
- Bistricky S.L., Long L.J., Lai B.S., Gallagher M.W., Kanenberg H., Elkins S.R., Short M.B. (2019), *Surviving the storm: Avoidant coping, helping behavior, resilience and affective symptoms around a major hurricane-flood*, „Journal of Affective Disorders” nr 257, s. 297-306.
- Budziszewska M., Kałwak W. (2022), *Climate depression. Critical analysis of the concept*, „Psychiatria Polska”, nr 56(1), s. 171-182.
- Clayton S. (2020), *Climate anxiety: Psychological responses to climate change*, „Journal of Anxiety Disorders”, nr 74, s. 102-263.

- Doherty T.J., Clayton S. (2011), *The psychological impacts of global climate change*, „The American Psychologist”, nr 66(4), s. 265-276.
- Palinkas L.A. (2003), *The psychology of isolated and confined environments: Understanding human behavior in Antarctica*, „American Psychologist”, nr 58, s. 353-363.
- Sarris A. (2006), *Personality, Culture Fit, and Job Outcomes on Australian Antarctic Stations*, „Environment and Behavior”, nr 38(3), s. 356-372.

Koło Naukowe Psychologii Polarnej ICE

Streszczenie: Koło Naukowe Psychologii Polarnej na Uniwersytecie Zielonogórskim to pierwsze w Polsce koło podejmujące tematykę psychologii polarnej. Działania Koła skupiają się na popularyzacji wiedzy związanej z psychologią polarną, obszarami polarnymi, a także warunkami ICE (*isolated-confined-extreme*). Pierwszym wydarzeniem organizowanym przez KNPP ICE był wykład gościnny Dagmary Bożek – polarniczki, specjalistki ds. komunikacji naukowej oraz twórczyni projektu „Polarniczki”. Koło rozpoczęło również badania naukowe. Pierwszy projekt podejmuje tematykę lęku klimatycznego, a jego wyniki zostaną zaprezentowane na V Krajowej Konferencji Psychologii Klinicznej na Uniwersytecie Jagiellońskim w listopadzie 2024 r. Koło rozpoczęło także współpracę z LunAres Research Station w Pile, gdzie także prowadzone są badania na uczestnikach analogowych misji kosmicznych.

Słowa kluczowe: środowiska ICE, środowiska ekstremalne, psychologia polarna, koło naukowe, popularyzacja nauki, badania naukowe

The Polar Psychology Research Group ICE

Summary: The Polar Psychology Research Group at the University of Zielona Gora is the first group in Poland to undertake the subject of polar psychology. The Group's activities focus on popularization of science related to polar psychology, polar regions, as well as ICE (*isolated-confined-extreme*) conditions. The first event organized by KNPP ICE was a guest lecture by Dagmara Bożek – a polar explorer, science communication specialist and creator of the “Polarniczki” project. The group has also engaged in scientific research. The first project deals with the topic of climate anxiety, and the results will be presented at the 5th National Conference of Clinical Psychology at the Jagiellonian University in November 2024. The Group has also started a collaboration with the LunAres Research Station in Piła, where research is being conducted on participants of analog space missions.

Keywords: ICE environments, extreme environments, polar psychology, research group, science popularization, scientific research

Paula Stoppa

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 106593@stud.uz.zgora.pl

Weronika Rosół

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 105113@stud.uz.zgora.pl

Ullyana Gnatyuk

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 110812@stud.uz.zgora.pl

DZIAŁALNOŚĆ KOŁA NAUKOWEGO KRYMINALISTYKI I WIKTYMOLOGII W ROKU AKADEMICKIM 2022/2023

Wstęp

Koło Naukowe Kryminalistyki i Wiktymologii powstało w 2013 r., a swoją działalność reaktywowało w październiku 2022 r. Przerwa spowodowana była między innymi pandemią COVID-19. Dzięki zaangażowaniu członków koła naukowego zaprojektowano logo oraz wykonano roll-up. Celem Koła było zorganizowanie wykładów otwartych zapoznających ze specyfiką prac służb mundurowych.

Zorganizowany został cykl spotkań dotyczących służby w Policji – odbyły dwa wykłady otwarte na terenie uczelni, dwa wyjścia do Miejskiej Komendy Policji w Zielonej Górze oraz przygotowano dwie wystawy.

Logo Koła Naukowego, praca zbiorowa

Źródło: archiwum Koła Naukowego Kryminalistyki i Wiktymologii.

Pierwszy wykład otwarty

19 grudnia 2022 r. w Komendzie Miejskiej Policji w Zielonej Górze odbył się pierwszy wykład, na którym można było porozmawiać z policjantami różnych służb i zwiedzić zielonogórską komendę. W trakcie wykładu zapoznano się ze specyfiką służb w różnych

Zapoznanie studentów ze specyfiką służby w pionie ruchu drogowego

Źródło: <https://zielona-gora.policja.gov.pl> [dostęp: 8.10.2023].

Zabezpieczanie śladów daktyloskopijnych

Źródło: <https://zielona-gora.policja.gov.pl> [dostęp: 8.10.2023].

pionach, takich jak służba prewencyjna, ruch drogowy oraz służby kryminalne. Omówiono zakres obowiązków oficera dyżurnego. Technicy kryminalistyczni zaprezentowali swoje miejsce pracy oraz jego wyposażenie, np. skaner odbitek daktyloskopijnych i narzędzia, oraz w praktyce zapoznali studentów z różnymi metodami zabezpieczania śladów. Dodatkowo sprawdzili dotychczas zdobytą przez studentów wiedzę.

Specyfika zawodu policjanta

24 marca 2023 r. w Komendzie Miejskiej Policji w Zielonej Górze odbył się wykład otwarty nt. specyfiki zawodu policjanta, ze szczególnym uwzględnieniem zadań wykonywanych w trakcie służby. Ponownie spotkano się z technikami kryminalistycznymi oraz zwiedzono tzw. dołek lub hotel – czyli pomieszczenia dla osób zatrzymanych wraz z pokojem przesłuchań, w którym znajdują się lustro weneckie i alkomat. Przewodnik, komisarz Maciej Matuszewski, opowiadał o codziennej służbie i autach policyjnych, które tak samo jak funkcjonariusze mają swoje szczególne zadania. Wykład był ciekawy i minął bardzo szybko. Oczywiście nie obyło się bez pamiątkowego zdjęcia. W podsumowaniu przypomniano obowiązki oficera dyżurnego i sposoby zabezpieczania śladów.

Pamiątkowe zdjęcie studentów z funkcjonariuszem Policji

Źródło: autor Natalia Strzępek, <https://www.facebook.com/kryminalistykaUZ/> [dostęp: 8.10.2023].

Wykład otwarty o charakterze pracy techników kryminalistycznych w murach Uniwersytetu Zielonogórskiego

Kolejny wykład, przygotowany we współpracy z Komendą Miejską Policji w Zielonej Górze, odbył się 14 kwietnia 2023 r. na terenie Uniwersytetu Zielonogórskiego. Miał charakter otwarty i dotyczył pracy techników kryminalistycznych. Ze względu na

Zabiepiezanie śladów biologicznych

Źródło: autor Natalia Strzępek, <https://www.facebook.com/kryminalistykaUZ/> [dostęp: 8.10.2023].

Członkowie naszego koła wraz z opiekunem Adamem Stankiewiczem oraz zaproszonymi gośćmi

Źródło: autor Natalia Strzępek, <https://www.facebook.com/kryminalistykaUZ/> [dostęp: 8.10.2023].

tematykę cieszył się dużym zainteresowaniem. Prelegentami spotkania byli aspirant sztabowy Michał Masłowski i aspirant Tomasz Polita. Głównym zadaniem podczas wykładu było odnalezienie ukrytych śladów i poznanie metod ich zabezpieczania, m.in. zabezpieczanie śladów czerwieni wargowej i śladów daktyloskopijnych ze szklanki za pomocą argenteratu – szarego proszku daktyloskopijnego, nakładanego pędzelkiem. Za pomocą wymazówki zbierano również ślady biologiczne (krew) i przedstawiono działanie odczynnika fast-blue, który potwierdza, czy dana substancja jest narkotykiem: w przypadku zabarwienia się odczynnika na czerwono mamy do czynienia z używką. Po części praktycznej przyszedł czas na prezentację zdjęć z przeprowadzonych oględzin miejsc, w których doszło do popełnienia przestępstw, np. zabójstwa. Zdjęcia zostały wykonane podczas wykonywania przez funkcjonariuszy czynności procesowych.

Ostatni wykład otwarty, czyli sprawa kryminalna

Drugi i zarazem ostatni z wykładów otwartych odbył się 18 maja 2023 r. i dotyczył omówienia sprawy kryminalnej. Na terenie Uniwersytetu Zielonogórnego goszczono Komendanta Miejskiego Policji w Zielonej Górze, podinspektora Tomasza Szudę, Zastępcę Naczelnika Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Miejskiej Policji

Zaproszeni goście z Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze, od lewej: Opiekun Koła Naukowego mgr Adam Stankiewicz, Komendant Miejski Policji w Zielonej Górze młodszy inspektor Tomasz Szuda, Zastępca Naczelnika Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze komisarz Jarosław Kaspercak, Kierownik Zespołu Techników Kryminalistyki Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze aspirant sztabowy Michał Masłowski oraz dr hab. Mirosław Kowalski prof. UZ

Źródło: autor Dominik Sawicki, <https://www.facebook.com/kryminalistykaUZ/> [dostęp: 8.10.2023].

w Zielonej Górze komisarza Jarosława Kasperczaaka oraz Kierownika Zespołu Techników Kryminalistyki Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze aspiranta sztabowego Michała Masłowskiego. Na spotkaniu był obecny także Dyrektor Instytutu Pedagogiki, prof. Mirosław Kowalski. Pojawiło się także kilka osób spoza uczelni. Zainteresowanym przedstawiono sylwetkę seryjnego mordercę Mariana C. ps. „Francuz” i motywy jego zbrodni, które popełniał m.in. na terenie Zielonej Góry. To właśnie jego sprawą zajmowali się funkcjonariusze – prelegenci spotkania. Za zarzucane Marianowi C. czyny sąd wydał wyrok 25 lat pozbawienia wolności, ale w trakcie odbywania kary osadzony zmarł.

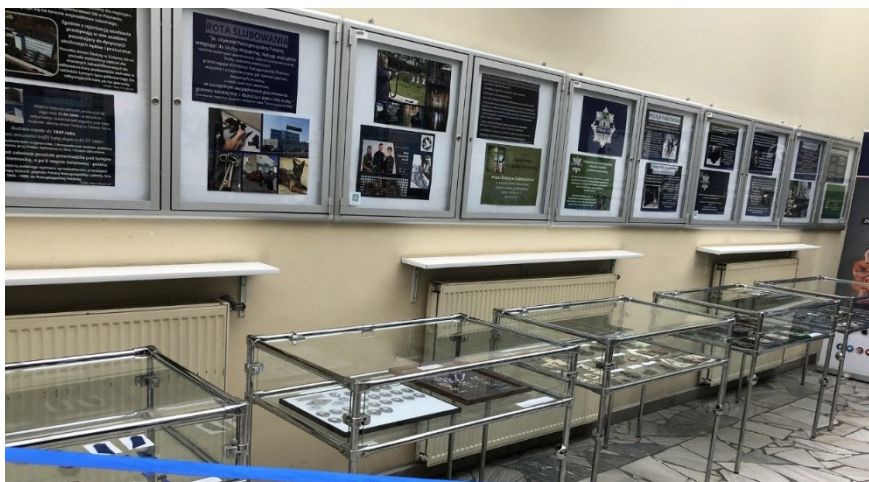
Wystawa pt. *Wspólnie na straży bezpieczeństwa*

Pierwszą wystawę noszącą nazwę *Wspólnie na straży bezpieczeństwa* wypełniły historyczne eksponaty – zdjęcia byłych policjantów, oznaczenia garnizonów czy policyjne odznaki. Z Aresztu Śledczego w Zielonej Górze przywieziono również obrazy namalowane przez osadzonych oraz informacje dotyczące służb mundurowych.

Członkowie Koła Naukowego wraz z pracownikami uczelni oraz zaproszonymi gośćmi

Źródło: autor Nikita Piątkowiak, <https://www.facebook.com/kryminalistykaUZ/> [dostęp: 8.10.2023].

Ekspozyty wystawy pt. *Wspólnie na straży bezpieczeństwa*
Źródło: „Gazeta Lubuska”, wydanie on-line [dostęp: 8.10.2023].

Policyjne czapki w gablotach

Kolejna wystawa wymieniła historyczne pamiątki na czapki policyjne pochodzące z różnych stron świata z: Włoch, Hiszpanii, a nawet Chin. Zorganizowano ją dzięki uprzejmości funkcjonariusza Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze – aspiranta sztabowego Roberta Ulanickiego, który udostępnił część swojej prywatnej kolekcji.

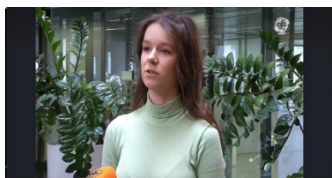

Wystawa policyjnych czapek w Uniwersytecie Zielonogórskim
Źródło: <https://rzg.pl> [dostęp: 8.10.2023].

Podsumowanie

Działalność Koła Naukowego Kryminalistyki i Wiktyologii została zauważona przez media lokalne: informacje na jego temat można przeczytać na stronach internetowych oraz profilach na mediach społecznościowych (Facebook) Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze, Uniwersytetu Zielonogórskiego, Gazety Lubuskiej oraz Radia Index. Koło brało czynny udział w I Konferencji Przeglądu Działalności Kół Naukowych na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego, a dwie członkinie Koła podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Poznańskie oblicza kryminalistyki 2023” wygłosiły referaty: „Przesłuchanie nieletnich sprawców czynów karalnych” oraz „Parafilia i agresja seksualna”.

W planach Koła jest dalsza współpraca z Komendą Miejską Policji w Zielonej Górze, nawiązanie współpracy z Komendą Wojewódzką w Gorzowie Wielkopolskim oraz Szkołą Policji w Pile i innymi służbami mundurowymi.

Współpraca policji z UZ

Zielonogórska komenda od wielu lat współpracuje z Uniwersytetem Zielonogórskim na różnych płaszczyznach, organizując wspólne konferencje naukowe, wykłady dla studentów, Dni Otwarte z Policją czy wspólne działania profilaktyczne. W tym roku akademickim bardzo aktywne jest Koło Naukowe Kryminalistyki i Wiktyologii UZ. To właśnie wspólnie ze studentami z tego koła policjanci zorganizowali wystawę, która przybliży historię Polskiej Policji oraz jej współczesność. Wystawa została zorganizowana w ramach promocji policyjnego zawodu.

PROMUJEMY NASZ ZAWÓD - POLICYJNE CZAPKI Z RÓŻNYCH STRON ŚWIATA NA WYSTAWIE W HOLU UNIwersytetu ZIELONOGÓRSKIEGO

Interesujesz się pracą służb mundurowych? Dołącz do KN Kryminalistyki i Wiktyologii UZ

Poznaj tajniki kryminalistyki

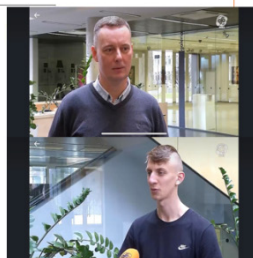
Martyna Janas

2023-04-13 | 8:39

Jutro każdy z nas będzie mógł przez chwilę poczuć się jak technik kryminalistyki.

Współpraca uczelni z aresztem, policją

Nagłówki ze stron internetowych

Źródło: Akademickie Radio Index Uniwersytetu Zielonogórskiego (wzielonej.pl), portal Zielona Góra Nasze Miasto – Wiadomości, informacje i wydarzenia, <https://zielona-gora.policja.gov.pl/> [dostęp: 8.10.2023].

Działalność Koła Naukowego Kryminalistyki i Wiktymologii w roku akademickim 2022/2023

Streszczenie: W artykule przedstawiono historię działalności Koła Naukowego Kryminalistyki i Wiktymologii Uniwersytetu Zielonogórskiego. W ostatnim roku swojej działalności Koło postawiło sobie za cel zorganizowanie wykładów otwartych, podczas których zapoznano się ze specyfiką prac służb mundurowych. Po nawiązaniu współpracy z Komendą Miejską Policji w Zielonej Górze na terenie Uniwersytetu Zielonogórskiego odbyły się warsztaty połączone z wykładem z zakresu odnajdywania śladów kryminalistycznych na miejscu zdarzeń oraz metod ich zabezpieczenia. Ostatni z wykładów dotyczył sprawy kryminalnej prowadzonej przez funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze, dotyczącej sprawy kryminalnej seryjnego mordercy Mariana C. ps. „Francuz”. Omówiono również przygotowane przez Koło dwie wystawy, w ramach których przedstawione zostały historyczne eksponaty związane z Polską Policją od czasów międzywojnia oraz część prywatnej kolekcji czapek policyjnych z różnych stron świata.

Słowa kluczowe: koło naukowe, wiktymologia, kryminalistyka, policja

Activities of the Forensic Science and Victimology Science Club in the academic year 2022/2023

Summary: The article presents the history of the activities of the Science Club of Forensic Science and Victimology of the University of Zielona Gora. In the last year of its activity, the group set itself the goal of organizing open lectures during which the specific nature of the work of uniformed services was learned. After establishing cooperation with the Municipal Police Headquarters in Zielona Gora, University of Zielona Gora has organised workshops combined with a lecture on finding forensic traces at the crime scene and methods of securing them. The last lecture concerned a criminal case conducted by officers of the Municipal Police Headquarters in Zielona Gora regarding the criminal case of the serial killer Marian C. alias „French”. Two exhibitions prepared by the group were also discussed in which they have presented historical exhibits related to the Polish Police from the interwar period and part of a private collection police caps from different parts of the world.

Keywords: science club, victimology, criminalistics/forensic science, police

Zuzanna Brzychcy

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: zuzannabrzychcy5@gmail.com

Ines Muszyńska

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 107005@g.elearn.uz.zgora.pl

Gabriela Ruszel

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 107010@g.elearn.uz.zgora.pl

Oliwia Wołowska

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: oliwiawolowska@onet.pl

PROJEKT KOŁA NAUKOWEGO PEDAGOGÓW SPECJALNYCH UZ „INKLUZJA” ZWIERZĘTA – SOJUSZNICZY W TERAPII. SPRAWOZDANIE

Wprowadzenie

Studenckie koło naukowe jest, a przynajmniej powinno być, ważnym elementem edukacji na poziomie uniwersyteckim. Jego prawidłowe funkcjonowanie zależy od opiekunów naukowych, jak też od jego członków. Studenci kierunku pedagogika specjalna Uniwersytetu Zielonogórskiego mają pełną świadomość tej kwestii, dlatego starają się do niej podchodzić w sposób aktywny i refleksyjny. Efektem tego jest – między innymi – niniejszy tekst, który, w intencji autorek ma na celu przedstawienie priorytetów i zasad działalności Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” na przykładzie prezentacji projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”.

Prezentację warto rozpocząć od zdefiniowania pojęcia koła naukowego. Z dostępnych źródeł otrzymujemy informację, iż jest to organizacja zrzeszająca studentów, której celem jest działalność naukowa i samokształcząca (https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Koło_naukowe). W innym ujęciu koło naukowe jest uczelnianą organizacją studencką, formą aktywności naukowej, która poszerza ich zainteresowania związane z realizowanym programem naukowo-dydaktycznym (Borettini 2013, s. 76).

Studenci działający aktywnie w kole naukowym koncentrują się na rozwijaniu zainteresowań, pogłębianiu zdobytej już wiedzy oraz podejmowaniu różnorodnych działań i przedsięwzięć. Każde koło naukowe jest koordynowane przez doświadczonych naukowców.

W Polsce możemy zaobserwować działalność wielu kół naukowych, które aktywnie pracują nad rozwojem swych członków: studenci otrzymują w nich możliwość wielokierunkowego rozwoju, w tym doskonalenia umiejętności miękkich, np. organizacyjnych, promocyjnych, pracy zespołowej oraz aktywizacji społeczności lokalnej, co zwrótnie może zwiększyć ich możliwości już jako absolwentów na rynku pracy (Nymś-Górna 2021, s. 48). Wszelkie umiejętności zdobyte podczas działania w kole naukowym bez wątpienia są niezbędne i pożądane do pracy w przyszłym zawodzie.

Wszystkie przedstawione powyżej kryteria można odnaleźć w działalności istniejącego przy Zakładzie Pedagogiki Uniwersytetu Zielonogórskiego Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja”. Członkowie koła stawiają sobie za cel priorytetowy zdobywanie i rozpowszechnianie wiedzy o różnych typach niepełnosprawności oraz specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych. Nadrzędnym celem każdego przyszłego pedagoga specjalnego powinno być bowiem dążenie do pełnej integracji ze społeczeństwem każdego człowieka o nietypowym rozwoju.

Koło Naukowe Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” powstało w 2018 r., a obecnie jego opiekunami są: mgr Agnieszka Fetzka, dr hab. Małgorzata Czerwińska prof. UZ oraz dr Tomasz Fetzki. W momencie powstawania artykułu Koło liczy 33 członków.

Studenci poprzez swoją działalność w Kole starają się zdobyć kompetencje, które w przyszłości pozwolą im obalać w społeczeństwie nieprawdziwe i szkodliwe stereotypy, będące barierą w procesach integracji oraz inkluzji. Członkowie Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” współpracują z licznymi placówkami edukacyjnymi i terapeutycznym, a także z różnymi stowarzyszeniami społecznymi. Podejmują się także organizacji wielu przedsięwzięć w celu rozpowszechnienia wiedzy o szeroko rozumianej pedagogice specjalnej.

Istotną rolę w tych działaniach odgrywają wyjazdy studyjne: w ciągu ostatnich dwóch lat akademickich studenci zaangażowani w działalność Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” odbyli wizyty studyjne w Hospicjum św. Brata Alberta oraz w Środowiskowym Domu Samopomocy w Żarach, a także w Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia”. Podczas tych wyjazdów mieli możliwość uczestniczenia w różnorodnych zajęciach, w tym z wykorzystaniem metod terapii zajęciowej wspomagających rozwój osób z niepełnosprawnościami. Kolejnym wyjazdem była wizyta w Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze, przeprowadzona w celu zdobycia wiedzy na temat funkcjonowania tej placówki i zaobserwowania prowadzonych w niej zajęć.

Członkowie Koła biorą czynny udział w seminariach naukowych. Jedno z nich odbyło się na temat autyzmu. Podczas seminarium członkinie Koła wygłosiły własne prelekcje, a studenci mieli możliwość poszerzyć swoją wiedzę na temat autyzmu od strony pedagogicznej, ale także medycznej.

Celem działania Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” jest też promowanie ważnych dni dotyczących osób z niepełnosprawnościami, jak np. organizacja akcji z okazji Światowego Dnia Osób z Zespołem Downa „Baw się z nami kolorowymi skarpetkami”. Akademicka społeczność wzięła w niej udział, udostępniając swoje zdjęcia w kolorowych skarpetkach w mediach społecznościowych. Studenci nagrali także film z udziałem osób z Zespołem Downa. Następnym wydarzeniem były zorganizowane 7 grudnia 2021 r. obchody Międzynarodowego Dnia Osób z Niepełnosprawnościami. Przedsięwzięcie pod nazwą „Zrozumieć Niezrozumianych” miało na celu nagłośnienie tematu niepełnosprawności i integracji. Jednym z jego głównych elementów była prezentacja pracy psa przewodnika. Uczestnicy wydarzenia mieli możliwość doświadczenia odczuć, które towarzyszą osobom z różnymi niepełnosprawnościami. Członkowie Koła zorganizowali też akcję „Pola Nadziei – Wspólnie dla Lubuskich Hospicjów”. Akcja miała na celu wsparcie osób zmagających się z chorobami nowotworowymi, będących pod opieką Hospicjum Św. Brata Alberta w Żarach, oraz ich rodzin. W ramach akcji studenci posadzili cebulki żonkili przy Bibliotece Uniwersyteckiej.

Wszystkie te oraz wiele innych działań i przedsięwzięć zostało udokumentowanych na profilach Koła oraz Zakładu Pedagogiki Specjalnej i Profilaktyki Społecznej UZ w mediach społecznościowych (Facebook).

Poza wymienionymi powyżej formami aktywności podejmowanymi przez członków Koła na uwagę i prezentację zasługuje jeszcze jedna z nich, tzn. realizacja projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”, która zostanie szerzej omówiona w następnym rozdziale.

Projekt „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”

W roku akademickim 2022/2023 niektórzy członkowie Koła Naukowego zadeklarowali, iż szczególnie interesuje ich tematyka zooterapii. Kontakt ze zwierzętami jest bowiem bardzo ważny dla każdego człowieka, szczególnie jednak dla osób chorych, doświadczających dysfunkcji rozwojowych oraz niepełnosprawności różnego typu. Dlatego studenci wyrazili chęć podjęcia działań zmierzających do zdobycia wiedzy i doświadczeń w tym zakresie. Efektem tej inicjatywy było powstanie sekcji Koła, która podjęła się realizacji projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”.

Zooterapia, czyli (wg innej nomenklatury) animaloterapia to określenie terapii z udziałem zwierząt, która opiera się na założeniu, że kontakt z nimi ma pozytywny wpływ na rozwój człowieka. Przyczynia się ona do poprawy zarówno stanu psychicznego, jak i fizycznego. To naturalna metoda wspomaganie leczenia i rehabilitacji, której główną zaletą jest czynnik silnie mobilizujący do działania – właśnie w postaci zwierząt (Kokocińska 2017, s. 17). Zwierzęta uczą bliskości i okazywania uczuć, jednocześnie niosąc relaks i uspokojenie, dlatego mogą towarzyszyć terapeutom w działaniu i służyć jako niezwykle skuteczne „narzędzie” terapeutyczne.

Problematyka zooterapii jest rozległa i zróżnicowana, dlatego praca sekcji zooterapeutów Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych „Inkluzja” przyjęła formę usystematyzowaną i uporządkowaną. Pierwszym etapem pracy było wyodrębnienie i przeanalizowanie najważniejszych zagadnień teoretycznych, dotyczących następujących obszarów: charakter oddziaływań w ramach zooterapii, rodzaje zooterapii oraz typy zaburzeń, w terapii których oddziaływania zooterapeutyczne są wskazane. Następnie studenci przystąpili do gromadzenia informacji o charakterze bardziej praktycznym, dotyczącym sposobów i lokalizacji pozwalających zdobyć niezbędne uprawnienia i kwalifikacje terapeutyczne. Efekty tych działań zaprezentowano poniżej.

Klasyfikacja zooterapii ze względu na charakter oddziaływań

Stopień i charakter zaangażowania zwierząt w oddziaływania terapeutyczne nie jest identyczny w każdym konkretnym przypadku. Charakter oddziaływań zooterapeutycznych można podzielić w następujący sposób:

- *Animal-assisted therapy* (AAT) – to działanie terapeutyczne mające określony cel, w którym zwierzę spełniające określone kryteria jest integralną częścią procesu leczenia. AAT jest planowane, aby spowodować poprawę w fizycznym, społecznym, emocjonalnym i poznawczym funkcjonowaniu człowieka. AAT przeprowadza się grupowo, indywidualnie lub naprzemiennie.
- *Animal-assisted activities* (AAA) – zajęcia z udziałem zwierząt. Formą przypominają luźną zabawę. Głównym celem jest pobudzenie motywacji pacjenta. Zakładane efekty nie są wymierne, dlatego tego typu aktywności nie są oceniane.
- *Animal-assisted education* (AAE) – edukacja z udziałem zwierząt, działania uzupełniające AAA i AAT, często połączone z nimi w jedną całość (Girczys-Poledniok i in. 2014, s. 171-176; Kokocińska 2017, s. 19-20).

Klasyfikacja zooterapii ze względu na gatunki i rodzaje wykorzystywanych w niej zwierząt

Warto zaznaczyć, że oprócz najpopularniejszych i najczęściej wykorzystywanych, a zarazem najlepiej znanych rodzajów zooterapii, takich jak hipoterapia (czyli terapia z wykorzystaniem koni, której celem jest przywrócenie choremu sprawności w takim zakresie, w jakim tylko jest to możliwe, biorąc pod uwagę jego stan) i dogoterapia (niekiedy określana jako kynoterapia, czyli terapia z wykorzystaniem psów, która składa się głównie z systemu ćwiczeń i zabaw wspomagającymi rehabilitację ruchową oraz umysłową u dzieci i dorosłych), wyróżnić można całą gamę jej form bazujących na udziale innych zwierząt:

- felinoterapia (koty; pomagają zmniejszyć stres, obniżają ryzyko zawału, bywają pomocne w terapii u osób ze spektrum autyzmu);
- alpakoterapia (alpaki oraz lamy; jest skierowana przede wszystkim na poprawę stanu psychicznego pacjenta);
- delfinoterapia (polega na wspólnym pływaniu i zabawie, podczas której osoby niepełnosprawne wykonują szereg dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb i możliwości ćwiczeń z udziałem delfinów);
- bowiterapia (zwierzęta gospodarcze: kozy, owce);
- cavioterapia (świnki morskie);
- rodoterapia (wiewiórki, szynszyle, chomiki; budowanie im domów, pałaców, placów zabaw z pudełek i kartonów sprawia, że są ważnym elementem motywacyjnym; dzięki tej terapii dziecko rozwija komunikację werbalną i niewerbalną);
- lagoterapia (króliki; stosowana jest wobec dzieci niepełnosprawnych i chorych jako element terapii w celu wspomagania ich wszechstronnego rozwoju; jest to niezwykle przydatny i skuteczny, a jednocześnie naturalny sposób wspomagania, leczenia, rehabilitacji i wspierania rozwoju małych pacjentów);
- onoterapia (osły; są wrażliwe, towarzyskie oraz wierne; wykorzystywane przy wielu rodzajach zaburzeń) (<https://www.medme.pl/artykuly/zooterapia-alternatywna-metoda-leczenia,35293.html>).

Każda z kategorii zooterapii ma swoje unikalne zalety i zastosowania w pracy z różnymi grupami pacjentów. Wybór rodzaju zwierząt zależy od założonych celów terapeutycznych oraz indywidualnych potrzeb i preferencji pacjentów.

Typy dysfunkcji rozwojowych, w których zooterapia może być użyteczna

Zooterapia może być wykorzystywana jako wspomagająca metoda pracy w terapii wielu typów dysfunkcji rozwojowych. Jest więc potencjalnie niezwykle wszechstronnym sposobem wsparcia:

- zooterapia może pomóc dzieciom z autyzmem w rozwijaniu umiejętności społecznych poprzez budowanie więzi emocjonalnych z terapeutycznymi zwierzętami, takimi jak psy czy konie. Interakcje te mogą pomagać w zrozumieniu gestów i emocji oraz poprawiać zdolności komunikacyjne;
- osoby cierpiące na zaburzenia lękowe, takie jak lęk społeczny czy lęk przed otwartą przestrzenią, mogą korzystać z zooterapii w celu zmniejszenia poziomu stresu i lęku. Terapia z udziałem zwierząt może dostarczyć poczucia bezpieczeństwa i relaksu;
- dzieci z ADHD mogą skorzystać z interakcji z terapeutycznymi zwierzętami, aby poprawić koncentrację, samokontrolę i zdolność do radzenia sobie z impulsyw-

nym zachowaniem. Praca ze zwierzętami może pomagać w rozwoju umiejętności skupienia uwagi;

- zooterapia może być wykorzystywana jako metoda terapeutyczna w leczeniu OCD (zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne) poprzez dostarczenie pacjentom okazji do odprężenia się i rozproszenia uwagi od obsesyjnych myśli i zachowań;
- praca z koniem w ramach zooterapii może pomóc pacjentom z zaburzeniami odżywiania w budowaniu zdrowszego podejścia do ciała i jedzenia poprzez kształtowanie zdrowych nawyków żywieniowych;
- dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mogą korzystać z zooterapii jako motywacji do nauki i poprawy umiejętności czytania, np. czytanie zwierzętom może być bardzo stymulujące i przyjemne (Chmiel, Kubińska, Derewiecki 2014, s. 592-593).

Dostępne formy zajęć zooterapii oraz szkoleń w województwie lubuskim i sąsiednich

Kolejnym etapem działań członków Koła było zdobycie adresów ośrodków oferujących zooterapię w najbliższej okolicy Uniwersytetu Zielonogórskiego. Efektem tej kwerendy było wyodrębnienie następujących placówek:

- Stajnia Garyna: Jordanowo 147, Świebodzin (hipoterapia),
- Centrum Szkolenia i Terapii „SMILE”: Zakęcie 55 (dogoterapia),
- Alpaczkowo Alpakoterapia Karolina Horbulewicz, Wschowa (alpakoterapia),
- Dogoterapia „Czeko-Laki-Team” Jolanta Szarek-Rój, Zwierzyn,
- Terapia na Wsi – Hipoterapia, Dogoterapia, Rehabilitacja, Grebocice,
- Akademia Animaloterapii, Lubachów.

Po zdobyciu przez studentów wszystkich niezbędnych informacji teoretycznych (co trwało do połowy maja 2023 r.), rozpoczęły się wizyty w ośrodkach zooterapii, w ramach których studenci odwiedzili Centrum Szkolenia i Terapii „SMILE” oraz „Alpakową Zagrodę”. Mieli tam okazję do pierwszych bezpośrednich kontaktów ze zwierzętami, czyli swymi przyszłymi „Sojusznikami w terapii”. Ponadto, bezpośrednio od właścicieli oraz wyszkolonych już zooterapeutów, mogli zdobyć dodatkowe istotne i cenne informacje, przede wszystkim na temat logistycznego rozplanowania czy też aspektów prawnych i organizacyjno-finansowych pracy ośrodka zooterapeutycznego.

Do zakończenia roku akademickiego 2022/2023 udało się zrealizować opisane powyżej etapy projektu „Zwierzeta – Sojusznicy w terapii”.

Podsumowanie

Jak zaznaczono we *Wprowadzeniu*, zdaniem autorek niniejszego artykułu koła naukowe są bardzo istotnym elementem w procesie edukacji akademickiej i życiu studentów,

którzy mają ambicje zdobywania coraz większej wiedzy w wybranym przez siebie zakresie, a przedstawione powyżej dane potwierdzają tę tezę.

Dotychczasowa realizacja projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w Terapii” spowodowała, że studenci już uzyskali teoretyczną i częściową praktyczną wiedzę, która w dalszych latach będzie poszerzana, a w kolejnych semestrach planują odwiedzić wiele innych ośrodków zooterapeutycznych, aby zdobywać nowe i pogłębiać zdobyte wcześniej umiejętności, przydatne w przyszłym zawodzie, jak uzyskanie formalnych uprawnień zooterapeutycznych, doskonalących i wzbogacających warsztat metodyczny przyszłych pedagogów specjalnych. Dotychczasowa pomyślna realizacja projektu pozwala żywić nadzieję, iż osoby, które czynnie działają w kole naukowym, zdobędą odpowiednie kwalifikacje, przydatne w pracy z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz z innymi osobami wymagającymi wsparcia ze względu na nietypowości, jakie pojawiły się w historii ich życia.

Bibliografia

- Boretini P. (2013), *Wpływ inicjatyw podejmowanych w kole naukowym na przygotowanie do wykonywania zawodu bibliotekarza na przykładzie Studenckiego Koła Naukowego Bibliotekoznawców Uniwersytetu Łódzkiego*, https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/39783/75-81_Boretini.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 10.10.2023].
- Nymś-Górna A. (2021), *Wokół uniwersyteckich kół naukowych – przegląd pojęć i możliwości*, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/13769/1/Parezja_2_2021_A_Nyms_Gorna_Wokol_%20uniwersyteckich_kol_naukowych.pdf [dostęp: 29.09.2023].
- Chmiel K., Kubińska Z., Derewiecki T. (2014), *Terapie z udziałem zwierząt w rehabilitacji różnych form niepełnosprawności*, <http://phie.pl/pdf/phe-2014/phe-2014-3-591.pdf> [dostęp: 29.09.2023].
- Maj-Golianek M. (2017), *Komunikacja dzieci niepełnosprawnych a zoo terapia*, [w:] *Nowe formy wsparcia rozwoju osoby niepełnosprawnej*, red. M. Komorska, E. Miszczak, Wydawnictwo WSPA, Lublin.
- Girczys-Poedniok K., Pudło R., Szymła A., Pasierb N. (2014), *Zastosowanie terapii z udziałem zwierząt w praktyce psychiatrycznej*, <https://journals.viamedica.pl/psychiatria/article/view/40405/32060?fbclid=IwAR0c9OkqfBqEkIeLgILOVspOl3yAX-KMBrq-7fam-LlJzGBYrmy8Ob1M5vbY> [dostęp: 28.09.2023].
- Brzózka P. (2023), *Zooterapia (animaloterapia) – czym jest? Rodzaje i skuteczność*, <https://www.medme.pl/artykuly/zooterapia-alternatywna-metoda-leczenia,35293.html> [dostęp: 29.09.2023].
- Kokocińska A.M. (2017), *Zooterapia z elementami etologii*, Wydawnictwo Impuls, Kraków.

**Projekt Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja”
*Zwierzęta – Sojusznicy w terapii. Sprawozdanie***

Streszczenie: Artykuł na przykładzie działalności sekcji zooterapeutycznej zrzeszającej studentów kierunku pedagogika specjalna przybliży zasady, cele oraz walory istnienia i działalności studenckiego koła naukowego.

Słowa kluczowe: studenckie koło naukowe, zooterapia, pedagogika specjalna

**Project of the Scientific Circle of Special Educators UZ „Inkluzja”
*Animals – Allies in therapy. Report***

Summary: The article, using the example of the animal-assisted therapy section uniting students from the Special Education field, elucidates the principles, objectives, and merits of the existence and activities of the student scientific circle.

Keywords: The Students Scientific Association, zootherapy, special education

Julia Baranowska

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: baranowskajula123@gmail.com

Wiktoria Klecha

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: wiktoria.klecha1@interia.pl

Klaudia Kasowska

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: k.zernik@wns.uz.zgora.pl

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI STUDENCKIEGO KOŁA NAUKOWEGO „KOOPERACJA” W LATACH AKADEMICKICH 2021/2022 ORAZ 2022/2023

Studenckie Koło Naukowe „Kooperacja” zostało założone w 2006 r. na ówczesnym wydziale Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu. W czasach pandemii COVID-19 działalność Koła była zawieszona i została reaktywowana w roku akademickim 2021/2022. Opiekunami naukowymi koła są pracownicy Zakładu Pedagogiki Przedшкоlnej i Wczesnoszkolnej: dr Iwona Kopaczyńska, prof. UZ, dr Klaudia Kasowska oraz dr hab. Mirosława Nyczaj-Drąg, prof. UZ. Członkiniami koła są studentki kierunku Pedagogika Przedшкоlna i Wczesnoszkolna, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Od czasów reaktywacji Koła Zarząd stanowią Studentki obecnie czwartego roku: Wiktoria Klecha, Julia Baranowska i Karolina Szrama.

Studenckie Koło Naukowe „Kooperacja” to zrzeszenie osób zainteresowanych wspieraniem rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym oraz zdobywaniem doświadczenia pedagogicznego. Głównymi celami Koła są: doskonalenie warsztatu pracy przyszłych nauczycieli, współpraca z placówkami edukacyjnymi, organizowanie różnych aktywności dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, wzmacnianie tradycji, rozwijanie zainteresowań naukowych z zakresu pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz prowadzenie projektów naukowych rozwijających warsztat metodologiczny. Członkinie Koła dbają także o nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów ze studentami innych uczelni w Polsce, czego dowodem jest nawiązanie współpracy z Kołem Naukowym Pedagogów i Animatorów Zabawy działającym pod opieką dr Justyny Sala-Suszyńskiej na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Pierwszą podjętą przez członkinie Koła działalnością była diagnoza sytuacji ukraińskich uchodźców po wybuchu wojny w Ukrainie i organizowanej pomocy w wybranych

miejsowościach i szkołach województwa lubuskiego. Miasta, w których została przeprowadzona diagnoza, to m.in. Zielona Góra, Sława, Krosno Odrzańskie, Babimost, a wyniki dotyczące funkcjonowania szkół zostały zaprezentowane podczas seminarium polsko-niemieckiego w Cottbus. Przedstawiane treści miały na celu pokazanie zmian, które nastąpiły w szkołach i związanej z tym reorganizacją edukacji. Studentki mogły również zaprezentować działania służb miejskich oraz osób prywatnych, które niosły pomoc osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie.

Jednym z ważnych celów edukacyjnych jest wzmocnienie poczucia tożsamości narodowej u dzieci, dlatego członkinie zapoczątkowały projekt „Czytamy polskie legendy”, który zrealizowano w kwietniu 2022 r. w Miejskim Przedszkolu nr 25 „Bajka” w Zielonej Górze z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich. Celem, który przyświecał temu działaniu, oprócz kształtowania postaw patriotycznych, było rozbudzanie u najmłodszych zainteresowań czytelniczych. Po przeczytaniu wybranej legendy dzieci wykonywały przygotowane przez prowadzące zadania z zakresu edukacji matematycznej oraz plastycznej.

Następnie członkinie Koła ogłosiły konkurs pt. „Moja super rodzina”, który miał na celu wzmocnienie więzi rodzinnych oraz pobudzenie kreatywności dzieci. Konkurs odbył się w maju 2022 r., a udział w nim wzięły wszystkie dzieci z Dwuzmianowego Przedszkola nr 47 „Happy Days – Szczęśliwe Dni” w Zielonej Górze. Każdy uczestnik samodzielnie wykonał kartkę związaną z tematem konkursu, tj. rodziną. Termin oraz tematyka konkursu była ściśle połączona z obchodzonym w tym czasie w przedszkolu „tygodniem rodziny”. Spośród członkiń Koła zostało wyłonione jury, które po zebraniu wszystkich prac konkursowych, odwołując się do poprzednio ustalonego kryterium oceniania, wybrało zwycięskie prace. Wysiłek przedszkolaków został nagrodzony. Uroczyste wręczenie nagród oraz wyróżnień odbyło się w czerwcu 2022 r.

Czerwiec rozpoczyna się Dniem Dziecka, ale jednocześnie jest to miesiąc, który kojarzy się ze spędzaniem czasu na świeżym powietrzu oraz aktywnością. Z tych powodów członkinie Koła zorganizowały dla uczniów klas I-III Szkoły Podstawowej nr 18 im. Arkadego Fiedlera w Zielonej Górze „Dzień Sportu”. Przedsięwzięcie to, powiązane z Dniem Dziecka, odbyło się w czerwcu 2022 r., a ze względu na jego spore powodzenie zostało zorganizowane ponownie w następnym roku. Zaproponowane działania miały na celu przede wszystkim kształtowanie postawy prozdrowotnej, propagowanie kultury fizycznej wśród dzieci, rozwijanie sprawności ruchowej oraz wdrażanie do współdziałania i współodpowiedzialności w grupie. Wszystkie aktywności, które były podejmowane przez dzieci w tym dniu, zostały opracowane i monitorowane przez członkinie Koła.

Przerwa wakacyjna była okazją do zgromadzenia nowych pomysłów na aktywności w kolejnym roku akademickim. Członkinie Koła rozpoczęły swoją działalność od zabaw andrzejkowych przeprowadzonych dla dzieci z Zespołu Edukacyjnego nr 10 w Zielo-

nej Górze. Przygotowany program miał na celu kultywowanie zwyczajów związanych z andrzejkami, poznanie wybranych wróżb andrzejkowych, integrację uczniów, a także rozwijanie ich samodzielności.

Celem działalności SKN Kooperacja jest również aktywne uczestnictwo w społeczności akademickiej, dlatego studentki włączyły się w organizację konkursu na kartkę bożonarodzeniową zaproponowanego przez Biuro Karier Uniwersytetu Zielonogórskiego. Konkurs ten jest działaniem cyklicznym, skierowanym do pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego i ich rodzin. W roku 2022 członkinie Koła zostały powołane do składu jury konkursowego, którego zadaniem było wybranie czterech zwycięskich prac z ponad dwustu nadesłanych, a także pomagały podczas gali rozdania nagród.

Intensywny 2022 rok zakończył się dwoma wydarzeniami związanymi ze Świętami Bożego Narodzenia. Pierwszym było zorganizowanie kiermaszu świątecznego, podczas którego wystawione zostały własnoręcznie wykonane przez studentki ozdoby świąteczne oraz samodzielnie upieczone ciasta. Kiermasz był przedsięwzięciem skierowanym do studentów oraz wszystkich pracowników Uniwersytetu. Wniósł on świąteczny klimat w mury uczelni, a dla Członkiń Koła był ciekawym doświadczeniem.

Drugim grudniowym przedsięwzięciem było rozpoczęcie cyklicznego projektu „Zielonogórskie dzieci stroją miasto na Święta Bożego Narodzenia”. Pozwolił on na włączenie działań Koła w obchody 800-lecia istnienia Zielonej Góry i 700-lecia uzyskania praw miejskich. Głównym celem projektu jest kultywowanie tradycji świątecznych, pobudzenie kreatywności dzieci, a także wzmocnienie poczucia przynależności do społeczności lokalnej. Działania w ramach projektu spotkały się z aprobatą szkół, UZ oraz władz miasta, co zadecydowało o powtarzaniu ich w kolejnych latach. Projekt realizowany jest w dwóch fazach. Pierwsza dotyczy stworzenia wspólnie z dziećmi ozdób choinkowych. Podczas jej realizacji studentki odwiedzają placówki i współtworzą z dziećmi ozdoby w ramach warsztatów plastyczno-technicznych. Druga faza projektu dotyczy spotkań z dziećmi w wybranym miejscu i ubierania choinek. Drzewka, które zostały przystrojone dzięki temu działaniu, znalazły swoje miejsce w Centrum Rekreacyjno-Sportowym w Zielonej Górze (2022), dwukrotnie w Filharmonii Zielonogórskiej (2022 i 2023) oraz w budynku A-16, gdzie mieści się Wydział Nauk Społecznych UZ (2023).

Oprócz działalności organizacyjnej członkinie SKN Kooperacja prowadzą także badania naukowe oraz publikują ich wyniki. Prace studentek, dotyczące twórczego myślenia i kreatywności, ukazały się w numerze 14 czasopisma „Inspirator”, którego redaktorem wydania była dr Iwona Kopaczyńska, prof. UZ, jedna z opiekunek Koła. Głównymi adresatami artykułów byli nauczyciele oraz rodzice, ale także studenci pedagogiki zainteresowani wspieraniem twórczej aktywności dzieci.

Bardzo ważnym przedsięwzięciem Koła było nawiązanie wspomnianej już współpracy z Kołem z Lublina, co zaowocowało zorganizowaniem konferencji naukowej

„Nauczyciel z pasją – pasje przyszłych nauczycieli. Pasja jako kategoria badawcza i praktyczna”. Konferencja poprzedzona była wspólnie zaplanowanymi badaniami dotyczącymi pasji studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej i zrealizowanymi wśród studentów UZ oraz studentów UMCS. Członkowie Kół, wraz ze swoimi opiekunami, pracowali nad koncepcją, realizacją oraz opracowaniem badań od początku roku akademickiego 2022/2023. W efekcie wyniki badań zostały zaprezentowane podczas konferencji 22 maja 2023 r. w Zielonej Górze. Jest to zdecydowanie jedno z najważniejszych osiągnięć naukowych członkiń SKN Kooperacja.

Studentki nie spoczęły na laurach i już w kolejnym tygodniu, czyli 30 maja 2023 r. wystąpiły podczas konferencji „Przegląd Kół Naukowych na Wydziale Nauk Społecznych”. Tego dnia Koło było reprezentowane przez Wiktorię Klechę, Wiktorię Mackiewicz, Julię Baranowską oraz Agatę Drozdek, które przedstawiły działania podejmowane przez SKN Kooperacja od czasów jego reaktywacji.

Wszelkie aktywności w ramach działalności Koła przygotowują studentki pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej Uniwersytetu Zielonogórskiego do przyszłego zawodu. Nie tylko umożliwiają nawiązanie kontaktu z nauczycielami przedszkoli i szkół podstawowych, ale także wzmacniają więzi koleżeńskie w grupie. Studentki obserwują przeróżne metody pracy, zapoznają się z dokumentacją, budują swój warsztat metodyczny oraz badawczy. Przez podejmowane działania, zarówno te praktyczne, jak i naukowe, członkinie SKN Kooperacja uczą się różnych umiejętności, dzięki którym ich praca zawodowa będzie pełna pasji i zaangażowania.

Sprawozdanie z działalności Studenckiego Koła Naukowego „Kooperacja” w latach akademickich 2021/2022 oraz 2022/2023

Streszczenie: Sprawozdanie odnosi się do działalności Studenckiego Koła Naukowego „Kooperacja”, które były podejmowane w latach akademickich 2021/2022 oraz 2022/2023. Opisana w nim została reaktywacja Koła, charakteryzacja tego zrzeszenia oraz główne cele, którymi kierują się członkowie koła. Wymienione zostały aktywności, które członkinie koła podjęły w roku akademickim 2022/2023, czyli: diagnoza sytuacji ukraińskich uchodźców po wybuchu wojny na Ukrainie i organizowanej pomocy w wybranych miejscowościach i szkołach województwa lubuskiego, realizacja projektu „Czytamy polskie legendy”, zorganizowanie konkursu „Moja super rodzina” oraz przeprowadzenie „Dnia sportu” z okazji Dnia Dziecka. W roku akademickim 2022/2023 członkinie Koła wymieniły następujące zrealizowane działalności: przeprowadzenie zabaw andrzejkowych, pomoc przy organizacji konkursu na kartkę bożonarodzeniową skierowanego do pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz ich rodzin, zorganizowanie kiermaszu świątecznego i zrealizowanie projektu „Zielonogórskie dzieci stroją miasto na Święta Bożego Narodzenia”. Członkinie Koła opisały również swoją pracę dotyczącą publikacji w czasopiśmie „Inspirator”. W spra-

wozdaniu opisane są również dwa ważne wydarzenia dotyczące Koła, czyli konferencja naukowa „Nauczyciel z pasją – pasje przyszłych nauczycieli. Pasja jako kategoria badawcza i praktyczna”, która powstała we współpracy z Kołem Naukowym Pedagogów i Animatorów Zabawy z Lublina oraz konferencja „Przegląd Kół Naukowych na Wydziale Nauk Społecznych”, podczas której członkinie koła mogły przedstawić swoją działalność.

Słowa kluczowe: pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, studenci, koła naukowe, działalność dydaktyczna

Report on the activities of the Student Scientific Club “Cooperation” in the academic years 2021/2022 and 2022/2023

Summary: The above report refers to the activities of the Student Scientific Club “Cooperation”, which were undertaken in the academic years 2021/2022 and 2022/2023. It describes the reactivation of the Circle, the characteristics of this association and the main goals of its members. The activities that the members of the club undertook in the academic year 2022/2023 are listed, namely; diagnosis of the situation of Ukrainian refugees after the outbreak of the war in Ukraine and organized assistance in selected towns and schools in the Lubuskie Voivodeship, implementation of the project “We read Polish legends”, organizing the “My super family” competition and conducting a “Sports Day” on the occasion of the Day Child. In the academic year 2022/2023, the members of the Club listed the following activities: conducting St. Andrew’s Day games, helping in organizing a Christmas card competition addressed to employees of the University of Zielona Góra and their families, organizing a Christmas fair and implementing the project “Children from Zielona Góra decorate the city for Christmas”. Members of the Circle also described their work regarding publication in the “Inspirator” magazine. The report also describes two important events related to the Club, i.e. the scientific conference “A teacher with passion – the passions of future teachers”. Passion as a research and practical category, which was created in cooperation with the Scientific Club of Educators and Fun Animators from Lublin, and the conference “Review of Scientific Clubs at the Faculty of Social Sciences”, during which members of the club could present their activities.

Keywords: preschool and early school pedagogy, students, scientific clubs, didactic activities

Natalia Żarnowska

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 103472@g.elearn.uz.zgora.pl

BLASKI I CIENIE DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEGO KOŁA LOGOPEDYCZNEGO „MOWA BEZ WAD”

Naukowe Koło Logopedyczne „Mowa bez wad” działa w murach Uniwersytetu Zielonogórskiego od 2019 roku. Od chwili powstania Koła opiekę nad nim sprawuje dr Anita Famuła-Jurczak, prof. UZ. Na przestrzeni tych kilku lat wyznaczane były kierunki rozwoju, członkinie Koła poszukiwały inspiracji do działań. Niezwykle intensywna i wielokierunkowa działalność NKL nastąpiła w ostatnim czasie.

W roku akademickim 2022/2023 Koło podejmowało różnorodne inicjatywy, które nie tylko przyniosły wspaniałe sukcesy naukowe, ale również wpłynęły na rozwój emocjonalny i osobisty jego członkiń. Działania rozpoczęto dynamicznym spotkaniem organizacyjnym, na którym nie tylko powitano nowe twarze, ale wypracowano atmosferę otwartości, entuzjazmu i gotowości do wspólnego tworzenia. Integracja nowych osób z różnych kierunków studiów sprawiła, że Koło stało się przestrzenią wielokulturową, co dodatkowo wzbogaciło doświadczenia studentek.

Jednym z niezwykle ważnych przedsięwzięć Koła było napisanie i złożenie wniosku w ramach Projektu „Klakson – Impuls do Innowacji”. Projekt ten był nie tylko wyzwaniem, ale także platformą do zdobywania wiedzy i doświadczenia poprzez objęcie opieką logopedyczną małych dzieci w żłobkach, a także umożliwił przeprowadzenie diagnoz wśród dzieci oraz realizację warsztatów logopedycznych dla matek odbywających karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Krzywańcu. Dla członkiń Koła było to nie lada wyzwanie, ponieważ spotkały się tam nie tylko z trudnościami logopedycznymi, ale również psychologicznymi, z którymi borykały się matki i ich dzieci przebywające w zakładzie. Studentki doświadczyły wielu emocji, wymieniły się refleksjami, a ponadto miały okazję wesprzeć i budować świadomość wśród matek tam przebywających. Projekt ten stał się narzędziem nie tylko naukowym, ale także społecznym, pozwalając na praktyczne zastosowanie wiedzy logopedycznej w środowisku dziecięcym. W ramach projektu studentki miały możliwość udziału w licznych szkoleniach podnoszących ich umiejętności diagnostyczne oraz terapeutyczne.

Współpraca z Radiem Eska była nie tylko okazją do promocji działań Koła, ale również do rozwijania umiejętności komunikacyjnych studentek. Było to nowe doświadczenie, które zaowocowało cykliczną współpracą z uniwersytecką rozgłośnią radiową Radiem Index.

Działalność Koła to także liczne akcje charytatywne. Studentki włączyły się w aktywność związaną ze zbieraniem darów dla dziecięcych oddziałów szpitalnych. Ta inicjatywa kształciła umiejętności współpracy z innymi organizacjami i nawiązania nowych kontaktów. To wartościowe doświadczenie przekłada się na rozwój osobisty członkiń Koła.

Nawiązując współpracę z zielonogórskimi szkołami, studentki aktywnie włączyły się w organizowanie zabaw andrzejkowych oraz balu karnawałowego. Działania zostały zaprezentowane podczas Dni Otwartych Uniwersytetu Zielonogórskiego w latach 2021-2023. Udział w tym wydarzeniu ułatwił integrację członkiń Koła, nie tylko bowiem rozwijało umiejętności organizacyjne, ale również budowało silne więzi między studentkami.

Udział w Europejskim Korpusie Solidarności z projektem „Raz, dwa, trzy – mówisz ty!” nie tylko dostarczył studentkom emocji związanych z sukcesem, ale także stał się impulsem do rozwoju kompetencji międzykulturowych i zdolności organizacyjnych: współpraca na międzynarodowym poziomie otworzyła członkiniom Koła nowe perspektywy.

Organizacja III Konferencji Naukowo-Edukacyjnej „Wspomaganie rozwoju dziecka, podejście interdyscyplinarne” to wyjątkowe wydarzenie, w którym udział wzięli specjaliści logopedii, psychologii i językoznawstwa, umożliwiające studentkom prezentację wiedzy na szerokim forum. To doświadczenie z pewnością przyczyniło się do ich rozwoju poznawczego oraz budowania pewności siebie.

Spotkanie z pacjentem oraz szkolenie u Aleksandry Piechowskiej z zakresu terapii ręki były znaczącym krokiem w praktycznym zastosowaniu wiedzy logopedycznej. Członkinie Koła nie tylko zdobyły praktyczne umiejętności, ale także miały okazję do wymiany doświadczeń z profesjonalistami z różnych dziedzin. Udział w szkoleniu „Wczesna diagnoza i stymulacja logopedyczna u noworodków i niemowląt” prowadzonym przez dr Mirę Rządzką było kolejnym kamieniem milowym w rozwoju wiedzy i umiejętności praktycznych studentek. To wydarzenie wzbogaciło ich horyzonty i poszerzyło kompetencje w obszarze wiedzy o stymulacji logopedycznej od najwcześniejszych etapów życia.

Jednakże, jak każda działalność, Koło Naukowe „Mowa bez wad” doświadcza również trudności. Jednym z wyzwań stojących przed organizacją działań jest planowanie terminów spotkań, głównie ze względu na zróżnicowanie kierunków studiów i formy studiowania przez członkinie Koła. Dodatkowo, choć uczestnictwo w różnych akcjach społecznych, takich jak zbiórki dla dziecięcych oddziałów szpitalnych czy udział w Eu-

ropejskim Korpusie Solidarności, przynosi satysfakcję i radość z niesienia pomocy, może także wymagać dużego zaangażowania czasowego i emocjonalnego.

Logopedyczne Koło Naukowe „Mowa bez wad” to zespół wspierających osób, których działalność obfituje w świetlane momenty, gdzie sukcesy w konkursach, organizacja konferencji i zaangażowanie w działania społeczne są widoczne. Jednak równocześnie doświadcza pewnych trudności, związanych głównie z organizacyjnymi wyzwaniami oraz potrzebą poświęcenia znacznej ilości czasu na działalność społeczną. To jednak właśnie te wyzwania kształtują członkinie Koła, ucząc zarówno umiejętności praktycznych, jak i elastyczności w radzeniu sobie z trudnościami.

Blaski i cienie działalności Naukowego Koła Logopedycznego „Mowa bez wad”

Streszczenie: Celem tekstu jest zaprezentowania wielowymiarowych obszarów działalności Naukowego Koła Logopedycznego „Mowa bez wad”. W tekście zaprezentowane będą doświadczenia związane z przygotowywaniem projektów badawczych, organizowaniem szkoleń dla studentów. Ukazane zostaną także działania związane z promowaniem działalności koła i upowszechnianiem założeń profilaktyki logopedycznej w środowisku społecznym.

Słowa kluczowe: rozwój, klub naukowy, działalność klubu naukowego

The lights and shadows of the activities of the speech therapy scientific circle “Speech without defects”

Summary: The aim of the text is to present the multidimensional areas of activity of the Scientific Speech Therapy Club “Speech without defects”. The text will present experiences related to preparing research projects and organizing training for students. Activities related to promoting the club’s activities and disseminating the assumptions of speech therapy prevention in the social environment will also be presented.

Keywords: development, science club, activity of the science club

Grażyna Gajewska

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0000-0003-0242-5080
e-mail: g.gajewska@ipp.uz.zgora.pl

Joanna Nowak

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: ljoasia998@gmail.com

Martyna Pająk

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: Ma.borkowska@o2.pl

KOŁO NAUKOWE PEDAGOGIKI OPIEKUŃCZEJ

Minęło 26 lat pozadydaktycznego ruchu studenckiego w społeczności akademickiej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Choć nie zawsze warto żyć wspomnieniami, to czasami jednak zatrzymanie się nad upływem czasu pozwala na refleksję, spotkania, uchwycenie chwil z przeszłości, a w terażniejszości może sprzyjać jeszcze lepszej przyszłości, np. dzięki projektom i pomysłom już wykonanym i inspirującym innych do działania.

Koło Naukowe Pedagogiki Opiekuńczej powstało 4 czerwca 1997 r. (por. Gajewska 2011, s. 81; Gajewska, Turska, Harewska 2022, s. 72). Opieka i wychowanie nie są łatwymi i docenianymi w naszym kraju aktywnościami. Studiowanie przygotowujące do profesjonalnego ich wykonywania jest odpowiedzialne i trudne, a zarazem pasjonujące. Warto także podkreślić, że nie jest łatwo zachęcić studentów i pracowników naukowych do takiej działalności, która wykracza poza wyznaczone podstawowe obowiązki. Jeżeli jednak uda się połączyć tych, którym się chce, oraz tych, którym się udaje wspaniale w tym obszarze realizować, którzy uważają go za ważny w kształceniu pedagogów, efekty mogą być pozytywne. Dodatkowo taka działalność tworzy trwałe przyjaźnie, pozytywny klimat, nawet jeżeli dotyczy to tylko niewielkiej grupy osób danego rocznika.

Kilka lat temu studenci-członkowie Koła w opisie „O nas” deklarowali: „Patrzymy optymistycznie w przyszłość, by nadal pomagać dzieciom, ich rodzicom, opiekunom, osobom w różnych instytucjach opiekuńczo-wychowawczych i dla nich podejmować inicjatywy społeczne oraz naukowe. W kole działają studenci różnych specjalności pedagogicznych, głównie jednak pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej i profilaktyki”.

Na jubileuszu 20-lecia Grażyna Gajewska powiedziała:

Bez studentów nie ma życia akademickiego. Kształcenie w specjalności pedagogika opiekuńcza wyznacza szczególne wymagania. Nie każdy może być dobrym opiekunem-wychowawcą. Jednak każdy student, absolwent jest ważny i powinien być dobrze przygotowany poznawczo,

metodycznie i praktycznie oraz wzmacniany przez kadre naukową pasjonującą się nimi. Pozadydaktyczna działalność w kole naukowym daje możliwość dodatkowego rozwoju. Na bazie tych spraw powstał pomysł założenia Koła Naukowego Pedagogiki Opiekuńczej. Minęło 20 lat, jakoś szybko to się stało, a przecież tyle się zadziało, czas zataił sprawy mało istotne, zostawiając emocje, chwile, chęci wspólnego działania na polu pedagogiki opiekuńczej przekazywane ze starszego rocznika studentów na kolejne. Mieli oni też szczęście spotkać się z niesamowitym zespołem kadry naukowej. Każdy dla siebie brał co chciał, umiał i mógł, miał taką szansę (15 listopada 2017 r.).

Studenci potrafia zadawać trudne pytania i szukać na nie odpowiedzi. Od kilku lat kierują się celami, nieco zmodyfikowanymi od 4 czerwca 1997 r.:

- podejmowanie badań empirycznych i kształcenie umiejętności pisania tekstów naukowych, organizowanie seminariów i konferencji oraz spotkań z ciekawymi ludźmi nauki i praktyki w zakresie opieki i wychowania dzieci i młodzieży w różnych układach i sytuacjach opiekuńczo-wychowawczych;
- kształcenie kompetencji pedagogicznych studentów, opracowywanie i realizacja cykli zajęć wychowawczo-opiekuńczych oraz okazjonalnych spotkań z dziećmi i młodzieżą w środowisku lokalnym oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- utrzymywanie współpracy z lokalnymi organizacjami społecznymi działającymi na rzecz opieki i wychowania dzieci i młodzieży w środowisku rodzinnym, szkolnym oraz pozarodzinym i pozaszkolnym;
- integracja studentów i kadry naukowej zajmujących się pedagogiką opiekuńczą oraz tworzenie tradycji kierunku;
- pomoc dzieciom z rodzin zastępczych;
- wymiana doświadczeń z instytucjami oraz organizacjami naukowymi i społecznymi w Polsce;
- rozwijanie umiejętności organizacyjnych i interpersonalnych członków Koła;
- organizowanie akcji pomocowych dla różnorodnych osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (<https://wns.uz.zgora.pl/studenci/kola-naukowe/naukowe-kolo-pedagogiki-opiekunczej>, dostęp: 13.10.2023).

Najważniejszymi dokonaniem NKPO w ciągu 26 lat (1997-2023) w opinii Grażyny Gajewskiej są:

1. Integracja wielu roczników studentów specjalności pedagogika opiekuńcza, opiekuńczo-wychowawcza, opieka i pomoc środowiskowa, pedagogika opiekuńcza i specjalna, pedagogika opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyka ze społecznością akademicką i środowiskiem lokalnym.
2. Stały kontakt z absolwentami specjalności pedagogika opiekuńcza, opiekuńczo-wychowawcza, opieka i pomoc środowiskowa, pedagogika opiekuńcza i specjalna.
3. Organizacja uroczystości wręczenia dyplomów dla absolwentów z udziałem ich bliskich, w ręcznie zrobionymi przez młodszych kolegów biletami; podczas wyda-

- rzenia wystąpiła prowadzona przez mgr Aleksandrę Matusiak orkiestra, w skład której weszli studenci uczący się gry na gitarze w latach 1997-2002.
4. Ogromna liczba spotkań z ważnymi osobami nauki, metodyki i praktyki opiekuńczo-wychowawczej, zorganizowane seminaria, zabawy dla dzieci.
 5. Udział w organizacji I i II Akcji „Uniwersytet Dzieciom”.
 6. Realizowanie w Zielonej Górze od 2006 r. wolontariatu w rodzinach zastępczych, wśród osób starszych, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
 7. Realizowanie badań dotyczących jakości świetlic szkolnych, internatów i burs oraz prezentowanie ich wyników na konferencjach i seminariach.
 8. Organizowanie wyjazdów szkoleniowych połączonych z działaniem na rzecz placówek opiekuńczo-wychowawczych (dawnych domów dziecka) i innych instytucji (Karłów – Duszniki Zdrój, Jelenia Góra, Lubiatów – Sława Śląska).
 9. Udział w organizacji siedmiu edycji Dni Rodzinnej Opieki Zastępczej na Uniwersytecie Zielonogórskim, w tym dwukrotnie Pikniku dla Rodzin zastępczych i adopcyjnych z okazji Dnia Rodziny, seminariów naukowych, wykładów i kampanii informacyjnej na temat rodzinnej pieczy zastępczej wśród społeczności akademickiej.
 10. Nawiązanie współpracy z różnymi ośrodkami akademickimi w Polsce, w których zorganizowane są studenckie koła pedagogiki opiekuńczej (m.in. KZSW w Jeleniej Górze, UAM w Poznaniu)
 11. Realizacja projektów, która pozwoliła zespołowi studentów otrzymać nagrodę Laur Naukowca w 2019 r.
 12. Uczestnictwo w organizowanych przez Uniwersytet Zielonogórski animacjach dla rodzin z dziećmi przy IV Biegu dla Transplantacji.
 13. Realizacja działań podczas pandemii COVID-19: organizowanie spotkań on-line z ciekawymi pedagogami i absolwentami, wolontariat.
 14. Wykonanie projektu dla dzieci z Ukrainy pt. „Pozostać dzieckiem po ucieczce z Ukrainy”.
 15. Bierny i aktywny udział studentów NKPO w I i II Forum Pedagogów Opiekuńczo-Wychowawczych w maju 2022 i 2023 roku.

Przynależność do Koła daje studentom możliwość rozwoju i realizacji interesujących projektów. Sama jestem jego członkiem od 4 lat i przez ten czas nabyłam ogrom doświadczenia, jak i wiedzy. Przez dwa lata byłam przewodniczącą, stąd wiem, że im więcej osób, tym ciekawsze akcje można realizować. Zachęcam do dołączenia do Koła, razem możemy więcej! (Joanna Nowak)

Koło Naukowe Pedagogiki Opiekuńczej daje wiele możliwości rozwoju. Stwarza warunki do poznania lokalnego środowiska i placówek opiekuńczo-wychowawczych różnego typu. Wnosimy tam swoje zaangażowanie i pomysłowość. Jesteśmy osobami otwartymi na nowe pomysły, projekty i akcje. Jako koło naukowe jesteśmy rozpoznawalni w oko-

licznych placówkach. Chcemy rozszerzyć nasze działania w obecnym roku akademickim. Zachęcam do dołączenia do naszej mikro społeczności, by inspirować siebie i innych (Martyna Pająk).

Źródło: zbiory własne Grażyny Gajewskiej.

Źródło: zbiory własne Grażyny Gajewskiej.

Źródło: zbiory własne Grażyny Gajewskiej.

Zarząd Koła do 25.10.2023 r.:

- Joanna Nowak, przewodnicząca
- Danuta Balcerowska, zastępca przewodniczącej
- Martyna Pająk, sekretarz.

Zarząd koła od 25.10.2023 r.:

- Katarzyna Antoniszyn, przewodnicząca
- Jagoda Abramów, zastępca przewodniczącej
- Martyna Pająk, sekretarz.

Kontakt:

- strona www: <https://wns.uz.zgora.pl/kola-naukowe/naukowe-kolo-pedagogiki-opiekunczej>
- Facebook: <https://www.facebook.com/kolopedagogiki>
- E-mail: uznkpo@gmail.com

Grażyna Gajewska, pedagog, dr hab., prof. UZ. Autorka wielu książek z zakresu pedagogiki, a dokładniej teorii oraz metodyki opieki i wychowania, edukacji środowiskowej, profesjonalizacji warsztatu pedagogicznego opiekunów i wychowawców oraz na temat rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, wsparcia dziecka i jego rodziców, współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym, aktywizacji opiekuńczo-wychowawczej. Założycielka i opiekunka Koła Naukowego Pedagogiki Opiekuńczej Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Joanna Nowak, studentka drugiego roku studiów niestacjonarnych na kierunku pedagogika o specjalności pedagogika opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyka. Członek Naukowego Koła Pedagogiki Opiekuńczej od 4 lat, przez 2 lata pełniła funkcję jego przewodniczącej.

Martyna Pająk, studentka trzeciego roku studiów licencjackich w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej i profilaktyki. Członkini Naukowego Koła Pedagogiki Opiekuńczej od 3 lat. Od 2 lat pełni funkcję sekretarza. Studentka udziela się w różnych formach wolontariatu w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Bibliografia

- Gajewska G. (2011), *Kształtowanie się zielonogórskiej pedagogiki opiekuńczej*, [w:] *Kształtowanie się tożsamości zielonogórskiej pedagogiki*, red. G. Miłkowska, M. Furmanek, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, s. 79-86.
- Gajewska G., Turska E., Harewska N. (2022), *Zakład Pedagogiki Opiekuńczej i Rodziny*, [w:] *Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego (1971-2021). Tradycje i teraźniejszość*, red. E. Bartkowiak, Oficyna Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, s. 67-83

Koło Naukowe Pedagogiki Opiekuńczej

Streszczenie: W artykule zaprezentowane zostały historyczne, organizacyjne oraz aktualne refleksje dotyczące funkcjonowania Koła Naukowego Pedagogiki Opiekuńczej w Uniwersytecie Zielonogórskim.

Słowa kluczowe: studenckie Koło Naukowe Pedagogiki Opiekuńczej, działalność studentów w Uniwersytecie, pedagogika opiekuńcza, działalność opiekuńczo-wychowawcza

Scientific Circle of Care Pedagogy

Summary: The article presents historical, organizational and current reflections on the functioning of the Scientific Circle of Care Pedagogy at the University of Zielona Gora.

Keywords: Student Scientific Circle of Pedagogy of Care, student activities at the University, care pedagogy, caring and educational activities

II
Rozprawy
i artykuły

Michał Gancarz

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: michal.j.gancarz@gmail.com

UWARUNKOWANIA RELACJI SPOŁECZNYCH OSÓB DOTKNIĘTYCH DEPRESJĄ. BADANIA Z WYKORZYSTANIEM METODY VERBATIM

Celem badań było poznanie uwarunkowań relacji społecznych osób dotkniętych depresją. Wykorzystano metodę zaczerpniętą z tradycji teatru dokumentalnego. Zastosowana procedura badawcza miała na celu stworzenie bardziej komfortowej platformy do rozmów z ludźmi na trudne tematy. Ważnym aspektem było również zweryfikowanie użyteczności podejścia badawczego powstałego na styku dwóch dziedzin zainteresowanych życiem społecznym, na przykładzie relacji społecznych osób z depresją.

Uwagę zwraca fakt, że tradycja badań jakościowych w naukach społecznych wykazuje bliskie powiązania z metodami wykorzystywanymi w teatrze dokumentalnym. Teatr dokumentalny jest praktyką dramaturgiczną, która polega na odwoływaniu się w doborze problematyki do aktualnych i palących kwestii społecznych. W myśl stwierdzenia, że „życie pisze najlepsze scenariusze”, uznać można, iż teatr dokumentalny jest wykorzystywany do tworzenia scenariusza scenicznego. Badacz wybiera interesujący go temat, zbiera materiały (tj. przeprowadza wywiady z osobami badanymi i je nagrywa), a następnie tworzy scenariusz i wystawia sztukę przy użyciu minimalnych środków scenicznych. Główne cechy teatru dokumentalnego to:

- fakty i autentyczność: przedstawienia teatralne opierają się na źródłach dokumentalnych, takich jak wywiady, relacje, archiwa audio lub wideo, raporty, transkrypcje itp. Aktorzy starają się jak najwierniej odwzorować postaci i sytuacje;
- badanie społecznych i politycznych kwestii: teatr dokumentalny często skupia się na istotnych problemach społecznych, politycznych lub kulturowych, aby zwrócić uwagę na istniejące problemy i skłonić widzów do refleksji;
- współpraca z rzeczywistymi osobami: często twórcy teatru dokumentalnego pracują z rzeczywistymi bohaterami historii, zapraszając ich do udziału w procesie tworzenia przedstawienia lub wykorzystując ich świadectwa i historię jako źródło inspiracji;
- różnorodność form: teatr dokumentalny może przyjmować różne formy, w tym monodramy, spektakle zbiorowe czy interaktywne instalacje teatralne.

Teatr dokumentalny ma następujące cele i zadania:

1. Teatr.doc ukazuje ostre konflikty współczesnego społeczeństwa.
2. Teatr.doc bada graniczne obszary ludzkiej egzystencji.
3. Teatr.doc wita autorów wchodzących w konflikty.
4. Teatr.doc jest zainteresowany tematami prowokacyjnymi.
5. Teatr.doc jest zainteresowany nowym spojrzeniem na znane zjawiska.
6. Teatr.doc jest zainteresowany innowacyjnymi technikami produkcji teatralnej.
7. Teatr.doc jest zainteresowany tematyką, która wcześniej nie była badana przez teatr.
8. Teatr.doc uważa, że ważne są prostota i jasność wypowiedzi.
9. Teatr.doc uważa, że ważny jest społeczny wymiar przedstawienia.
10. Teatr.doc odrzuca pojęcie „sztuki dla sztuki” (Bołotian 2018).

Teatr dokumentalny ma ogromny potencjał, aby silnie oddziaływać na widzów, ponieważ łączy w sobie emocje i autentyczność prawdziwych historii z siłą teatralnej prezentacji. Przez to, że historię tworzymy z prawdziwych wypowiedzi, nabiera ona autentyczności. Dużym plusem, który widzimy w wykorzystywaniu teatru dokumentalnego w badaniach jakościowych, jest właśnie siła autentyczności. Można się zastanowić, co ma większą siłę przebicia: prawdziwa historia czy same wnioski z wywiadu? Dziś nauka musi walczyć z treściami, które kolokwialnie nazwać można „treściami ładnymi”, dlaczego więc również nauki nie spróbować ubrać w atrakcyjne szaty?

Przykład spektaklu opartego na teatrze dokumentalnym

Źródło: blog teatralny „Byłam widziałam”, <https://bylamwidzialam.pl/tag/teatr-dokumentalny/> [dostęp: 20.10.2023].

Metodą, która została użyta do zebrania materiałów, jest tzw. metoda verbatim (z łac. 'dosłowny'). Jest ona

techniką tworzenia tekstu metodą montażu dosłownie zapisanej mowy. Schemat pracy w punktach można przedstawić następująco: dramaturg wybiera temat, zbiera materiał, to znaczy przeprowadza wywiady z osobami niezbędnymi do przedstawienia tematu, nagrywa je, z tego wszystkiego tworzy sztukę i wystawia ją. Nie jest to technika szczególnie nowatorska (dokument był wykorzystywany w literaturze artystycznej również wcześniej), jednak ponownie narodziła się w wieku XX właśnie, w dramacie dokumentalnym, swoistym „potomku” dramatu historycznego, zaś w początkach XXI wieku – w dramacie-verbatimie, tworzonym wyłącznie w oparciu o żywą mowę. Nowa metoda przyszła do nas oczywiście z Zachodu, a konkretnie ze znanego londyńskiego teatru Royal Court, w którym została opracowana. Royal Court był pierwszym londyńskim teatrem repertuarowym, który za swój podstawowy cel uznał wystawianie znaczących utworów autorów współczesnych (Bołotian 2018).

Główne cechy metody to:

- dosłowne zapisy: podczas zbierania danych badacz stara się rejestrować dokładnie to, co mówią badani, nie wprowadzając żadnych zmian ani interpretacji w treści wypowiedzi. Oznacza to, że nawet pauzy, niespodziewane dźwięki, nieścisłości, emocje czy same wady wymowy są odzwierciedlane w transkrypcjach;
- zbieranie różnych rodzajów danych: metoda verbatim może być stosowana do zbierania danych w różnych formach, takich jak wywiady, grupy fokusowe, nagrania audio lub wideo, a także obserwacje. Wszystkie te materiały są dokładnie przepisywane;
- analiza treści: po uzyskaniu dokładnych transkrypcji badacze analizują te treści, aby wychwycić wzorce, tematy, emocje i inne kluczowe aspekty związane z ich badaniem. Metoda ta umożliwi dogłębne zrozumienie perspektyw i doświadczeń badanych;
- dbałość o integralność i wiarygodność danych: metoda verbatim ma na celu zachowanie integralności i wiarygodności zebranych danych, ponieważ minimalizuje ryzyko wprowadzenia subiektywności i błędów interpretacyjnych ze strony badacza;
- wymaga profesjonalnych umiejętności transkrypcji: przy dokładnym rejestrowaniu słów i wyrażeń używanych przez badanych niezbędne jest posiadanie umiejętności transkrypcji, aby zachować dokładność i spójność w procesie (Bołotian 2018).

Metoda wydaje się użyteczna w socjologii dzięki swojej prostocie. Rozmówcy sami podają badaczowi sedno. Nie wdajemy się przy tym w często nieobiektywne i niepewne interpretacje wypowiedzianego słowa, skoro najłatwiej zrozumieć kogoś przez jego dosłowne cytowanie. Wyraźnie zauważalna podczas rozmów jest zwiększona otwartość, ponieważ ludzie lubią mówić o sobie. Ciekawym aspektem były pytania projekcyjne, takie jak np.: „Gdyby spotkać depresję jako osobę w barze/klubie/publie, to jak by

wyglądała? Jak by się zachowywała? Jaką relację byście mieli? Czy zamienilibyście ze sobą słowo?”. Po opisie przez rozmówców owej osoby zadawaliśmy pytanie, czy badany inspirował się kimś, tworząc tę postać. Uzyskane odpowiedzi były twierdzące, co dowodzi, że ludzie materializują swoje lęki czy ich źródła.

Studenci prowadzący badania mieli trudności w doborze osób do badania i polegali głównie na swoich kręgach znajomych, chociaż kilka razy zadziałała metoda kuli śnieżnej. Sporym wyzwaniem było samo przygotowanie badania. Na początek ułożony został plan rozmowy, jej przebieg, wyeksponowanie pożądanych rezultatów: co jest ważne dla prowadzących badanie, co chcą uzyskać i jak rozmowa powinna wyglądać. Cały wywiad podzielono na kilka kategorii:

- wiedza ogólna – zadawano pytania ogólnie, a rozmówca nakreślał swój indywidualny przypadek;
- reakcje – stawiano pytania o to, jak ludzie reagują, gdy dowiadują się o chorobie rozmówcy: „Czy pojawiło się jakieś piętno?”, „Czy następuje marginalizacja, a może jakieś przykre reakcje?”. Ważnym aspektem tej kategorii była również rozmowa o tym, czy rozmówca bał się mówić o swojej chorobie, czy też nie. W tej kategorii padało również pytanie o to, jak zdaniem rozmówcy powinno się zachować, gdy ktoś informuje nas o tym, że cierpi na depresję;
- leczenie – pytania w tej kategorii krążyły głównie wokół tematyki otrzymywania pomocy. Badaczy interesowało, czy rozmówcy bali się diagnozy, czy informowali kogoś o diagnozie itp.;
- funkcjonowanie – rozmowa o codziennym funkcjonowaniu z tą chorobą. Ciekawą kwestią było pytanie o to, czy istnieje jakaś rzecz lub ktoś, kto odciąga naszego rozmówcę od myśli o swojej chorobie;
- pytania fokusowe – miały pobudzić kreatywność rozmówców. Rozmówcy odpowiadali pytania o to, czy jest jakaś piosenka, która kojarzy im się z depresją; gdyby depresja miała być zwierzęciem, to jakim?; gdyby spotkać depresję jako osobę w barze/klubie/publie, to jak by wyglądała?

Same wyniki badacze uznali za zaskakujące. Rozmówcy byli niesamowicie otwarci, nawet do takiego stopnia, że podczas jednego z wywiadów doszło do *coming outu* (z ang. 'wychodzić', dotyczy procesu samodzielnego ujawniania przed innymi ludźmi własnej orientacji seksualnej czy tożsamości płciowej). W tym wypadku tożsamość płciowa rozmówczyni odgrywała ważną rolę w przebiegu depresji. Prawdziwą furorę robiły pytania fokusowe, gdzie rozmówcy mieli swoją bezpieczną strefę. Gdy zauważano, że rozmowa nabiera mało komfortowego charakteru, zadawano pytanie fokusowe, które rozluźniały atmosferę i dostarczały ciekawych informacji. Podczas wywiadu jedna z rozmówczyń poczuła się w pewnym momencie niekomfortowo, zadano jej więc pytanie o to, czy jakaś piosenka kojarzy jej się z jej depresją? Co ciekawe, wywróciło to

prowadzoną rozmowę o sto osiemdziesiąt stopni. Dyskomfort zniknął, a rozmówczynie opowiedziały o dwóch piosenkach: *It's Normal* i *Circus Hop* autorstwa YonKaGor.

W opinii osób przeprowadzających wywiady najważniejszym pytaniem fokusowym było o to, jak wyglądałaby depresja rozmówców. Ciekawe jest to, że wszyscy mieli przygotowaną odpowiedź, pomijając element zastanowienia. Na przykład:

„Facet po czterdziestce, choć z wyglądu bliżej do pięćdziesiątki, koszula w kratę, dzinsy, straszliwie chudy i trochę łysawy”. Rozmówczynie straciła ojca, gdy miała dziesięć lat. Na pytanie, czy ów człowiek przypomina jej kogoś bliskiego, po chwili odpowiedziała twierdząco, że jej zmarłego ojca.

„Niski facet, kręcone włosy i dość nieśmiały. Generalnie widzę siebie, zanim uświadomiłam sobie, że jestem kobietą” – tutaj rozmówczynie mówiła wprost, że widzi dawną siebie.

Właśnie te pytania dają ciekawy ogląd poruszanych kwestii. Badani obrazują materialnie swoje lęki czy choroby. Pokazują nam, jak ciekawym zjawiskiem jest ludzki umysł. Samo badanie przebiegało bardzo sprawnie. Rozmówcy płynęli z tematem; czuli, że to oni są reżyserem spektaklu, a nie my jako badacze. Ostatnie pytanie, które zostało zadane, brzmiało: „Czy chcesz coś przekazać ludziom w podobnym problemie?”. Paradoksalnie odgrywało ono nie tylko rolę terapeutyczną, ale również nadawało rozmówcom siłę sprawczą. Wcielali się w rolę ekspertów od tematu („Da się z tego wyjść. Najgorszą rzeczą, jaką słyszałam, były rzeczy, jakie były mi przekazywane. Nie wiem, nie myślałam o tym. Warto być przy ludziach i dać im wsparcie” – tak wypowiedziała się jedna z rozmówczyń). Na końcu pytana wspomniała jak ciężki był dla niej wywiad, jednak w pewnym stopniu oczyszczający. Tutaj świetnie też widać ludzkie dylematy i wewnętrzne rozterki, jak trzeba sobie radzić („Szukajcie pomocy, bo nie zdajecie sobie sprawy, jak dobre może być wasze życie. Bo mi się wydało, że nie jest u mnie źle. Myślałam, że mogło być gorzej, a powinnam myśleć, że mogłoby być lepiej. Trzeba zawsze dążyć do tego, by było nam jak najlepiej” – tak wypowiedziała się druga z rozmówczyń). Druga rozmówczynie podeszła do tematu optymistycznie i zachęcała, aby zawsze szukać sposobu na polepszenie swojego życia i nie zakładać, że mogło być gorzej, jeśli faktycznie jest źle.

Warto zaznaczyć, że były to jedne z najbardziej przyjemnych badań (mimo bardzo trudnego tematu) z punktu widzenia studenta socjologii. Pytania fokusowe okazały się świetnym narzędziem, które pomagało rozmówcom wyrazić swoje myśli i emocje w bardziej subtelny sposób. Pominięcie ich podczas przeprowadzanych wywiadów nastęrczyłoby wielu problemów na płaszczyźnie komunikacyjnej.

Teatr dokumentalny ma ogromny potencjał do przekazywania emocji. Połączenie autentyczności wypowiedzi badanych z dramaturgią teatralną może być bardzo efektywne w przekazywaniu istotnych kwestii społecznych, takich jak depresja. To może przyciągnąć uwagę większej liczby osób i tym samym zwiększyć świadomość

na temat związanych z nią problemów nawet w grupie dotychczas nie wykazującej zainteresowania w tym zakresie. Połączenie teatru dokumentalnego z socjologią jakościową może przynieść unikalne perspektywy na badane tematy, m.in. w łatwiejszy i bardziej przystępny sposób prezentować wyniki badań jakościowych. Owe połączenie tworzy zarazem pewne trudności, możemy bowiem mieć do czynienia z dużym ładunkiem emocjonalnym, a co za tym idzie, obawą, że takie badania nie będą dostatecznie obiektywne. Co istotne jednak, unika się interpretacji wypowiedzianych słów, które są wyłącznie przetwarzane jeden do jednego.

Podsumowując, interdyscyplinarne podejście łączące teatr dokumentalny i socjologię jakościową ma potencjał do dostarczania głębszego zrozumienia społecznych problemów, takich jak depresja. Korzyści wynikające z autentyczności, emocjonalnego oddziaływania i twórczego przekazu mogą przeważać nad trudnościami emocjonalnymi. Kluczem do sukcesu jest staranne przygotowanie i dbałość o uczestników badania.

Bibliografia

- Bołotian I. (2018), *Verbatim. O dramacie w teatrze współczesnym historiografii*, <https://grotowski.net/performer/performer-16/verbatim-o-dramacie-w-teatrze-wspolczesnym> [dostęp: 20.10.2023].
- Mazurkiewicz H. (2018), *Koncepcja habitusu Pierre'a Bourdieu wobec teorii i praktyki teatru dokumentalnego*, <https://grotowski.net/performer/performer-16/koncepcja-habitusu-pierrea-bourdieu> [dostęp: 20.10.2023]

Uwarunkowania relacji społecznych osób dotkniętych depresją. Badania z wykorzystaniem metody verbatim

Streszczenie: Tekst omawia badanie dotyczące relacji społecznych osób dotkniętych depresją, w którym wykorzystano techniki teatru dokumentalnego w celu lepszego zrozumienia tego problemu społecznego. Badania skupiły się na zastosowaniu metody verbatim do zbierania autentycznych wypowiedzi i historii osób z depresją, aby uzyskać bardziej kompleksową perspektywę postrzegania tego tematu. Opisano, jak pytania fokusowe okazały się przydatne w rozmowach z badanymi osobami i jak teatralne podejście pomogło w przekazywaniu emocji i autentyczności w badaniach jakościowych. Podsumowując, jest to interdyscyplinarne podejście łączące teatr dokumentalny i socjologię jakościową, mające potencjał do głębszego zrozumienia problemów społecznych i skupienia w tym zakresie większej uwagi.

Słowa kluczowe: metoda verbatim, teatr dokumentalny, socjologia, badania jakościowe, depresja, pytania fokusowe

Factors Influencing Social Relationships of Individuals Affected by Depression: A Study Using the Verbatim Method

Summary: The text discusses a study on the social relationships of individuals affected by depression, which utilized techniques from documentary theater to gain a better understanding of this social issue. The study focused on the use of the Verbatim method to collect authentic statements and stories from people with depression, aiming to provide a more comprehensive perspective on the topic. The text describes how open-ended questions were found to be helpful during interviews with the research participants and how the theatrical approach assisted in conveying emotions and authenticity in qualitative research. The conclusion highlights that this interdisciplinary approach, combining documentary theater and qualitative sociology, has the potential to deepen the understanding of social issues and can attract a wider audience's attention to these matters.

Keywords: verbatim method, documentary theater, sociology, qualitative research, depression, focus questions

Anita Famuła-Jurczak

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0000-0003-4538-6843
e-mail: a.famula@ipp.uz.zgora.pl

Sara Loba

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: Sarlob7@gmail.com

Karolina Skwarek

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 103241@g.elearn.uz.zgora.pl

ZNACZENIE BUDOWANIA ŚWIADOMOŚCI LOGOPEDYCZNEJ WŚRÓD OPIEKUNÓW ZATRUDNIONYCH W ŻŁOBKACH/KLUBACH DZIECIĘCYCH

Inspiracją do powstania niniejszego artykułu jest przekonanie, że żłobek/klub dziecięcy jest nie tylko miejscem, w którym odbywa się proces opieki i wychowania dziecka do trzeciego roku życia, ale także przestrzenią dającą możliwość do działań profilaktycznych i propedeutycznych z zakresu kształtowania się mowy dziecka oraz przeciwdziałaniu niebezpieczeństwu wystąpienia zaburzeń w jej rozwoju. Przedmiotem rozważań podjętych w tekście jest znaczenie wczesnej diagnozy logopedycznej oraz podejmowanie działań profilaktycznych dla rozwoju dziecka oraz ukazanie opinii opiekunów oraz rodziców na temat znaczenia i potrzeby podejmowania działań zapobiegających powstawaniu wad wymowy oraz rozpoznawaniu występujących nieprawidłowości.

Żłobek/klub dziecięcy miejscem zdobywania nowych doświadczeń

Zasady powołania, funkcjonowania żłobków/klubów dziecięcych zostały określone w ustawie z 4 lutego 2011 r. o opiece na dzieci w wieku do 3 lat (Dz.U. z 2011 r., Nr 45, poz. 235). W art. 10 wspomnianej ustawy zaprezentowano zadania żłobka i klubu dziecięcego, do których należy:

- 1) zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych;
- 2) zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka;

3) prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka (<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110450235/T/D20110235L.pdf>, data pobrania 29.09.2023 r.).

W ustawie podkreślono, że praca z małym dzieckiem przebiega w aspektach: pielęgnacyjnym, opiekuńczym, jak również edukacyjnym z koniecznością uwzględnienia specyfiki rozwojowej. Chcąc projektować zajęcia wpisujące się w powyższe założenia, pracownicy żłobków muszą mieć odpowiednie przygotowanie metodyczno-merytoryczne. Zgodnie z zapisem ustawy w żłobkach/klubach dziecięcych mogą być zatrudniane osoby, które posiadają kwalifikacje pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego; wykształcenie co najmniej średnie i co najmniej dwuletnie doświadczenie do pracy z dziećmi w wieku do 3 lat lub odbyły 280-godzinne szkolenie obejmujące sprawowanie opieki nad dzieckiem (<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110450235/T/D20110235L.pdf>, pobranie: 29.09.2023 r.). Można zatem wnioskować, że wiedza na temat wszechstronnego rozwoju dziecka do trzeciego roku życia może być bardzo zróżnicowana, a wynika to z faktu realizacji różnych ścieżek prowadzących do uzyskania możliwości pracy jako jego opiekun. Ponieważ osoby pracujące w żłobku/klubie dziecięcy są określane mianem opiekunów, a nie nauczycieli, w przekonaniu społecznym zaciera się fakt, że ich działania mają charakter edukacyjny.

Jak zaznacza Ida Kurcz, opieka nad małym dzieckiem nie jest działaniem jednostkowym, stanowi bowiem ona „kompleksowy, interaktywny proces, który angażuje różnych partnerów – zarówno rodziców, dziecko, jak i zawodowych opiekunów” (Kurcz 2008, s. 995), co oznacza trójpodmiotowość w realizacji zadań i wspomaganiu rozwoju dziecka. Rodzic oraz opiekun żłobkowy stają się dla dziecka pierwszymi nauczycielami, którzy stwarzają mu pole do rozwoju, który – jak określa to Maria Tyszkowa – polega na strukturalizacji i restrukturalizacji doświadczeń zapisywanych w mózgu jako ślady pamięciowe (za: Tyszkowa 1988).

Na każdym etapie rozwoju jednostka ma do zrealizowania określone zadania rozwojowe, które będą składały się na jej dalszą drogę życiową. Pojęcie zadań rozwojowych wprowadził Robert Havighurst, który określa je jako „rozwiązywanie problemów typowych dla danego okresu życia” (Gruba 2005, s. 204). Zdaniem cytowanego autora jednostka w danym momencie swojego życia powinna rozwiązać określone zadania, gdyż dzięki temu staje się szczęśliwsza, zyskuje aprobatę społeczną, a przede wszystkim nabywa możliwości do realizacji zadań przypisanych kolejnym okresom rozwojowym. Zrealizowanie zadań rozwojowych wiąże się także z pojawieniem się „momentu uczalności”, czyli „momentu całkowitego przygotowania jednostki pod względem biologicznym, motywacyjnym i społecznym do wykonywania zadań” (Waldowski 2002,

s. 57). Nie należy traktować zadań rozwojowych w kategoriach deterministycznych, gdyż, jak zaznacza autor koncepcji, jest to sprawa niezwykle indywidualna, uzależniona od wewnętrznych predyspozycji oraz konstrukcji psychicznej. Jednak, zdaniem Havighursta, zadania rozwojowe, a zwłaszcza to, w jaki sposób są one realizowane, zależą od wzajemnego oddziaływania na siebie trzech źródeł, tj. dojrzewania układu somatycznego, nacisku kulturowego oraz aspiracji ukształtowanych w jednostce we wcześniejszych okrasach rozwojowych (Havighurst 1972, s. 118). Klasyfikacja i opis poszczególnych zadań rozwojowych został przeprowadzony na podstawie empirycznych obserwacji, licznych wywiadów obejmujących potrzeby i cele życiowe. Na tej podstawie badacz dokonał uporządkowania zadań rozwojowych

według następujących kategorii: osiągnięcie wzorców zależności i niezależności, dawanie i odbieranie uczuć, związki ze zmiennymi grupami społecznymi, uczenie się psychospołecznych i biologicznych ról płciowych, akceptacja i dostosowanie się do zmian fizycznych, panowanie nad przemianami we własnym organizmie, rozwój świadomości, rozumienie i kontrolowanie świata fizycznego, rozwój systemu symboli i zdolności pojęciowych, stosunek do samego siebie i do wszechświata (Przetacznik-Gierowska 2009, s. 67-68).

Umiejętności, które zdobywa dziecko na pierwszym etapie rozwoju, zaprezentowano na diagramie 1.

Diagram 1. Zadania rozwojowe w pierwszym cyklu życia człowieka

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Przetacznik-Gierowska 2009, s. 67-68.

Jak wynika z diagramu 1, w okresie do trzeciego roku życia jednostka nabywa bardzo ważne umiejętności, które będą niezbędne w późniejszych etapach jej rozwoju. Na rozwój jednostki wpływa wcześniej wspomniana triada oddziaływań, w której

oprócz samej jednostki ważną rolę pełni środowisko, w którym ona przebywa. Niezwykle ważne jest to, jaką wiedzę na temat rozwoju człowieka dysponują rodzice oraz opiekunowie w żłobku/klubie dziecięcym i jaka jest ich opinia na temat konieczności podejmowania działań zmierzających do diagnozy profilaktyki rozwoju dziecka. Ze względu na podjętą problematykę skoncentrujemy się głównie na aspekcie uczenia się mowy. Należy jednak pamiętać, że rozwój mowy dziecka jest immanentnie powiązany z rozwojem fizycznym, psychicznym i społecznym.

Wczesna diagnoza logopedyczna i profilaktyka logopedyczna w żłobku/klubie dziecięcym

Jednym z zadań rozwojowych, które ma do zrealizowania dziecko do trzeciego roku życia, jest nauka mówienia. Rozwój mowy człowieka jest procesem progresywnych zmian zachodzących pod wpływem środowiska oraz przebiegu procesów poznawczych. Mowa ma znaczący wpływ na rozwój procesów poznawczych, społecznych jednostki. W literaturze przedmiotu można odszukać wiele klasyfikacji, za pomocą których dokonano periodyzacji rozwoju mowy i wyłonienia jej etapów. Jedną z najczęściej cytowanych klasyfikacji jest klasyfikacja zaproponowana przez Leona Kaczmarka (1966):

- okres melodii (od urodzenia do 1. roku życia);
- okres wyrazu (od 1. do 2. roku życia);
- okres zdania (od 2. do 3. roku życia);
- okres swoistej mowy dziecięcej (od 3. do 7. roku życia).

Ponieważ na rozwój mowy wpływ mają zarówno predyspozycje rozwojowe dziecka, jak i czynniki środowiskowe, niezwykle ważne staje się zwracanie uwagi na to, czy rozwój mowy przebiega prawidłowo, czy nie pojawiają się czynniki, które mogą proces zakłócać lub opóźniać. Zadanie to jest niezwykle ważne, ale też trudne do zrealizowania w momencie, gdy osoby opiekujące się dzieckiem nie dysponują dostateczną wiedzą na temat rozwoju mowy dziecka oraz czynników sprzyjających/zakłócających/utrudniających prawidłowe jej kształtowanie. W związku z tym istotne jest nie tylko zgłębianie wiedzy w tym zakresie, ale także ścisła współpraca ze specjalistami w obszarze przeprowadzania wczesnej diagnozy oraz działań profilaktycznych.

Jednym z zadań należących do logopedów – oprócz diagnozy i terapii – są działania profilaktyczne. Ponieważ pojęcie profilaktyki pojawia się na gruncie różnych dziedzin nauki, niezbędne jest przyjrzenie się temu zagadnieniu z perspektywy logopedii. Najogólniej profilaktykę można określić jako działania polegające na wykorzystaniu „różnych środków zapobiegawczych w celu niedopuszczenia do wypadków, uszkodzeń, katastrof itp.” (Sobol 1999, s. 79). Na gruncie logopedii spotykamy się

z określeniem „profilaktyka logopedyczna”, które w szerokim ujęciu oznacza „całokształt form organizacyjnych oraz treści, metod, zasad i środków, tworzących spójną strukturę służącą rozpowszechnianiu interdyscyplinarnej wiedzy” (Błachnio 2001, s. 23). Nieco węższe rozumienie profilaktyki logopedycznej przedstawiła Ewa M. Skorek, pisząc, że jest to „kształtowanie prawidłowej mowy u dzieci od najwcześniejszego okresu ich życia, dbanie o właściwą stymulację w początkach rozwoju mowy, tak by nie dopuścić do jakichkolwiek zaburzeń w jej rozwoju” (Skorek 2019, s. 133).

W profilaktyce logopedycznej – podobnie jak to się też czyni w ujmowaniu profilaktyki medycznej – wyróżnia się trzy poziomy działania. Zostały one zobrazowane na diagramie 2.

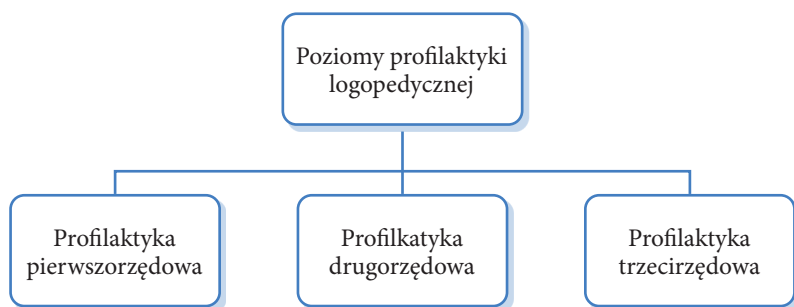

Diagram 2. Poziomy profilaktyki logopedycznej

Źródło: opracowanie własne.

Żłobek/klub dziecięcy stanowi miejsce, w którym można prowadzić działania obejmujące profilaktykę pierwszo- oraz drugorzędową. W obrębie profilaktyki pierwszorzędowej – jak zaznacza Katarzyna Węsierska – można prowadzić działania pozwalające na promowanie wiedzy na „temat przebiegu rozwoju mowy oraz zasad skutecznego komunikowania się, jak również na upowszechnianie w środowisku informacji o przyczynach zaburzeń komunikacji ludzkiej, ich objawach i dostępnych sposobach zapobiegania tym zaburzeniom” (Węsierska 2007, s. 31). Z kolei w obszarze profilaktyki drugorzędowej podejmowane są działania mające na celu wczesną identyfikację objawów zaburzeń i podjęcie wczesnej interwencji terapeutycznej (tamże, s. 38). Badania przesiewowe, prowadzone w ramach profilaktyki drugorzędowej, mają na celu wstępną ocenę mowy dziecka, wykrywanie ewentualnych zaburzeń, a następnie objęcie opieką logopedyczną tych dzieci, u których rozwój mowy odbiega od normy.

Wiedza opiekunek zatrudnionych w żłobkach/klubach dziecięcych – prezentacja wyników badań¹

Celem badań było poznanie poziomu wiedzy opiekunów żłobkowych/klubów na temat rozwoju mowy dziecka oraz czynników na niego wpływających.

W badaniach dążono do poznania odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jaki jest poziom wiedzy opiekunów żłobkowych/klubów na temat rozwoju mowy dziecka oraz czynników na niego wpływających?
2. Jaki jest poziom wiedzy opiekunów żłobkowych/klubów na temat etapów kształtowania się mowy?
3. Jaki jest poziom wiedzy opiekunów żłobkowych/klubów na temat relacji zachodzących między rozwojem mowy dziecka a czynnościami prymarnymi?

Badania były prowadzone wśród 64 pracowników żłobków/klubów dziecięcych na terenie województwa lubuskiego. W badaniach wykorzystano metody sondażu diagnostycznego oraz obserwacji. Jako techniki badawcze wykorzystano wywiad częściowo ustrukturalizowany oraz schedułę obserwacyjną. Grupa badanych opiekunek była zróżnicowana pod względem wieku oraz wykształcenia. Szczegółowy rozkład danych przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wiek badanych opiekunek zatrudnionych w żłobkach/klubach dziecięcych

Wiek badanych opiekunek pracujących w żłobkach/klubach dziecięcych	N	%
21-25 lat	16	25,0
26-30 lat	21	32,8
31-35 lat	17	26,6
36-40 lat	7	10,9
Powyżej 41 lat	3	4,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Z danych zamieszczonych w tabeli 1 wynika, że prawie jedna trzecia badanych opiekunek jest w wieku 26-30 lat (21 osób, 32,8%); przeszło połowa badanych jest w przedziale wieku 21-25 lat (16 osób, 25%) oraz w przedziale 31-35 lat (17 osób, 26,6%). Zatem w grupie osób zatrudnionych w żłobkach/klubach dziecięcych przeważają osoby, które są w okresie wczesnej dorosłości.

¹ Badania prowadzone były przez autorki artykułu w ramach aktywności podejmowanej na rzecz Logopedycznego Koła Naukowego „Mowa bez wad” działającego od 2018 r. na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Na wstępie artykułu wspomniano, że w żłobkach/klubach dziecięcych mogą pracować osoby z wykształceniem medycznym, pedagogicznym, osoby z ukończonym kursem opiekuna, jak również osoby bez kierunkowego wykształcenia. W badaniach dążono do ustalenia wykształcenia, które uzyskały osoby z badanej grupy. Dane zamieszczono w tabeli 2.

Tabela 2. Wykształcenie badanych opiekunek zatrudnionych w żłobkach/klubach dziecięcych

Wykształcenie badanych opiekunek pracujących w żłobkach/klubach dziecięcych	N	%
Wyższe z przygotowaniem pedagogicznym	12	18,8
Wyższe bez przygotowania pedagogicznego	3	4,7
Średnie z kursem na opiekunkę	39	60,9
Średnie	10	15,6
Razem	64	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Zdecydowana większość opiekunek pracujących w żłobkach/klubach dziecięcych wskazuje, że ma wykształcenie średnie oraz ukończyła kurs przygotowujący do pracy w placówce (39 osób, 60,9%). Niemalże jedna piąta respondentek wskazała, że ma wykształcenie wyższe z przygotowaniem pedagogicznym (12 osób; 18,8%). Z danych szczegółowych uzyskanych w trakcie badania wynika, że są to osoby, które ukończyły studia na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, jednak nie mogły w miejscu zamieszkania znaleźć pracy w przedszkolu lub szkole.

Należy zaznaczyć, że prawie co druga badana osoba w poszczególnych przedziałach wiekowych deklarowała wykształcenie średnie z ukończonym kursem przygotowującym do pracy w żłobku. Wyjątkową sytuację mamy natomiast wśród badanych w wieku 36-40 lat, gdyż tutaj dwie piąte badanych zadeklarowało uzyskanie wykształcenia wyższego z przygotowaniem pedagogicznym (3 osoby, 42,9%). Na zdobyte wykształcenie wyższe z przygotowaniem pedagogicznym wskazała przeszło jedna czwarta respondentek w grupie wiekowej 31-35 lat (4 osoby, 23,5%). Tabela 3 przedstawia wyniki badań dotyczące wieku badanych osób i ich wykształcenia.

W objętych badaniami placówkach przeważają osoby, które znajdują się w okresie wczesnej dorosłości z wykształceniem średnim oraz z ukończonym kursem przygotowującym do pracy w żłobku/klubie dziecięcym. Analiza treści programu kursów na opiekuna w żłobku pozwala na stwierdzenie, że relatywnie niewiele czasu poświęca się na rozwój psychomotoryczny dziecka, a szczególnie na rozwój mowy i znacznie czynników wpływających na kształtowanie się mowy w okresie niemowlęcym

Tabela 3. Zestawienie wieku badanych z ich wykształceniem

Wiek	Wyższe z przygotowaniem pedagogicznym		Wyższe bez przygotowania pedagogicznego		Średnie z kursem na opiekunkę		Średnie	
	N	%	N	%	N	%	N	%
21-25 lat	2	12,5	0	0,0	9	56,3	5	31,3
26-30 lat	3	14,3	2	9,5	14	66,7	2	9,5
31-35 lat	4	23,5	1	5,9	10	58,8	2	11,8
36-40 lat	3	42,9	0	0,0	3	42,9	1	14,3
Powyżej 41	0	0,0	0	0,0	3	100,00	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

i poniemowłęczym. W związku z tym kolejnym etapem badań było poznanie poziomu wiedzy opiekunek na tematy dotyczące rozwoju mowy.

Jednym z pytań, na które poszukiwano odpowiedzi, było: Jaki jest poziom wiedzy opiekunów żłobkowych/klubów na temat etapów kształtowania się mowy? Dążono tutaj do rozpoznania, czy pracownicy żłobków/klubów dziecięcych prawidłowo identyfikują zjawiska zachodzące na poszczególnych etapach rozwoju mowy dziecka. Uzyskane wyniki badań zostały poddane rekodowaniu, co pozwoliło na wyłonienie trzech poziomów wiedzy opiekunek pracujących w żłobkach na temat etapów rozwoju mowy dziecka. Szczegółowy rozkład danych przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Poziom wiedzy badanych opiekunek na temat etapów rozwoju mowy dziecka

Poziom wiedzy badanych opiekunek na temat etapów rozwoju mowy dziecka	N	%
Wysoki	15	23,4
Średni	22	34,4
Niski	27	42,2
Razem	64	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Zaprezentowane wyniki badań wskazują, że przeszło co piąta badana opiekunka (15 osób, tj. 23,54%) prawidłowo wskazuje na etapy rozwoju mowy dziecka. Oznacza to, że potrafi ona wskazać okres występowania głużenia, gaworzenia, sylaby, wyrazu oraz zdania. Przeszło co trzecia ankietowana potrafi wskazać częściowo etapy rozwoju mowy dziecka (22 osoby, 34,4%). Oznacza to, że w wypowiedziach badanych pojawiały się błędy dotyczące przedziału wiekowego, w którym pojawiają się poszczególne umie-

jętności językowe dziecka. Niepokojący jest fakt, że dwie na pięć badanych opiekunek nie potrafi wskazać etapów rozwoju mowy dziecka (27 osób, 42,2%). Badane nie identyfikują okresu głużenia i gaworzenia. Brak wiedzy w tym zakresie może być związany z uzyskanym wykształceniem i/lub faktem, że w placówce nie pracowały z dziećmi poniżej 7. miesiąca życia. Badane uważają także, że pierwsze wyrazy wypowiediane przez dziecko pojawiają się po drugim roku życia. Niepokojące jest także to, że podczas prowadzonych wywiadów badane bardzo często wskazywały na potoczny sposób myślenia o rozwoju mowy. Respondentki w pełni zgadzają się ze stwierdzeniami, że „chłopcy zaczynają mówić później niż dziewczynki” czy „dziecko może zacząć mówić dopiero po trzecim roku życia”.

Kolejnym pytaniem, na które szukano odpowiedzi w badaniach, dotyczyło poziomu wiedzy opiekunów żłobkowych/klubów na temat relacji zachodzących między rozwojem mowy dziecka a czynnościami prymarnymi. Podczas badań pytano o polykanie, oddychanie, jedzenie. Uzyskane po rekodowaniu dane zaprezentowano w tabeli 5.

Tabela 5. Poziom wiedzy opiekunek na temat związku między rozwojem mowy dziecka a czynnościami prymarnymi

Poziom wiedzy opiekunek na temat związku między rozwojem mowy dziecka a czynnościami prymarnymi	N	%
Wysoki	14	21,9
Średni	22	34,4
Niski	28	43,7
Razem	64	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Przeszło jedna piąta badanych (14 osób, 21,9%) dysponuje wiedzą na temat związku zachodzącego między rozwojem mowy dziecka a czynnościami prymarnymi. W trakcie prowadzonych wywiadów respondentki wskazywały, że ważne jest obserwowanie dziecka i zwrócenie uwagi na tor oddechowy. Badane wspomniały, że zauważają, iż dzieci podczas drzemki śpią z otwartą buzią czy też chrapią. Zaznaczały także, że istotne w procesie opiekuńczym jest zwrócenie uwagi na dietę dziecka, sposób przyjmowania i obrabiania pokarmu w jamie ustnej oraz pozycję spoczynkową języka. Niepokojące jest to, że przeszło dwie na pięć interlokuterek ma niską wiedzę na temat związku, jaki zachodzi między rozwojem mowy dziecka a czynnościami prymarnymi (28 osób, 43,7%). Wśród tej grupy badanych pojawiały się osoby, które uważają, że dziecko chrapie podczas drzemki, ponieważ jest zmęczone. Pojawiały się też wskazania, że przyjmowanie przez wychowanka wyłącznie zmiksowanych produktów jest „wynikiem współczesnych czasów i lenistwa rodziców, którzy nie chcą inaczej karmić dziecka”.

Respondentki sporadycznie zwracają uwagę na pozycję spoczynkową języka, a co bardziej niepokojące, nie potrafią określić, jaka powinna ona być. Podczas prowadzonych obserwacji odnotowano, że osoby te bardzo często zwracają podopiecznemu uwagę, aby zamknął buzię, jednak nie kontrolują sposobu domykania.

Z badań prowadzonych za pomocą wywiadu oraz obserwacji wyłania się bardzo zróżnicowany obraz prezentujący wiedzę opiekunek pracujących w żłobkach/klubach dzieciach dotyczący rozwoju mowy dziecka. Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że w badanych placówkach zatrudniane są głównie osoby w okresie wczesnej adolescencji, z wykształceniem średnim rozszerzonym o kursy z zakresu opieki nad dziećmi. Wiedza na temat rozwoju mowy oraz czynności prymarnych wpływających na niego jest uboga. Nadal pojawiają się potoczne sposoby myślenia o mowie dziecka.

Wnioski i rekomendacje

Nawiązując do koncepcji zadań rozwojowych zaproponowanej przez R. Havighursta i założeń dotyczący triady oddziaływującej na dziecko i stwarzającej podstawy do zrealizowania zadania, niezwykle cenne wydaje się prowadzenie wśród opiekunów żłobkowych działań z zakresu profilaktyki pierwszo- i drugorzędowej. To właśnie opiekunowie razem z rodzicami stanowią środowisko zewnętrzne, które wpływa na kształtowanie się młodego organizmu. Nie wystarczy przeprowadzenie badań przesiewowych, gdyż logopeda może nie zaważyć wszystkich istotnych aspektów. To właśnie opiekun poprzez codzienny kontakt z dzieckiem ma możliwość przeprowadzenia obserwacji i zwrócenie uwagi na trudności w spożywaniu posiłków, pojawiające się parafunkcje, zaburzenia toru oddechowego, sposobu komunikacji w tym rozumienia i nadawania mowy. Badane osoby wykazały dużą otwartość i gotowość do rozszerzenia swojej wiedzy na temat rozwoju mowy dziecka, jak również wysokim poziomem autorefleksji i wskazaniem na niepełne przygotowanie w tym zakresie. Wyniki badań skłaniają do refleksji nad koniecznością poszerzenia, a w wielu przypadkach wprowadzenia treści związanych z rozwojem mowy dziecka, szerzej: z rozwojem psychosomatycznym w procesie przygotowania opiekunów do wykonywania pracy. Sposobem na rozszerzanie wiedzy i uwrażliwianie opiekunów jest także prowadzenie szkoleń/warsztatów na terenie placówki oraz stworzenie im przestrzeni do formułowania pytań, zgłaszania niepokojów czy wątpliwości.

Pamiętając o tym, że każdy etap w rozwoju człowieka pełni określoną funkcję i jest niezbędny do prawidłowej realizacji kolejnych etapów, warto z dużą uwagą przyrzeć się kształceniu opiekunów i stworzeniu im przestrzeni do zdobywania wiedzy. Zyskamy dzięki temu przekonanie, że wszelkie nieprawidłowości rozwojowe mogą zostać bardzo szybko zauważone i skonsultowane ze specjalistami, a w ślad za

tym szybko wdrożona terapia logopedyczna, co w przyszłości może przełożyć się na szeroko rozumiany dobrostan funkcjonowania człowieka.

Bibliografia

- Błachnio K. (2001), *Vademecum logopedyczne*, Poznań.
- Gruba E. (2005), *Wczesna dorosłość*, [w:] *Psychologia rozwoju człowieka*, t. 2: *Charakterystyka okresów życia człowieka*, red. B. Harwas-Napierała, J. Trempała, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Havighurst R.J. (1972), *Developmental tasks and education*, David McKay Company, New York.
- Kaczmarek L. (1966), *Nasze dziecko uczy się mowy*, Lublin.
- Kurcz A. (2008), *Żłobek*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. VII, Warszawa.
- Przetacznik-Gierowska M. (2009), *Zasady i prawidłowości psychicznego rozwoju człowieka*, [w:] *Psychologia rozwoju człowieka. Zagadnienia ogólne*, red. M. Przetacznik-Gierowska, M. Tyszkowa, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Skorek E.M. (2000), *Z logopedią na Ty. Podręczny słownik logopedyczny*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Sobol E., red. (1999), *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa.
- Tyszkowa M. (1988), *Rozwój psychiczny jednostki jako proces strukturalizacji i restrukturalizacji doświadczeń*, [w:] *Rozwój psychiczny człowieka w ciągu życia*, red. M. Tyszkowa, PWN, Warszawa.
- Waldowski K. (2002), *Realizacja zadań rozwojowych na przełomie późniejszej adolescencji i wczesnej dorosłości*, [w:] *Szanse i zagrożenia rozwoju w okresie dorosłości*, red. A. Brzezińska, K. Appelt, J. Wojciechowska, Wyd. Fundacja Humaniora, Poznań.
- Węsierska K. (2007), *Profilaktyka logopedyczna w ujęciu systemowym*, <https://rebus.us.edu.pl/handle/20.500.12128/634> [data pobrania: 1.10.2023].

Znaczenie budowania świadomości logopedycznej wśród opiekunów zatrudnionych w żłobkach/klubach dziecięcych

Streszczenie: Osoby zatrudnione w żłobkach/klubach dziecięcych pełnią bardzo ważną funkcję w obszarze działań z zakresu profilaktyki logopedycznej. Mając pod opieką dzieci w wieku do trzeciego roku życia, mają możliwość zaobserwowania i wychwycenia zachowań, które potencjalnie mogą stanowić podłoże w zaburzeniach mowy. Celem artykułu jest zaprezentowanie wyników badań własnych, wskazujących na poziom wiedzy osób pracujących w żłobkach/klubach dziecięcych na temat wybranych obszarów rozwoju mowy podopiecznych.

Słowa kluczowe: rozwój mowy, opieka, wiedza

The importance of building speech therapy awareness among caregivers employed in nurseries/children's clubs

Summary: People employed in nurseries/children's clubs play a very important role in the area of speech therapy prevention activities. By taking care of children up to three years of age, they have the opportunity to observe and detect behaviors that may potentially be the basis for speech disorders. The aim of the article is to present the results of my own research, indicating the level of knowledge of people working in nurseries/children's clubs about selected areas of child speech development.

Keywords: speech development, care, knowledge

Żaklina Dworska

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0000-0002-7424-7618
e-mail: zaklina.dworska@gmail.com

Omar Lekhchine

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0009-0009-2090-9506
e-mail: omar.lekhchine@gmail.com

Jakub Pankiewicz

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0009-0001-9449-1511
e-mail: jakubpankiewicz23082002@gmail.com

Mateusz Bajon

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0009-0002-8019-4898
e-mail: mateusz.bajon@o2.pl

TURNIEJE OKSFORDZKIE JAKO NARZĘDZIE ROZWIJAJĄCE PUBLICZNĄ DEBATĘ

Wstęp

Historia debat oksfordzkich jest interesująca i wyróżniająca się na tle innych metod debatowania, niewątpliwie wzbogaca dyskusję na temat istotnych kwestii społecznych oraz politycznych. Początki debatowania w stylu oksfordzkim sięgają roku 1860, gdy na Uniwersytecie Oksfordzkim doszło do dyskusji między zwolennikami teorii ewolucji, zainspirowanymi dziełem Karola Darwina. Od tamtego wydarzenia owa forma wymiany zdań zdobywała coraz większe poparcie. Obecnie debaty oksfordzkie są wykorzystywane najczęściej w środowiskach akademickich oraz szkołach średnich. Jest to jeden z bardziej efektywnych sposobów edukacji młodzieży w zakresie merytoryki i elokwencji (Krawczyk 2019). Celem artykułu jest odpowiedź na sformułowane dwa problemy badawcze: w jaki sposób debata w stylu oksfordzkim przyczynia się do rozwijania umiejętności komunikacji oraz czy turnieje debat oksfordzkich mogą stanowić przeciwwagę dla emocjonalnych i podzielonych dyskusji politycznych? Do dokładnej analizy zagadnienia wykorzystano dwie metody badawcze: opisową, w której przedstawiono przebieg debat oksfordzkich, ich struktur, zasad oraz celu. Ukazano również liczne przykłady turniejów oksfordzkich w Polsce, co pomaga zrozumieć konkretną implementację tej formy dyskusji. Uwzględniono również metodę

komparatystyczną, gdzie poddano porównaniu formę debat oksfordzkich z innymi formami dyskusji publicznych, szczególnie w kontekście rozwijania umiejętności analitycznych oraz krytycznego myślenia. Dobór źródeł wykorzystanych w tekście wynika z potrzeby przeprowadzenia analizy wpływu debaty oksfordzkiej na rozwój konstruktywnego myślenia, który przyczyni się do rozwoju dyskursu publicznego i edukacji młodzieży.

Specyfika debaty oksfordzkiej

Debata oksfordzka, nazywana także debatą uniwersytecką, to rodzaj debaty, podczas której toczy się dyskusja nad postawioną tezą. Uczestnicy są podzieleni na dwie czteroosobowe drużyny. Ważnym elementem debaty jest układ sali. Pośrodku, pomiędzy drużynami, znajduje się marszałek, po jego prawej stronie jest strona propozycji, a po lewej – opozycji. Naprzeciwko marszałka znajduje się jury, a tuż za nimi publiczność. Liczba sędziów jest nieparzysta, zwykle między trzy a dziewięć, aby uniknąć remisów w ocenach. Teza to zawsze jasne stwierdzenie, które można potwierdzić lub obalić. Zazwyczaj 15 minut przed rozpoczęciem debaty przedstawiciele drużyn losują stronę, tj. czy staną się drużyną propozycji (bronią tezy), czy może drużyną opozycji (obalającą tezę) (Kruszyński i Tarnowski 2020, s. 10). Nad przebiegiem całej debaty czuwa marszałek. Jest on odpowiedzialny za przedstawienie tezy, utrzymanie dyscypliny czasowej, dba o niezakłócony przebieg każdej przemowy oraz zaprasza mówców do wygłoszenia swoich mów. Wystąpienia, zgodnie z wcześniej przyjętym rygiem czasowym, trwają najczęściej 3-5 minut (Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich 2023). Drużyny przemawiają naprzemiennie, zaczynając od pierwszego mówcy od strony propozycji, kończąc na czwartej mowie reprezentanta opozycji. Po upływie czasu wystąpień marszałek powinien odebrać głos osobie, która przekroczyła ustalone ramy czasowe. Drużyny mają prawo również odnieść się do wystąpień swoich przeciwników poprzez możliwość zadania dwóch pytań lub informacji przez podniesienie ręki. Trzeba pamiętać, że mówca powinien przyjąć pytania (pierwsze oraz ostatnie 30 sekund wystąpienia to czas bezpieczny, gdzie nie można zadawać pytań). W czasie debaty każda drużyna może raz wykorzystać zasadę *ad vocem*, czyli krótkiego nieprzekraczającego łącznie minuty wystąpienia, które następuje od razu po przemówieniu. Oprócz debatujących oraz marszałka w debacie udział bierze także publiczność oraz jury. Sędziowie oceniają zarówno drużyny, jak i każdego mówcę z osobna z wykorzystaniem kart sędziowskich, zgodnie z przyjętymi wcześniej kryteriami. Ponadto sędzia ma do dyspozycji 10 punktów i przyznaje je wedle własnego uznania, lecz musi starać się oddać proporcje przewagi jednej drużyny. Ta część oceny sędziowskiej nazywana jest werdyktem. Jeśli następuje remis, to wygrywa drużyna, która wygrała zgodnie z werdyktem (Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich 2023).

Korzyści i wpływ uczestnictwa w debatach oksfordzkich

Uczestnictwo w debatach oksfordzkich ma znaczny wpływ na poglądy polityczne studentów, jak i młodych uczestników, rozwijając umiejętności analityczne. Debata wymaga analizy problemu i doboru adekwatnych argumentów, co pomaga debatującym poszerzać umiejętności krytycznego myślenia oraz skutecznej argumentacji i perswazji. Podczas debat należy zaprezentować spójną linię argumentacji względem zajmowanego stanowiska przez drużynę: zwolennicy tezy lub obalający tezę. Doświadczenia zdobyte podczas aktywności na debatach w stylu oksfordzkim wpływają na rozwój umiejętności retorycznych. Umiejętność przekazywania własnych myśli w sposób klarowny i przekonujący jest niezwykle przydatna w wielu sferach życia. Istotę zwięzłego oraz konkretnego formułowania myśli oddaje stwierdzenie Winstona Churchilla: „Mówcy powinni mieć na uwadze nie tylko to, by wyczerpać temat, ale także, by nie wyczerpać słuchaczy” (Stowarzyszenie Nowe Przestrzenie, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców, Wydział Gospodarki i Komunikacji UEK w Krakowie 2017, s. 2-10). Biorąc udział w debatach, należy szukać wspólnej strategii w ramach drużyny. Pokazuje to, jak ważna jest współpraca wewnątrz grupy. Ten aspekt zasad funkcjonowania turniejów oksfordzkich ukazuje uczestnikowi, że polityka bardzo często polega na współpracy oraz ustaleniu wspólnego stanowiska. Teza, często sformułowana na podstawie bieżących problemów społecznych, politycznych czy gospodarczych, sprawia, że młodzi uczestnicy stają się zaangażowani w aktualne wydarzenia. Tezy oparte na aktualnych wydarzeniach skłaniają młodych uczestników do śledzenia i angażowania się w istotne sprawy społeczno-polityczne. Debata oksfordzka, poprzez tworzenie możliwości warsztatu wypowiedzi, pełni funkcje edukacyjne. Wymienione zasady debat oksfordzkich oraz najczęściej przyjmowane reguły rozgrywek turniejowych na gruncie polskim umożliwiają uczestnikom nie tylko zapoznanie się z konwencją samej debaty, ale również stają się platformą do poszerzania wiedzy, która w dalszej kolejności może stać się bodźcem do partycypacji w debacie publicznej, z zachowaniem poziomu i rzetelności akademickiej (Dołęgowski i Labuda red. 2022, s. 42-50). Debata oksfordzka wymaga, aby uczestnicy byli w stanie zrozumieć i uwzględnić odmienne punkty widzenia, nawet jeśli osobiście nie zgadzają się z nimi. To kształtuje umiejętności empatii i tolerancji oraz uczy poszanowania różnorodnych poglądów. Proces uczestnictwa w debatach oksfordzkich generuje korzyści związane z rozwijaniem kreatywności oraz zdolności do błyskawicznego generowania odpowiedzi na przedstawiane argumenty przeciwników. Ten aspekt stanowi doskonałe narzędzie treningowe służące rozwojowi procesów myślowych o charakterze kreatywnym oraz zdolności natychmiastowej reakcji. Ponadto zaangażowanie w debaty sprzyja kształtowaniu pewności siebie oraz umiejętności publicznego wystąpienia. Zdolność ta stanowi kluczowy element udanych wystąpień. Wspomniane debaty tworzą sprzyjające warunki do budowania sieci kontaktów oraz

rozwijania umiejętności interpersonalnych. Dzięki interakcji z rówieśnikami pochodzącymi z różnych miejsc i kultur uczestnicy mają doskonałą okazję do kształtowania swoich zdolności społecznych oraz nawiązywania wartościowych relacji. Należy podkreślić, że doświadczenia zdobyte podczas udziału w debatach oksfordzkich są relatywnie często cenione przez pracodawców, co przekłada się na korzyści związane z przygotowaniem do kariery zawodowej. Zarówno zdolność do analizy problemów, jak i umiejętność efektywnej komunikacji są nieodzownymi elementami sukcesów w wielu dziedzinach zawodowych. W świetle powyższych argumentów uczestnictwo w debatach oksfordzkich nie tylko stanowi cenną formę edukacyjną i rozrywkową, ale także strategiczną inwestycję w rozwijanie umiejętności, które znajdują szerokie zastosowanie zarówno w życiu osobistym, jak i zawodowym (Jodłowski i Sztekler 2017, s. 1868).

Rola debat oksfordzkich w kształtowaniu merytorycznej dyskusji publicznej

W wielu państwach na świecie debata publiczna prowadzona jest na podstawie głębokiej polaryzacji społecznej w obrębie danego problemu. W Polsce wspomniana rozbieżność zdaniem prof. Mirosławy Grabowskiej wywodzi się jeszcze z podziału postkomunistycznego opartego na tożsamości. Po upadku poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej dochodzi do zmiany jądra tej rozbieżności w okresie wyborów po czerwcu 2001 r. W następstwie osiągnięć nowych ugrupowań politycznych, tj. Platformy Obywatelskiej i Prawa i Sprawiedliwości, które można zidentyfikować jako reprezentantów obozu postsolidarnościowego, wykształciła się struktura sprzyjająca coraz głębszemu podziałowi między różnymi opcjami politycznymi w Polsce. Wraz z nadejściem zmian struktur poparcia dla partii politycznych spór w polskiej przestrzeni publicznej zmieniał się z ideowego postkomunistycznego na personalny postsolidarnościowy. Dziś mamy do czynienia głównie z sympatiami personalnymi utożsamianymi w skrajnych przypadkach z tak jednoznacznymi wypowiedziami, jak stwierdzenie premiera Jarosława Kaczyńskiego: „My jesteśmy tu, gdzie wtedy, oni tam, gdzie stało ZOMO”, które powróciły podczas debaty w 2016 r. na temat systemowego zmniejszenia wysokości emerytur byłych funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i Urzędu Bezpieczeństwa, potocznie nazywanych esbekami i ubekami. W Polsce obserwujemy ewolucję debat między kandydatami od przedwyborczej debaty między Jarosławem Kaczyńskim a Donaldem Tuskiem z 2007 r. a ostatnią debatą przedwyborczą między prezydentem Andrzejem Dudą a Rafałem Trzaskowskim z 2020 r., która odbyła się tego samego dnia, ale w dwóch osobnych studiach bez konsultacji oraz, co najważniejsze, bez udziału kontrkandydata. Dzisiejszym miejscem do prowadzenia publicznych debat z uwzględnieniem luźno rozumianego podejścia do dyscypliny wypowiedzi można

jednak doszukiwać się w programach publicystycznych, takich jak „Kawa na ławę” albo „6. Dzień Tygodnia w Radiu ZET”, gdzie zespoły redakcyjne starają się zapraszać uczestników reprezentujących odmienne stanowiska w omawianych bieżących problemach, czyniąc te starcia bardziej spektakularnymi. W wyniku obserwacji współczesnej debaty politycznej nasuwa się jej obraz, z którego wynika, że odbiega ona od standardu wypowiedzi merytorycznej, a raczej zmierza w stronę wzbudzenia emocji i powstawania głębokich podziałów. Ponadto wzrasta temperatura samych debat, co powoduje utratę kontroli nad zachowaniem niektórych jej uczestników, czego efektem jest obniżenie jej jakości. Przeciwwagą dla pogłębiającej się degeneracji debaty publicznej są turnieje debat oksfordzkich. Owe wydarzenia, chociaż mają charakter lokalny czy ponadlokalny, wprowadzają ład oraz zasady, których brakuje programom publicystycznym (Nowicka-Franczak 2022, s. 101).

Pierwszym, a jednocześnie najbardziej aktualnym przykładem jest VII Turniej Debat Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej zorganizowany zgodnie z zasadami debaty oksfordzkiej. W rundzie finałowej zmierzyły się drużyny ze szkół średnich, debatując nad tezą „Działalność i wartości Armii Krajowej inspirują współczesne młode pokolenia” (Instytut Pamięci Narodowej 2023). Uczestnictwo młodzieży w debacie, która dotyczyła działalności Armii Krajowej, jednoznacznie dowodzi, że tego rodzaju wymiana argumentów ma pozytywny wpływ na rozwój debaty publicznej. Młodzież z szkół średnich za kilkanaście lat, poprzez uczestnictwo w wyborach i referendach, będzie miała wpływ na najważniejsze kwestie w Polsce. Zasadnicze jest więc rozpoczęcie na odpowiednio wczesnym etapie swojego życia zdobywania wiedzy niezbędnej do prawidłowej oceny sytuacji oraz wartości, jakimi powinno się kierować świadome, rozwijające się społeczeństwo. Historia wielokrotnie ukazała, do czego może prowadzić niewiedza i nieświadomość w zakresie znajomości własnych dziejów. Doskonałym przykładem jest przerwanie obrad sejmowych przez szlachtę w XVII i XVIII w., która to, przekupywana przez zachodnie mocarstwa, nie była dostatecznie zorientowana w historii swojej ojczyzny. Ta nieświadomość skłoniła ją do podjęcia krótkowzrocznych decyzji, co doprowadziło do utraty niepodległości państwa (Rostworski 1977, s. 264).

Należy zaznaczyć, że scena debat w stylu oksfordzkim nie ogranicza się wyłącznie do kwestii historycznych. Przykładem są debaty organizowane przez European Financial Congress (EFC), które poruszają kontrowersyjne kwestie w polskiej przestrzeni publicznej, takie jak płatne szkolnictwo wyższe, redukcja wieku emerytalnego, pomoc osobom, które wzięły kredyt we frankach szwajcarskich oraz przyjęcie przez Polskę waluty euro. W tych debatach uczestniczą zarówno studenci z Akademii Europejskiego Korpusu Finansowego, jak i przedstawiciele świata biznesu, nauki i administracji publicznej. Takie różnorodne grono uczestników ma istotny wpływ na rozwijanie debaty publicznej, ponieważ dostarcza opinii osób pochodzących z różnych środowisk, w tym praktyków i badaczy nauk politycznych (European Financial Congress 2023). Debaty

oksfordzkie znajdują swoje miejsce zarówno na uczelniach wyższych, gdzie biorą w nich udział studenci dysponujący akademicką wiedzą w dziedzinach, nad którymi prowadzona jest debata. Przykładem jest Klub Debat Oksfordzkich Akademii Sztuki Wojennej, który działa na terenie Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. Klub ten łączy w sobie nauczanie wojskowe z umiejętnościami zdobytymi podczas turnieju debat, co wpływa na kształtowanie przyszłych liderów i decydentów w Polsce. Należy również wspomnieć o debatach organizowanych w ramach międzynarodowych konferencji, takich jak np. „Security and Forecasting”, zorganizowanej przez Instytut Studiów Strategicznych, podczas której omawiano tematy o istotnym znaczeniu, na przykład tezę „Współczesne mocarstwa są odporne na zagrożenia hybrydowe”. Następnym interesującym przykładem jest debata w ramach Turnieju Debat Instytutu Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego „Ekoobywatel” (14.04.2023), podczas której postawiono tezę: „Polsce opłaca się przyjmowanie imigrantów”. Debaty te nie tylko angażują uczestników, ale również czytelników i obserwatorów, zachęcając ich do refleksji nad omawianym zagadnieniem (Klub Debat Oksfordzkich Akademii Sztuki Wojennej 2023).

Członkowie Koła Naukowego Unia Debat Oksfordzkich Uniwersytetu Zielonogórskiego podczas I Konferencji Przeglądu Kół Naukowych na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego 30.05.2023 r.

Źródło: archiwum własne.

Debaty oksfordzkie stanowią ważny element życia akademickiego na wielu uczelniach, nie tylko cywilnych, ale także wojskowych. Ich uczestnicy rozwijają umiejętności niezbędne do efektywnego przekazywania swoich argumentów i do pracy w zespole, ponieważ każdy jego członek ma określone zadanie. Debata oksfordzka wymaga także szybkiego reagowania na pytania zadawane przez przeciwników, co rozwija umiejętność

odpowiedzi w sposób zręczny i merytoryczny (SJP PWN 2023). Debaty oksfordzkie są wyjątkowe ze względu na swoją formalną strukturę, która pozwala na zachowanie kontroli nad uczestnikami i emocjami, jakie towarzyszą debatom. Ponadto każda debata kończy się wyłonieniem zwycięskiej strony na podstawie oceny argumentacji, a nie emocji. Jednak najważniejszym ich celem nie jest zwycięstwo, ale rozwijanie merytorycznej dyskusji, która pomaga publiczności zrozumieć różne aspekty omawianego tematu i wykształcić własne poglądy. Należy zaznaczyć, iż głównym wyzwaniem stawianym debatom oksfordzkim i innym formom polemiki jest obecna w przestrzeni publicznej polaryzacja, która często prowadzi do uproszczonego myślenia, gdzie jedna strona uważa się za dobrą, a drugą – za złą. To zjawisko przypomina sytuację obłożonej twierdzy, gdzie dialog i argumentacja stają się trudne. W obecnym świecie ten podział tworzy jedynie konflikty między stronami, a argumenty tracą swoje znaczenie. Ostatecznie to społeczeństwo musi podjąć najważniejszą pracę, aby zwrócić uwagę na wartość merytorycznych argumentów w debatach, zamiast skupiać się na bezproduktywnych sporach i charakterze oponentów (Jodłowski i Sztekler 2017, s. 1870).

Podsumowanie

Debata oksfordzka stanowi interesujący obszar analizy ze względu na jej możliwość rozwijania umiejętności komunikacyjnych, wiedzy z różnych dziedzin oraz kształtowania dyskursu publicznego. Początki debatowania w stylu oksfordzkim sięgają XIX wieku i od tamtej pory stały się istotnym narzędziem edukacji młodzieży oraz środowisk akademickich, którego popularność sukcesywnie rosła. Uczestnictwo w turniejach debat oksfordzkich rozwija umiejętności analityczne, skuteczną argumentację, kreatywność oraz zdolność do przekazywania myśli w sposób jasny i przekonujący. Debaty promują umiejętność pracy w zespole, rozwijają pewność siebie oraz przygotowują do wystąpień publicznych. Są również doskonałym narzędziem do budowania sieci kontaktów i rozwijania zdolności interpersonalnych. Ponadto debaty oksfordzkie stanowią przeciwwagę dla obecnej polaryzacji i emocjonalności w przestrzeni publicznej. Poprzez promowanie merytorycznej dyskusji debaty oksfordzkie zachęcają do zrozumienia różnych punktów widzenia i wykształcenia własnych poglądów na bazie argumentacji, a nie emocji. Stanowią platformę, na której różnorodne grupy mogą przedstawić swoje opinie i analizować kontrowersyjne kwestie. Artykuł podkreśla znaczenie debat oksfordzkich jako narzędzia edukacyjnego rozwijającego umiejętności komunikacji, analizy i kreatywności. Dodatkowo turnieje w stylu oksfordzkim mogą odgrywać ważną rolę w poprawie jakości debat publicznych, zwłaszcza w kontekście obecnej polaryzacji społeczno-politycznej. Uczestnictwo w tych debatach stanowi strategiczną inwestycję w rozwijanie umiejętności, które znajdują szerokie zastosowanie i mogą znacząco przyczynić się do konstruktywnej dyskusji publicznej.

Bibliografia

- Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich (2023), <https://ampdo.pl> [dostęp: 6.09.2023].
- Dołęgowski T., Labuda W. (red.) (2022), *Szermierka na słowa. O debacie oksfordzkiej i nie tylko*, Poltext, Warszawa.
- European Financial Congress (2023), <https://www.efcongress.com/akademia-ekf/debaty-oksfordzkie/> [dostęp: 29.08.2023].
- Instytut Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytet Zielonogórskiego (2023), <https://inpa.uz.zgora.pl/aktualnosci/ekoobywatel---zaproszenie-na-turniej-41.html> [dostęp: 29.08.2023].
- Instytut Pamięci Narodowej (2023), <https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/> [dostęp: 29.08.2023].
- Jodłowski G., Sztékler K. (2017), *Oxford-style debate as a tool of engineering learning in the teachers practice*, IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON), <https://ieeexplore.ieee.org/xpl/conhome/7936435/proceeding> [dostęp: 19.09.2023].
- Klub Debat Oksfordzkich Akademii Sztuki Wojennej (2023), <https://www.facebook.com/KlubDebatASzWoj> [dostęp: 29.08.2023].
- Krawczyk P. (2019), *O debacie oksfordzkiej*, <https://swietyandrzejbobola.pl/patron-jednosci-debata-oxfordzka/> [dostęp: 6.09.2023].
- Kruszyński M., Tarnowski B. (2020), *Podręcznik do debat oksfordzkich dla debatantów, sędziów, nauczycieli, organizatorów*, Fundacja Nowy Głos, Warszawa.
- Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich (2023), <https://www.facebook.com/photo?fbid=714559350366170&set=pcb.714559380366167> [dostęp: 26.08.2023].
- Nowicka-Franczak M. (2022), *Polska debata publiczna w dobie polaryzacji. Świadomość dyskursowa elit symbolicznych*, „Studia Socjologiczne”, 4(247), Łódź.
- Rostworski E. (1977), *Historia powszechna. Wiek XVIII*, PWN, Warszawa.
- Słownik Języka Polskiego PWN (2023), hasło ad vocem, <https://sjp.pwn.pl/sjp/ad-vocem;2438715.html> [dostęp: 29.08.2023].
- Stowarzyszenie Nowe Przestrzenie, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców, Wydział Gospodarki i Administracji UEK w Krakowie (2017), *Zasady Debaty Oksfordzkiej Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich*, s. 2-10, https://ampdo.pl/wp-content/uploads/2017/08/AMPDO_Zasady-Debaty.pdf [dostęp: 29.08.2023].

Turnieje oksfordzkie jako narzędzie rozwijające publiczną debatę

Streszczenie: Debata oksfordzka, sięgająca swoimi korzeniami XIX w., stanowi istotne narzędzie w kształtowaniu umiejętności komunikacyjnych, rozwijaniu myśli politycznej i wpływaniu na debatę publiczną. Uczestnictwo w turnieju debat pomaga rozwijać umiejętności analityczne, krytyczne myślenie, skuteczną argumentację i retorykę. Wspiera rozwijanie zdolności publicznych wystąpień oraz naukę kompromisu. W Polsce turnieje

debat w stylu oksfordzkim odbywają się na wielu poziomach, od szkół średnich po uczelnie wyższe, co przyczynia się do podnoszenia jakości dyskusji publicznych. W obliczu wzrastającej polaryzacji debat politycznych debata oksfordzka pozostaje wzorem merytorycznej wymiany argumentów, wnosząc wartość do współczesnego dyskursu publicznego.

Słowa kluczowe: debata oksfordzka, myśl polityczna, dyskurs publiczny, publiczne wystąpienia, komunikacja

Oxford-style debates as a tool for developing public discourse

Summary: The Oxford-style debate, tracing its roots back to the 19th century, constitutes a significant tool in shaping communication skills, fostering political thinking, and influencing public discourse. Participation in debate tournaments helps develop analytical skills, critical thinking, effective argumentation, and rhetoric. It supports the cultivation of public speaking abilities and the learning of compromise. In Poland, Oxford-style debate tournaments take place at various levels, from high schools to higher education institutions, contributing to the improvement of public discussions. In the face of increasing polarization in public debates, the Oxford-style debate remains a model of substantive exchange of arguments, bringing value to contemporary public discourse.

Keywords: Oxford-style debate, political thought, public discourse, public speaking, communication

Iwona Kopaczyńska

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: i.kopaczynska@g.elearn.uz.zgora.pl

Agata Drozdek

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: agata.drozdek1@wp.pl

Wiktoria Mackiewicz

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: wiktoria.mackiewicz22@gmail.com

ORGANIZACJA BADAŃ, OPRACOWANIE I PREZENTOWANIE WYNIKÓW JAKO ZDOBYWANIE DOŚWIADCZEŃ W DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ PRZEZ STUDENTKI KOŁA NAUKOWEGO UZ „KOOPERACJA”

Wprowadzenie

Działalność studenckich kół naukowych, w zależności od zapisanych w statucie koła celów, może być realizowana w różnych obszarach. Koła działające wśród studentów kierunków pedagogicznych często podejmują inicjatywy skierowane na współpracę ze środowiskiem, oferując swój kreatywny potencjał do organizacji szeroko rozumianej aktywności pedagogicznej. Wśród celów kół naukowych są także te służące pogłębianiu rozumienia zjawisk pedagogicznych przez ich badanie, poszerzanie wiedzy, porządkowanie teorii. Wśród tego typu zadań może być przygotowanie i przeprowadzenie badań oraz opracowanie wyników wraz z prezentacją wniosków szerszemu gronu odbiorców. Wskazane zadania wymagają dużego wysiłku, są wielostopniowe, ale też sprzyjają nabywaniu doświadczenia w zespołowej pracy naukowej, uczą dyscypliny badawczej, umożliwiają praktyczną weryfikację zdobywanej w toku studiów wiedzy i umiejętności metodologicznych. Koło Naukowe „Kooperacja” w roku akademickim 2022/2023 podjęło się zadania przeprowadzenia badań naukowych oraz zorganizowania konferencji, podczas której zostały zaprezentowane wyniki i wnioski.

Przygotowanie i realizacja badań. Organizacja konferencji

Pomysł na badania naukowe pojawił się jako efekt refleksji nad różnorodnością indywidualnych zainteresowań, preferencji, zdolności członkiń koła. Obserwacje wskazały, że każda osoba w kole chętniej podejmuje określone zadania, lubi wybrany typ

aktywności, ma swoje zainteresowania i swoje doświadczenia z wcześniejszych etapów edukacyjnych, co sprawia, że bardzo dobrze się uzupełniają w działalności w środowisku. W toku rozmów pojawiło się ciekawe pytanie o to, co sprawia, że u różnych ludzi pojawiają się zainteresowania i czy mogą one zamienić się w pasję? W wyniku rozmów i dyskusji na spotkaniach koła, a także odbytych rozmów online z członkiniami Koła Naukowego Pedagogów i Animatorów Zabawy z UMCS z Lublina, z którym została nawiązana współpraca, podjęta została decyzja o przeprowadzeniu badań, a problemem badawczym stała się właśnie pasja. Na potrzeby badań została ona określona jako silna potrzeba działania, inicjująca aktywność uznaną przez osobę badaną za ważną, budującą tożsamość, realizowaną z dużym, pozytywnym zaangażowaniem zarówno emocjonalnym, organizacyjnym, jak i finansowym.

W pierwszej kolejności ustalono cele badań i problemy oraz podjęto decyzję o powstaniu grupy badawczej, którą stworzyli studenci kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, realizowanego w ramach studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na Uniwersytecie Zielonogórskim i UMCS w Lublinie. Celem badań było ustalenie rodzajów pasji studentów, zbadanie czynników znaczących dla kształtowania pasji oraz zbadanie opinii studentów na temat rozwijanych przez realizację pasji różnych kompetencji.

Następnie obie grupy studentów (obu kół naukowych) przyjrzały się metodom i narzędziom badawczym. Został skonstruowany kwestionariusz ankiety (październik-styczeń 2022/23), który składał się z dwóch części. Część A dotyczyła indywidualnych pasji studentów, część B – opinii studentów na temat pasji, możliwości i warunków ich rozwijania, a także znaczenia pasji dla człowieka, w tym szczególnie dla przyszłego nauczyciela. Powyższe działania zostały przeprowadzone pod kierownictwem dr Iwony Kopaczyńskiej, prof. UZ, i dr hab. Mirosławy Nyczaj-Draż, prof. UZ. Następnym krokiem było rzeczywiste przeprowadzenie badań, które zrealizowano do końca marca 2023 r. Ostatecznie w badaniu udział wzięło 167 studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz 120 studentów z uczelni w Lublinie.

Kolejnym etapem było opracowanie wyników badań, uporządkowanie danych w tabelach oraz analiza odpowiedzi do pytań otwartych i ich kategoryzacja. Otrzymane wyniki stały się podstawą ustalenia wniosków, a następnie dyskusji na ich temat. Szczególnie ważnym krokiem było zaprezentowanie uzyskanych wyników i wniosków na forum, dlatego w tym celu zorganizowana została konferencja.

Przygotowanie konferencji rozpoczęło się jednak już dużo wcześniej, bo jej ideą, oprócz zaprezentowania wyników i wniosków z badań, było zaproszenie gości, którzy przedstawią swoje pasje i opowiedzą o doświadczeniach związanych z pojawianiem się pasji, jej realizacją i znaczeniem w perspektywie życia i własnego rozwoju. Ponadto celem konferencji było podkreślenie roli pasji w życiu przyszłych nauczycieli. Dzięki spotkaniu osób realizujących różne pasje oraz będących na różnych etapach jej

doświadczenia, możliwe stało się zgłębienie różnorodnych aspektów pasji, zarówno teoretycznych, jak i praktycznych oraz dostarczenie inspiracji i wiedzy uczestnikom konferencji.

Konferencja pt. „Nauczyciel z pasją – pasje przyszłych nauczycieli. Pasja jako kategoria badawcza i praktyczna odbyła się 22 maja 2023 r. na Uniwersytecie Zielonogórskim i została przeprowadzona w trzech sesjach plenarnych.

Organizatorkami były studentki pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Przedsięwzięcie miało formę hybrydową i wzięły w nim udział także studentki z Koła Naukowego Pedagogów i Animatorów Zabawy UMCS z Lublina. Przewodniczącą Komitetu Naukowego i Organizacyjnego była dr Iwona Kopaczyńska, prof. UZ, a w skład Komitetu Naukowego weszły: dr hab. M. Nyczaj-Drąg, prof. UZ, dr K. Żernik oraz dr Justyna Sala-Suszyńska z UMCS w Lublinie. W Komitecie Organizacyjnym znalazły się Wiktoria Klecha, Wiktoria Mackiewicz, Aldona Molicka, Karolina Szrama i Anna Blicharz – studentki UZ.

Do udziału zaproszeni zostali także goście, którzy prezentowali swoje pasje, wskazywali na własne osiągnięcia, zaangażowanie, inspiracje, trudności, które pojawiały się w różnych sytuacjach i wsparcie, jakie towarzyszyło im w toku rozwijania pasji. Wśród występujących była m.in. dr Żywia Leszkowicz-Baczyńska z Łużyckiej Szkoły Wyższej w Żarach, pedagog i artystka, która porywająco mówiła o pasji z perspektywy nauczyciela akademickiego i osoby dojrzałej, wskazując także na niespodziewanie ujawniane pasje i konteksty ich rozwijania, udowadniając, że pasja możliwa jest zawsze: w każdym momencie życia i rozwoju zawodowego.

Kolejne wystąpienie należało do mgr Adrianny Gnyszki z Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie oraz dr Klaudii Kasowskiej z Uniwersytetu Zielonogórskiego, dla których praca z pasją stanowi nie tylko obowiązek, ale przede wszystkim źródło przyjemności i samorealizacji. Także mgr Małgorzata Paszkier-Wojcieszonek z Uniwersytetu Zielonogórskiego, ale głównie pracownik Zielonogórskiego Ośrodka Kultury, arteterapeutka, pedagog, nauczyciel akademicki, pasjonatka teatru, zwróciła uwagę na aspekt samorealizacji, w sposób poruszający mówiąc o osobach, które w pełni żyją swoją pasją i pragną bezinteresownie przekazywać ją innym.

Niezmiernie ciekawe okazały się również prezentacje studentów i absolwentów studiów, ludzi młodych, którzy w toku swojego życia doświadczyli pasji w jej różnych wymiarach i kontekstach. Wśród występujących był Szymon Staśkiewicz, absolwent UZ, dwukrotny olimpijczyk w pięcioboju nowoczesnym, który zwrócił uwagę na niezwykle istotną obecność wzorców i autorytetów, które powinny pojawić się we właściwym czasie w rozwoju pasji. W jego opinii trener i nauczyciel odgrywają niebagatelną rolę. Wspomniał o ogromnym wysiłku, rezygnacji z wielu typowych dla wieku aktywności na rzecz treningu sportowego, ale też ogromnej satysfakcji, która płynie z pokonywanych granic, z mierzenia się z samym sobą i osiąganymi sukcesów.

Podkreślał rolę wsparcia płynącego od ważnych dla dziecka – i nie tylko – osób. Zwrócił uwagę na wartość dodaną w postaci świadomości siebie, własnych mocnych i słabych stron, zarządzania czasem i organizacji pracy. Na zakończenie podkreślił również, że w niektórych sytuacjach pasja „przechodzi w stan spoczynku”, wygasa jej forma realizacji, przybierając nowy kształt aktywności, bazując jednocześnie na wcześniej zdobytym doświadczeniu.

Równie interesujące wystąpienie zaprezentowała Iga Drąg, wówczas studentka Akademii Muzycznej w Łodzi, nauczycielka w Szkole Muzycznej w Zielonej Górze, saksofonistka, która w ciekawej formule wywiadu prowadzonego przez jej mamę (dr hab. Mirosławę Nyczaj-Drąg, prof. UZ) opowiedziała o trudnej, wymagającej wielu poświęceń, ale bardzo satysfakcjonującej drodze do rozwijania pasji muzycznych. W swoich wypowiedziach zwracała uwagę na znaczenie obecności autorytetu, porywającego nauczyciela, który motywuje i przekazuje swoje zaangażowanie uczniowi. Z kolei Anna Blicharz, studentka UZ, opowiedziała o rozwoju własnych kompetencji społecznych i sportowych dzięki uprawianiu pasji, jaką był udział w drużynie piłki siatkowej. Ona także zwróciła uwagę na obecność i wartość pracy trenera (nauczyciela), który spajał zespół, motywował i podkreślał znaczenie grupy, wszystkich jej członków, w dążeniu do wspólnego celu, akcentował potrzebę wzajemnego wsparcia i znaczenie podnoszenia własnych wielowymiarowych kompetencji na rzecz osiągnięć całego zespołu.

Swoje referaty wygłosiły również dr Iwona Kopaczyńska, prof. UZ („Pasja jako kategoria teoretyczna i badawcza. Istota i cel badania pasji”), dr hab. Mirosława Nyczaj-Drąg, prof. UZ („Życie z pasją i bez pasji, czyli dlaczego warto mieć pasję?”), dr Justyna Sala-Suszyńska („Nauczyciel z pasją. Wartość dodana edukacji”) oraz dr Klaudia Kasowska wspólnie z mgr Adrianną Gnyszka („Od pasji do pracy jako drogi samorealizacji”).

Projekt badań, ich wyniki i płynące z nich wnioski zaprezentowały studentki: Wiktoria Klecha, Wiktoria Mackiewicz III PPIW studia stacjonarne, Julia Baranowska, Agata Drozdek, III PPIW studia stacjonarne, Justyna Hormańska, Julia Pencakowska III PPIW studia niestacjonarne, Julia Szymkowiak, Karolina Worobel, Anna Wypych II PPIW studia stacjonarne, Anastazja Hukiewicz i Adrianna Piasecka II PPIW studia stacjonarne. Z ramienia UMCS aktywny udział wzięły, prezentując wyniki badań w środowisku studenckim z Lublina, Julia Watr i Marlena Samulak – studentki kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna.

Niektóre wnioski z badań

Przeprowadzone badania umożliwiły udzielenie odpowiedzi na postawione pytania. Wyprowadzone wnioski mogą wzbogacić wiedzę na temat znaczenia inspirowania i wspierania uczniów w ich dążeniu do rozwoju zainteresowań i pasji.

Oto najważniejsze wnioski z badań, związane z problemem dotyczącym czynników mających znaczenie dla kształtowania się pasji:

1. Czynniki inspirujące pojawienie się pasji: ponad połowa badanych uważa, że czynnikiem inspirującym rozwój pasji jest odkrycie własnego potencjału, własnych zainteresowań i możliwości, co prowadzi do konkluzji, że w pracy instytucji edukacyjnych dobrze byłoby wzmocnić sytuacje umożliwiające uczniom poznanie swoich mocnych stron, identyfikowanie działań sprawiających przyjemność, oferowanie różnych aktywności, w których uczniowie mogliby rozpoznać swój potencjał.
2. Najwięcej badanych wskazuje na matkę jako osobę ważną w rozwijaniu pasji. Można wobec powyższego uznać, że w relacji z nauczycielem to matka może być sojusznikiem w motywowaniu uczniów do działań wzmacniających potencjał ucznia.
3. W inspirowaniu do podjęcia interesujących aktywności w odpowiedziach badanych okazali się również rówieśnicy ze szkoły, a zatem warto w szkołach organizować prezentacje działań, jakie podejmują różni uczniowie, właśnie po to, aby tworzyć okazję do inspirowania innych.
4. Wśród instytucji największe znaczenie dla pasji w wypowiedziach badanych ma szkoła podstawowa oraz te placówki, które oferują zorganizowane działania edukacyjne (szkoły artystyczne, zajęcia pozaszkolne, kluby sportowe). Warto dążyć w związku z tym do wzbogacania środowiska lokalnego o specjalistów i działania, w których dzieci nie tylko spędzą miło czas, ale także będą w profesjonalnie zorganizowany sposób poznawać nowe działania.
5. Zdaniem badanych najważniejsze miejsca dla rozwoju pasji to boiska sportowe oraz inne obiekty umożliwiające realizację aktywności sportowych i należy o takie miejsca zabiegać. Za podobnie ważne uznane zostały miejsca kultury, istnieje zatem potrzeba organizowania uczniom możliwości uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych nie tylko w środowisku, ale i poza nim.
6. Sytuacja ekonomiczna jako czynnik mający wpływ na rozwijanie pasji wywołuje ambiwalentne odczucia. W wypowiedziach badanych pojawiają się sprzeczności: z jednej strony uważają oni, że środki finansowe mają najmniejsze znaczenie, ale pytani o czynniki wygaszające pasję wskazują właśnie na nie. Należy pamiętać, że niezależnie od rodzaju pasji środki finansowe są potrzebne, czasem wręcz niezbędne: np. na zakup instrumentu, stroju sportowego, scenicznego, opłacenia lekcji, wyjazdów na szkolenia, zawody itp. Osiągnięcie pewnego poziomu w realizacji pasji nierzadko wiąże się ze sporymi wydatkami. Być może niejasny stosunek badanych do środków finansowych w pasji wynika ze sposobu rozumienia pasji. Jeśli jest ona rozumiana jako działanie głównie rekreacyjne, to pieniądze nie mają takiego znaczenia. Jeśli natomiast pasja prowadzi do osiągania wysokich wyników, sukcesów „zewnętrznych”, to niesie to ze sobą potrzebę nakładu coraz większych środków.

7. Wyniki wskazują, że badani pomimo różnic wynikających z odmiennych obszarów pasji eksponują kompetencje nie tyle związane z charakterystyką pasji, co raczej z samorozwojem, świadomością siebie samego, swoich zdolności umysłowych, organizacyjnych, własnych emocji i zarządzania nimi, zwłaszcza w trudnych sytuacjach.
8. Kluczowe okazały się takie kompetencje, jak: zarządzanie sobą, determinacja, zarządzanie emocjami, zdolności umysłowe, kompetencje społeczne. Wskazane kompetencje okazują się nadrzędne w stosunku do kompetencji, które wynikają z charakterystycznych cech uprawianej pasji.
9. Na przykład w pasjach poznawczych ważna jest nie tyle wiedza zdobywana w wyniku poznawania świata, ile zarządzanie sobą i zdolności umysłu. W pasjach sportowych nie tyle sprawność fizyczna i motoryka, ile determinacja i zarządzanie sobą. W pasjach muzycznych i muzyczno-ruchowych nie tyle muzykalność, koordynacja, ile zarządzanie sobą. W pasjach wytwórczych, twórczych, konstrukcyjnych nie tyle sprawności manualne, ile zdolności umysłu, determinacja i zarządzanie sobą. Można powiedzieć więc, że pasja jest drogą do większej świadomości siebie samego i rozwija postawy refleksyjne.
10. Pasje mogą przyczynić się do rozwoju umiejętności, których początkowo wcale się nie zakłada, a które sprawiają, że człowiek w przyszłości radzi sobie z trudnościami, pokonuje własne słabości, staje się precyzyjny w wyrażaniu własnych myśli, wie, czego chce. Rozumie, że błąd to nie porażka, ale informacja zwrotna, która umożliwia dalszy rozwój. Koncentruje się więc nie na ocenach, a na działaniu i jego zmienianiu, dążąc do doskonalenia. Zna również swoją wartość i w przyszłości może przyjąć rolę nauczyciela, stać się Mistrzem dla innych.
11. Wyjątkiem są pasje społeczno-emocjonalne, w których to właśnie radzenie sobie i zarządzanie emocjami oraz kompetencje społeczne wysuwają się na pierwszy plan. Mniejszą rolę badani przywiązują do zarządzania sobą czy determinacji. W tego rodzaju aktywnościach rozwijane kompetencje koncentrują się na wchodzeniu w relacje z innymi, co w konsekwencji prowadzi również do pogłębiania świadomości siebie samego, swoich mocnych i słabych stron, zwłaszcza że przecież inni są dla nas lustrem, w którym odbijają się nasze cechy.
12. Według większości badanych (87,3%) nauczyciela z pasją wyróżnia przede wszystkim ciekawa, charyzmatyczna osobowość. Z perspektywy przyszłych nauczycieli ważne było zwrócenie uwagi na umiejętność motywowania uczniów oraz dostrzeżenie potencjału u innych.

Zakończenie

Dzięki badaniom poznaliśmy zdanie na temat sposobu rozumienia pasji przez studentów oraz opinie na temat wieku, w którym pasja się pojawia. Badani wypowiedzieli się także na temat osób, czynników i miejsc, które mają wpływ na pojawienie się i rozwój pasji, jak również kompetencji rozwijanych dzięki pasjom o różnym charakterze. Niektóre wyniki były dla nas zaskakujące, ale pomimo to inspirujące, szczególnie w kontekście roli nauczyciela. Merytoryczne prezentacje, różnorodność tematów i osobiste doświadczenia prelegentów uczyniły to wydarzenie niezapomnianym. Cel badań i konferencji został zrealizowany, ukazując, że praca nad własną pasją może z jednej strony czynić nauczyciela ciekawą osobowością, z drugiej dawać mu kompetencje pozamerytoryczne, tj. organizacyjne, społeczne, motywacyjne, emocjonalne i wiele innych, które dostępne są tylko osobom, które same doświadczyły codziennego zmagania i cieszenia się pasją.

Organizacja badań, opracowanie i prezentowanie wyników jako zdobywanie doświadczeń w działalności naukowej przez studentki Koła Naukowego UZ „Kooperacja”

Streszczenie: W tekście przedstawiono aktywność naukową studentów z Koła Naukowego Uniwersytetu Zielonogórskiego „Kooperacja”, która obejmowała przygotowanie, przeprowadzenie i opracowanie badań na temat pasji oraz organizację konferencji (zaprezentowanie wyników i wniosków). Za pomocą kwestionariusza ankiety przeprowadzono badanie studentów kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna. Badano pasje studentów, a także czynniki, które w ich opinii mają znaczenie dla inspirowania i kształtowania się pasji. Przedmiotem zainteresowania były także kompetencje, które rozwijane są w toku realizowania pasji. Wnioski z badań i dyskusji w trakcie konferencji pokazują, że praca nad własną pasją może czynić nauczyciela ciekawą osobowością i budować jego kompetencje organizacyjne, społeczne, motywacyjne, emocjonalne itp., dostępne osobom, które same doświadczyły codziennego zmagania i cieszenia się pasją.

Słowa kluczowe: aktywność badawcza w kole naukowym, pasja, czynniki mające znaczenie dla kształtowania pasji, kompetencje rozwijane przez realizację pasji, nauczyciel z pasją

Organization of research, development and presentation of results as gaining experience in scientific activities by students of the Scientific Club of the University of Zielona Góra, named “Cooperation

Summary: The text presents the scientific research of the students from the Scientific Club of the University of Zielona Góra, named “Cooperation”, which included preparation, conducting and developing of the research on the topic of passion, as well as a conference

that presented the results and conclusions. Using a questionnaire, a survey was conducted amongst the students who study Early-School and Preschool Pedagogy. Students' passions were examined as well as their thoughts on the key factors that are valuable to inspire and shape passions in others. The point of interest was also the competence gained from pursuing passions. Conclusion from the research and discussions during the conference, show that working on one's passion can make a teacher an interesting persona. It builds the teacher's organisational, social, motivational and emotional skills in the eyes of the students who enjoy or struggle daily with their own passions.

Keywords: research activity in the scientific club, passion, factors important for shaping passion, competences developed by pursuing passions, a passionate teacher

Lidia Wawryk

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0000-0002-8837-4054
e-mail: lwawryk@uz.zgora.pl

Joanna Nowaczyk

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 105573@stud.uz.zgora.pl

Piotr Sitko

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 104660@stud.uz.zgora.pl

Ewelina Stafeka

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: ewelinastafeka139@gmail.com

Tetiana Yurkova

Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: 96642@stud.uz.zgora.pl

BAJKA PROFILAKTYCZNA W TWÓRCZOŚCI ABSOLWENTÓW PEDAGOGIKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ I PROFILAKTYKI (CZĘŚĆ I)

Profilaktyka pozytywna koncentruje się na teorii *resilience* oraz pozytywnym rozwoju, a ten ostatni akcentuje wspieranie naturalnego potencjału rozwojowego młodych ludzi oraz ich mocnych stron, umiejętności, talentów, zasobów (Ostaszewski 2014, s. 127). W ujęciu Zbigniewa B. Gasia jest to proces korygujący niedostatki wychowania, polegający na: wspieraniu młodego człowieka w konstruktywnym radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu; ograniczaniu i likwidowaniu czynników ryzyka, które zaburzają prawidłowy rozwój i dezorganizują egzystencję; inicjowaniu i wzmacnianiu czynników chroniących, które sprzyjają prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu (Gaś 2006, s. 33). W ujęciu Krzysztofa Ostaszewskiego w pedagogice wyróżnia się dwie koncepcje oddziaływań profilaktycznych, a na potrzeby naszego artykułu najbardziej zasadna będzie ta, która łączy działalność profilaktyczną z metodami charakterystycznymi dla wychowania, stąd nazwana jest profilaktyką wychowawczą. Jej celem jest zapobieganie niepożądanym zjawiskom przez wspieranie rozwoju jednostek lub całych zbiorowości (Ostaszewski 2003, s. 18).

Celem naszego artykułu jest przedstawienie bajek profilaktycznych, które napisali absolwenci studiów licencjackich na kierunku pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej i profilaktyki. Powstały one w ramach przedmiotu konstruowanie programów wychowawczo-profilaktycznych i dotyczyły zachowań problemowych w szeroko rozumianej profilaktyce społecznej: przewyższania zachowań trudnych, profilaktyki dopalaczy czy profilaktyki sekt. Stworzono je w myśl założeń profilaktyki pozytywnej z zastosowaniem metod aktywizującej (metody problemowej) i praktycznej (uczenia się przez działanie). Efekt finalny pracy absolwentów może być wykorzystywany na różnych poziomach profilaktyki społecznej: w profilaktyce uniwersalnej, która jest kierowana do wszystkich; profilaktyki selektywnej ukierunkowanej na grupy zwiększonego ryzyka oraz profilaktyki wskazującej – polegającej na organizowaniu działań na rzecz jednostek wysokiego ryzyka, np. uczniów, którzy w szkole demonstrują różnorodne zachowania problemowe, czy też dzieci przejawiających wczesne objawy dysfunkcji (Borucka i Ostaszewski 2006, s. 112-113).

Zaprezentowane w artykule bajki profilaktyczne mogą stanowić propozycję i „stać się inspiracją dla nauczycieli, wychowawców, rodziców, swego rodzaju podpowiedzią, wskazówką, punktem wyjścia dla praktycznego wykorzystania” (Paszkievicz 2015, s. 217). Co jest także zbieżne z modelem „interaktywnej profilaktyki”, która powinna polegać na interakcji z zastosowaniem metod mających doprowadzić do wymiany myśli, informacji, doświadczeń (Ostaszewski 2005, s. 37).

Część praktyczna – propozycje bajek profilaktycznych absolwentów studiów licencjackich POWiP

Joanna Nowaczyk – „W pewnej krainie”

Cel ogólny:

- przewyższanie sytuacji trudnych.

Cele szczegółowe:

- akceptacja własnego ciała, zwiększenie poczucia własnej wartości,
- wiara we własne możliwości.

Grupa wiekowa: od 10 lat.

Czas: 10 min.

Postaci: Król Elfów, Królowa Wróżek, Drzewo Życia, Trolle, Duszki Szumu i Echa, Szara Mysz, Sowa, Biały Motyl, Krasnale, wróżki, elfy.

Pewną krainę, słynącą z życzliwości, życia w harmonii i zgodzie, zamieszkiwały wróżki, a wraz z nimi elfy. Kraina ta była ogromna, jej początek sięgał wysokich gór, a koniec pięknych, kwiecistych dolin i rzek. Mieszkańcy zgodnie prowadzili swoje domostwa pośród wysokich drzew, bujnych krzewów i rwących strumyków. Pośród-

ku tej krainy znajdowało się Drzewo Życia, ale dostępu do niego strzegł Król Elfów wraz z Królową Wróżek, gdyż najdrobniejsze uszkodzenie choćby listka uszkadzało korzenie tego drzewa. Niektóre uszkodzenia mogły być nieodwracalne i drzewo straciłoby swoją cudowną energię. Korzenie tego drzewa sięgały głęboko i rozciągały się po całej szerokości krainy, dając energię dla wszystkich mieszkańców. Pory roku – zima, wiosna, lato i jesień odgrywały bardzo ważną rolę w ochronie magicznej rośliny. Zimą mieszkańcy dbali o to, by drzewo nie zamarzło, ogrzewając je piórami ptaków, sierścią zwierząt, mchem. Zimowe ptaki śpiewały mu w nocy do snu. W dzień zaś zwierzęta otaczały go swoim ciepłem, a każdy promyk słońca muskał jego delikatne gałązki, dbając o to, aby życie w nim płynęło bez ustanku. Wróżki wraz z elfami dostarczały eliksirów zebranych w ciągu całego roku, aby wzmocnić korzenie, pień, gałęzie i delikatną korę. Wiosna to też był szczególny czas dla drzewa, gdyż wypuszczało młode listki, trzeba było je chronić przed najdrobniejszym chłodem, aby nie straciły koloru. Każdy mieszkaniec odgrywał bardzo ważną rolę w życiu drzewa, zważając, by nie padło ofiarą mieszkańców z innych krain, a było się czego obawiać. Za górami mieszkaly złe Trolle, które tylko czekały, aby zaczerpnąć choć trochę energii dla siebie i swojego ludu, karmiły się, kradnąc energię życia. Na granicy dolin i rzek znajdowały się następne krainy, obfitujące w bagna i tarniny z dużymi kolcami; krainy strachu, w których mieszkaly krasnale. Największa ze wszystkich była Kraina Złudnego Szczęścia, w której mieszkaly duszki Szumu i Echa, słynące z zakłócania śpiewów ptaków, przeszkadzające miłości, mądrości, radości, przynoszące gniew, lęk, smutek i cierpienie. I tak mijały pory roku i kolejne lata. Drzewo było w okresie wzmózonej dojrzałości, zmieniała się jego struktura i korzenie, gałęzie zaczynały się robić coraz bardziej rozłożyste i kwieciste, soki i jego energia były najbardziej wartościowe. Bardzo łatwo można było je zranić, ponieważ kora, która je chroniła, nie była jeszcze wystarczająco gruba i szczelna. W tym wieku była podatna na otarcia i skaleczenia, a każdy najdrobniejszy, nieuważny ruch mógł zakłócić jego wzrost. Królowa i Król w tych szczególnych latach wzmogli ochronę drzewa złożoną z ptaków latających wysoko oraz wilków, które odstraszały inne drapieżniki. Wróżki i Elfy dwoiły się i troiły, dostarczając jak najwięcej soku dla drzewa, aby zdrowo rosło. Promienie słońca, delikatny wiatr i deszcz dbały o to, aby do korzeni dotarło jak najwięcej energii. Zbliżało się wielkie święto, latem bowiem drzewo zakwitało. Co prawda do lata pozostało jeszcze trochę czasu, bo był dopiero początek wiosny, ale mieszkańcy już zbierali zapasy, aby to wydarzenie było piękne i aby drzewo zapamiętało je na bardzo długo. Wtedy jego energia była doskonała i stawała się w pełni rozwinięta. Była zdolna dbać o nowych mieszkańców krainy, ale zanim to się stało, musiała dojrzeć, co nieuchronnie się zbliżało. Wszyscy mieszkańcy bardzo się cieszyli na tę okoliczność. Gdy byli zajęci przygotowaniami do święta, nie zauważyli, że niepostrzeżenie do krainy zbliżyły się Trolle, krasnale, tarniny z dużymi kolcami, Duszki Szumu i Echa.

Każdego dnia zbliżały się coraz bardziej do drzewa, szepcząc mu do gałęzi brzydkie słowa, Trolle zaczęły odgryzać młode gałązki, krusząc przy tym korę, a tarnina swoimi wielkimi kolcami przekłuwała korzenie, aby puściły sok, którego odrobinę chciały ukraść dla swoich młodych pędów. Na nic zdawały się skrzydła ptaków, wycie wilków lub promienie słońca. Drzewo zaczęło tracić sok, a co za tym idzie – swoją energię. Mieszkańcy krainy przynosili coraz to większe porcje eliksiru, aby je wzmocnić. Słońce przygrzewało mocniej, wiatr zrobił się silniejszy, aby pobudzić gałęzie, deszcz stał się ciepły i bardziej obfity, jednak nic nie pomagało. Drzewo nadal traciło swoją moc. Król i Królowa robili wszystko, co w ich mocy: czary, ciepłe kąpiele, więcej śpiewu ptaków, lecz to także nie pomagało. Do Królowej przybiegła mała, szara Mysz i powiedziała, że wie, kto może uratować Drzewo. Wspomniała o Białym Motylu, bardzo rzadkim okazie. Kiedyś pewna stara gąsienica mówiła Wróżkom i Elfom, że jest on zły i skrzywdzi Drzewo i na jego widok całe się trzęsło i drżały mu gałązki, a sok tryskał nawet przez korę. Królowa z Królem wówczas ogrodzili krainę za pomocą pajęczych sieci, aby żaden motyl nie zdołał się tam dostać. Drzewo było również bardzo wrażliwe na dźwięk trzepotu skrzydeł motyla, dlatego śpiew ptaków miał zagłuszyć każdy szelest i szept złowrogich skrzydeł. Po długich rozmowach z myszką Król i Królowa zgodzili się zdjąć sieci i czekać na przybycie motyli, a w szczególności na Białego Motyla. Mijały dni i tygodnie, wszystkie motyle powróciły do krainy, jednak nie Biały. Drzewo jakby odzyskiwało energię, inne motyle bowiem przegoniły Trolle i szepty oraz zjadły tarninę. Jednak tylko moc i energia Białego Motyla mogła ocalić Drzewo, a jego jak nie było, tak nie było. Pająki dostały zakaz stawiania swoich sieci w całej krainie, mogły tylko nisko ją prząść przy korzeniach, aby je zabezpieczać. Miały też wzmacniać gałęzie. Drzewo powoli powracało do swojej dawnej formy, lecz żaden kwiat się nie pojawiał, tylko pąki, które dalej były bardzo zwarte i nie chciały się otworzyć. Szara Mysz postanowiła poradzić się mądrej sowy, choć bardzo obawiała się tego spotkania. Sowa po wysłuchaniu myszki i opowieści o całej sytuacji oznajmiła: „Idź do Królowej i Króla i powiedz, że Biały Motyl pojawi się, kiedy będzie gotowy, a wtedy Drzewo pozwoli mu się do siebie zbliżyć. Drzewo musi samo tego chcieć, a do tego potrzeba dużo cierpliwości i wytrwałości. Drzewo będzie miało wystarczająco dużo energii, aby zasilić mieszkańców krainy, ale też Król i Królowa muszą pozwolić mu na zakwitnięcie. Do tego potrzeba czasu”. W końcu nadeszło lato, wszystkie kwiaty i drzewa zaczęły kwitnąć, a ich zapach rozchodził się na całą krainę, a nawet poza nią. Nie było już pajęczyny i zapach mógł powędrować dużo dalej, w odległe zakątki innych krain. Na Drzewie powoli zaczęły otwierać się pąki, kwitły, ale jeszcze nie w pełni. Były zbyt delikatne i wrażliwe. Król i Królowa oraz wszyscy mieszkańcy krainy cieszyli się z każdego nowego kwiatka. Gdy wszyscy już stracili nadzieję, pewnej nocy przybył Biały Motyl. Okazało się, że może przylecieć wyłącznie wabiony zapachem kwiatów drzewa i tylko nocą. Drzewo długo zwlekało z zaproszeniem

Białego Motyla, lecz pewnej letniej nocy odważyło się na spotkanie z nim, choć gałęzie bardzo mu się trzęsły, a sok tryskał zranioną korą. Od tamtej pory, choć czuło lęk i strach przed Motylem, spotykało się z nim regularnie i zdawało się tracić mniej soku. Gałązki stały się mocniejsze, kora grubsza, kwiaty pełniejsze. Jednak minęło jeszcze wiele spotkań, zanim w pełni odzyskało energię. Król i Królowa byli bardzo szczęśliwi i wdzięczni Motylowi za okazaną pomoc, mimo tego, że wcześniej nie chcieli go przyjąć. Biały Motyl wybaczył błędy wszystkim mieszkańcom krainy i od tej pory wszyscy się z nim zgadzali. Zamieszkał w krainie. Drzewo rozpostarło swoje jeszcze słabe gałęzie, rozwinęło wszystkie kwiaty i mimo towarzyszącemu mu lękowi pozwalało Białemu Motylowi odwiedzać się regularnie. Drzewo, mimo wielu blizn, stało się mocniejsze, a jego korzenie tak stabilne, że sięgały innych krain bardzo pewnie i już bez lęku. Wszyscy mieszkańcy krainy byli szczęśliwi, że dzięki pomocy Białego Motyla drzewo odzyskało energię, a cała kraina znów rozkwitła. Król i Królowa wprowadzili na stałe zarządzenie, że każdy mieszkaniec, kiedy tylko chce może korzystać z pomocy Motyli, ale Biały Motyl jest przeznaczony tylko dla Drzewa. Od tamtej pory do krainy powróciła równowaga i harmonia. Drzewo stało się silne, kora nabrała grubszej warstwy, gałęzie stały się mocne. Drzewo samo decydowało o tym, ile energii przekaże innym krainom oraz ile soku pozwoli pobrać.

Piotr Sitko – „Kolorowy proszek w Rajogrodzie”

Cel ogólny:

- profilaktyka dopalaczy wśród dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe:

- zapoznanie z negatywnymi skutkami zażywania dopalaczy,
- przedstawienie potrzeby samokontroli i ograniczonego zaufania.

Grupa wiekowa: uczniowie szkoły podstawowej.

Czas: 10 min.

Postaci: Elfy, Chmurka, Polanek, Grządek, Głowimir, klan Lotników, klan Biegaczy, klan Budowniczych

W pewnej pięknej, tropikalnej, wiecznie zielonej krainie zwanej Rajogrodem, zamieszkałej przez szanujące zieleni, żyjące w zgodzie z naturą Elfy, wszystkim żyło się wspólnie. Nie było żadnych konfliktów pomimo tego, że Elfy te różniły się między sobą. Na wysokich drzewach, blisko chmur mieszkał klan Lotników, który ponad wszystko umiłował patrzeć w chmury i kołysanie się na wietrze oraz słuchanie śpiewu ptaków. Na terenach rozległych łąk swoje miejsce miał klan Biegaczy. Umilowali oni puste pola, na których mogli do woli skakać, brykać, biegać. Trzecim klanem w Rajogrodzie byli mieszkańcy lasów, którzy zajmowali się uprawą roślin i budowaniem cudownych drewnianych konstrukcji: domów i mostów pomagających całej społeczności, a klan ten

nazywał się klanem Budowniczych. Wszyscy żyli ze sobą w idealnej zgodzie. Rajogród był krainą żyzną, bogatą, której nigdy nie dotknął żaden konflikt, bo też nie było powodu, aby do nich dochodziło. W każdym z klanów, oprócz Elfów starszych, były też młodsze, uczące się dopiero małe Elfiątka. W tym trójka przyjaciół, każde z innego klanu: Chmurka z klanu Lotników, Polanek od Biegaczy i Grządek pochodzący z klanu Budowniczych. Elfiątka uwielbiały razem zwiedzać zakamarki krainy, bawiąc się przy tym wyśmienicie. Starsze Elfy nie bały się o nie, ponieważ wiedziały, że w Rajogrodzie nic nikomu nie grozi. Pewnego dnia, nieróżniącego się wiele od innych, Chmurka, Polanek i Grządek uznali, że wybiorą się na pieszą wycieczkę w odległe regiony Rajogrodu, daleko za lasy i pola. Skacząc, brykając, biegając, wspinając się na drzewa, bardzo się jednak zmęczeni. Tak mocno, że nie byli w stanie już nawet wdrapać się na głąz, który zagradzał im drogę. Podczas nocy poprzedzającej wycieczkę trójki przyjaciół wszystkie Elfy usłyszały świst oraz uderzenie. Nikt się jednak tym nie przejął, bo przecież w Rajogrodzie nie istnieją żadne niebezpieczeństwa, a starsze Elfy uznały, że to pewnie tylko burza. Szukając drogi, jak można ominąć głąz, Grządek zobaczył kątem oka coś, czego nigdy wcześniej nie widział. Była to dziura w ziemi, która nie wyglądała jednak jak ta, którą kopie razem z mamą, żeby zasadzić w niej rośliny. Była dużo większa, nie była brązowa, tylko całkowicie czarna. Okazało się, że tajemniczy hałas wczorajszej nocy to nie była burza, tylko uderzająca o ziemię kometa. Gdy podeszli bliżej, zobaczyli, że w tej dziurze błyszczą mieniący się wieloma kolorami proszek. Elfy, ciekawe z natury, wiedząc, że nic nikomu nie grozi w Rajogrodzie, podeszły jeszcze bliżej i zaczęły przyglądać się temu dziwnemu proszkowi. Wyglądał on dla nich bardzo atrakcyjnie, całkowicie inaczej niż wszystko to, co do tej pory widzieli. Nie był zielony jak drzewa ani niebieski jak niebo, nawet ptaki pomimo różnych kolorów nie wyglądały tak jak ta substancja. Polanek, który jako mieszkaniec klanu Biegaczy z natury miał w sobie bardzo dużo energii, pierwszy powąchał proszek, który pachniał piękniej niż wszystkie kwiaty, które widział na łąkach. Spróbował tego proszku i poczuł, że smakuje on wyśmienicie. Od razu też dostał przyływu sił. Pomyślał, że jeżeli Chmurka i Grządek również zjedzą proszek, to razem dadzą radę przesunąć kamień i wrócić do domu. Trójka przyjaciół zjadła kolorowy proszek i dali radę ruszyć głąz. Uznali, że wezmą proszek ze sobą, bo przecież z takim magicznym składnikiem będą szybsi i silniejsi nie tylko od reszty małych Elfików, a nawet od tych dużych, starszych Elfów. Droga do domu była jednak daleka i coraz bardziej męcząca. Przyjaciele zjadali więc kolejne porcje kolorowego proszku, który po jakimś czasie zaczął dziwnie na nich działać. Ich skóra zmieniła kolor z pięknej jasnozielonej na szarą. Męczyli się coraz szybciej i coraz bardziej chcieli zjeść więcej proszku, a mimo to nie czuli się przy tym silniejsi. Gdy wrócili do domu, byli już bardzo wyczerpani, ledwo widzieli na oczy i nie potrafili rozpoznać, kim są. Z głów zaczęły im wypadać ich piękne bujne włosy. Gdy starsze Elfy zobaczyły, jak maluchy wyglądają i co się z nimi dzieje, bardzo się przerazili i pierwszy raz od dawna

poszli po radę do największego mędrca krainy, Głowimira. Był on najstarszym Elfem mieszkającym w wielkim drzewie, znany był ze swojej wspaniałomyślności i wielkiej biblioteki. Chmurka, Polanek i Grządek zostali przyprowadzeni do niego, a on nakazał im leżeć u niego w drzewie, a starszym Elfom – pozbierać składniki na magiczną odtrutkę, która przywróci dzieci do pełnej sprawności. Gdy wszystkie składniki były już gotowe, Głowimir przyrządził odtrutkę i podał ją każdemu z trójki przyjaciół. Po kilku dniach snu i odpoczynku Elfiątka zaczęły wracać do sił, rozpoznawały już siebie i innych, włosy zaczęły im odrastać, ale kolor ich skóry, pomimo tego, że znów był zielony, to nie był już tak jasny, jak przed zażyciem kolorowego proszku. Dzieci bardzo przepraszały za to, że bez pozwolenia go spróbowały, a starsze Elfy przyjęły ich przeprosiny. Wiedziały jednak, że teraz muszą baczniej zwracać uwagę na to, co dzieje się w krainie Rajogrodu.

Ewelina Stafecka – „Bajka o cierniówce Ludwiku”

Cele główne:

- zrozumienie istoty niebezpieczeństwa, jakie niosą sekty.

Cele szczegółowe:

- rozpoznanie zagrożeń wpływających z przynależności do sekt,
- poznanie mechanizmu ich oddziaływania.

Grupa wiekowa: uczniowie szkoły podstawowej.

Czas: 10 min.

Postaci: Cierniówka – Ludwik, rodzice cierniówki – Zofia i Borys, lisy – Teodor i Kleopatra.

Zbliżała się wiosna, słońce coraz mocniej przygrzewało, świat się zieleńił, zwierzęta budziły się do życia. Także tutaj, nad rwącą rzeką. Większość mieszkańców pobliskich łąk, pól oraz lasów spodziewało się potomstwa. Także mama Cierniówka Zofia zniosła już jajka i czekała z niecierpliwością na swoje dzieci. Mościła gniazdo, sprzątała, dokładała gałązek i piórek. Wszystko po to, żeby nowo wyklute pisklęta miały jak najlepiej, najbezpieczniej, najprzytulniej i najcieplej. Także tato Borys dbał o gniazdo i o Zosię. Nadszedł dzień narodzin. Z samego rana mama, wysiadując jajka, usłyszała nagle cichutkie pukanie pod sobą. „Stuk-puk, stuk-puk” pukało coś od środka jajeczka, „stuk-puk”. Co raz mocniej i szybciej, aż w końcu pierwszy łepiek wychylił się ze skorupki. „Stuk-puk” i drugi... i trzeci... i czwarty. Po chwili na świecie były już wszystkie.

– Witam was, moje drogie dzieci – powiedziała szczęśliwa mama i od razu je przytuliła. Tato zaraz poleciał na łowy, żeby upolować robaczki na pożywienie dla maluchów.

Mijały dni, maluchy rosły szybko. Zofia wraz z Borysem opiekowali się nimi, opowiadali o pięknym świecie, ostrzegali przed niebezpieczeństwami, jakie czyhają na małe ptaszki. Czas szczęśliwie upływał im na nauce i zabawie.

Pewnego dnia mama z tatą musieli polecieć na łowy we dwoje, ponieważ jedno nie dawało rady przynieść tyle pokarmu jednocześnie dla czwórki wygłodniałych i rosnących ptaszków. Mama ostrzegła maluchy, żeby uważały na siebie i pod żadnym pozorem głośno nie krzyczały, bo może je usłyszeć jakiś drapieżnik i porwać. Maluchy siedziały grzecznie i czekały na powrót rodziców. Jedno z piskląt, Ludwik, nie mogło doczekać się rodziców. Kręciło się, wierciło, podskakiwało, nawet próbowało fruwać, aż nagle wyleciało z gniazda i wpadło do wody! Machało skrzydełkami, krzyczało, próbowało się wydostać, jednak nurt rzeki był tak duży, że od razu woda je porwała. Pisklę płynęło z nurtem tak długo, aż opadło z sił. Było już bardzo daleko od gniazda, zziębnięte i głodne. Płakało i popiskiwało, ale nikt nie usłyszał wołania. Nie wiedziało jak się zatrzymać i wyjść na brzeg. – Czy ktoś mi pomoże? – myślało. Niestety, nikogo nie było w pobliżu.

W tym czasie dwa lisy, Teodor i Kleopatra, oddaliły się od stada i pobiegły na brzeg rzeki w poszukiwaniu nowych braci i siostr. Niestety, mimo wielu obietnic niełatwo jest przyciągnąć na swoją stronę nowych członków rodziny. Najlepiej poszukać kogoś, kto będzie potrzebował pomocy lub będzie miał kłopoty, takich szybko można zdobyć – powiedział Teodor. Siedzieli tak nad brzegiem rzeki, kiedy Kleopatra usłyszała dziwne popiskiwanie.

– Słyszałeś? – zapytała Teodora.

– Słyszałem – odparł kolega.

Kleopatra podeszła do wody i zobaczyła płynącego resztką sił malutkiego ptaszka. Podpłynęła do niego i pomogła mu zmierzać w stronę brzegu, gdzie po chwili wyciągnął go z wody Teodor.

– Spadłeś nam z nieba – powiedziała cicho lisica. – Zgubiłeś się rodzicom. Pewnie są bardzo daleko. Ja nie potrafię odnaleźć twojego gniazda, ale zaopiekuję się tobą najlepiej, jak będę umiała.

Obiecywała, że z nimi będzie bezpieczny i szczęśliwy. Będą go kochać i sprawią, że będzie miał wszystko, czego zapagnie, jeżeli dołączy do nowej rodziny. I tak oto młoda cierniówka im zaufała i uwierzyła w każde słowo. Mijały dni. Pisklak zaczął tęsknić za swoimi dawnymi rodzicami. Zastanawiał się, co się dzieje z jego rodzeństwem. Lisy ciągle zapewniały cierniówkę, że to one są jej rodziną, nie pozwalały wspominać o przeszłości, ciągle kazały jej coś robić, aby nie miała czasu rozmyślać o rodzinie. Czuli się zagubiona, nie akceptowała innych nowych członków rodziny i z tego powodu często przysparzała im kłopotów. Bardzo chciała znaleźć sposób, aby wrócić do swojej rodziny, ale jej nie pozwalano. Kazano wykonywać polecenia i ciężko pracować, a ona czuła się z każdym dniem coraz gorzej i ciągle płakała.

Aż pewnego słonecznego dnia cierniówka usłyszała znajomy głos swojej mamy. Na nowo ożyła w niej nadzieja, bo wiedziała, że mama uwolni ją od przybranej rodziny, że znowu odzyska wolność i będzie szczęśliwa z bliskimi. I tak też się stało. Rodzice cierniówki nie poddali się, ciągle szukali swego dziecka i z pomocą innych ptaków dotarli do miejsca, gdzie był przetrzymywany Ludwik, zabrali stamtąd ptaszka i byli najszczęśliwsi na świecie. Cierniówka dostała nauczkę na całe życie, aby nie ufać nieznanym i nie być tak łatwowiernym ptaszkiem. Cierniówki powróciły do swoich gniazd i odtąd wszyscy żyli długo i szczęśliwie.

Tetiana Yurkova – „Robaczek Boo”

Cel główny:

- przeciwdziałanie sytuacjom trudnym.

Cele szczegółowe:

- rozbudzanie wiary we własne możliwości,
- nauka rozwiązywania problemów.

Grupa wiekowa: uczniowie młodszych klas szkoły podstawowej.

Czas: 10 min.

Postaci: Mia, Boo, Mela, Pumba.

Było to dawno, dawno temu, tak dawno, że nikt już nawet nie pamięta, kiedy dokładnie to się wydarzyło. Za lasami, za górami, w dalekiej krainie było lato. Ciepłe słoneczne promienie grzały kolorową łąkę, na której rosło dużo kwiatów. Nad nimi krążyły pszczołki Mia i Mela. Lecąc do najładniejszego, największego kwiatka, usłyszały jakieś odgłosy. Zmieniły kurs, szukając miejsca, z którego dochodzą dźwięki. Były coraz głośniejsze.

- Bzzzz, bzzzz, słyszę, to tam, lecimy – powiedziała Mela i wskazała kierunek.

Nagle Mia zauważyła, że na jednym z zielonych listków coś się rusza.

- Zobacz! Zielone, puchate stworzenie!

- Feeeeee, ale brzydkie! – powiedziała Mia.

Pszczołki podleciały bliżej i usłyszały:

- Ho ho ho, ho ho ho, ja na pewno zrobię to! – śpiewał robaczek Boo.

- Hm, co on zamierza zrobić? Jak myślisz, Mela? – zapytała Mia.

– Nie wiem. Chodź, zapytamy – postanowiła Mela. – Hej, robaczku! Co zamierzasz zrobić?

Robak rzekł:

– Chcę polecieć do pięknej krainy, daleko, daleko stąd. Gdzie na pewno znajdę kolegów i koleżanki, którzy będą mnie lubić. Ale najpierw muszę nauczyć się latać. Żeby to zrobić, zbudowałem sobie te oto papierowe skrzydła, za pomocą których na pewno szybko nauczę się latać.

– Ha, ha, ha, co ty sobie wymyśliłeś? – Pszczółki głośno się zaśmiały. – Chcesz nauczyć się latać za pomocą papierowych skrzydeł? To przecież jest niemożliwe! Ty nie dasz rady, robaczku!

Robaczce Boo zrobiło się bardzo smutno, bo nikt w niego nie wierzył. Całą tę rozmowę podsłuchiwała Pumba, która była pięknym, dużym motylem. Podleciała do robaczka i powiedziała:

– Cześć! Słyszałam twoją rozmowę z pszczołami. Nie słuchaj ich i nie wierz im, ja ci pomogę. Postanowiłam, że nauczę cię latać.

Kolejnego dnia robaczek Boo i jego nowa koleżanka motyl Pumba spotkali się na łące. Robak Boo dostał cenne wskazówki dotyczące tego, co musi zrobić, aby nauczyć się latać. Jego wysiłek nie poszedł na marne, zawzięcie trenując, w końcu zaczął robić postępy. Przelatywał najpierw kilka centymetrów, a później coraz więcej. Pumba wspierała swojego przyjaciela, czasami pomagając mu polecieć kawałeczek dalej.

Na koniec nauki Pumba jeszcze dodała:

– Aby nauczyć się latać, musisz mieć dużą pewność siebie, wierzyć we własne siły i w to, że pewnego pięknego dnia i tobie się uda polecieć daleko, daleko.

Następnego ranka Boo obudził się i nie mógł uwierzyć w to, co widzi. Miał piękne kolorowe skrzydła. Ciesząc się, że może już latać, Boo radośnie fruwał nad łąką pełną pięknych kwiatów. Pumba także nie mogła uwierzyć w to, iż jej kolega zmienił się z brzydkiej gąsienicy w pięknego dużego motyla. Lecąc nad łąką, Boo i Pumba cieszyli się, że mogą teraz spędzać razem czas. Boo postanowił, że nie będzie leciał do innej krainy, tylko zostanie ze swoją przyjaciółką Pumbą.

Bibliografia

- Borucka A., Ostaszewski K. (2006), *Profilaktyka a obszary i zakresy diagnozy w szkole*, [w:] *Diagnostyka i profilaktyka w teorii i praktyce pedagogicznej*, red. M. Deptuła, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz, s. 112-113.
- Gaś Z.B. (2006), *Profilaktyka w szkole*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Ostaszewski K. (2003), *Skuteczność profilaktyki używania substancji psychoaktywnych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa
- Ostaszewski K. (2005), *Interaktywna profilaktyka*, „Remedium”, nr 11, s. 36-37.
- Ostaszewski K. (2014), *Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience*, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa.
- Paszkievicz A. (2015), *Warunki skutecznej pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą niedostosowanymi społecznie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.

Bajka profilaktyczna w twórczości absolwentów pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej i profilaktyki (Część I)

Streszczenie: Odnosząc się do założeń profilaktyki pozytywnej, akcentuje się w niej m.in. wspieranie naturalnego potencjału młodych ludzi, ich mocnych stron, talentów, zasobów. Taki cel przyświecał autorom artykułu, którym jest przedstawienie bajek profilaktycznych przez absolwentów studiów licencyjnych na kierunku pedagogika opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyka. Utwory te powstały w ramach przedmiotu konstruowanie programów wychowawczo-profilaktycznych. Bajki profilaktyczne dotyczą zachowań problemowych w szeroko rozumianej profilaktyce społecznej: przewyciężania zachowań trudnych, profilaktyki dopalaczy czy profilaktyki sekt.

Słowa kluczowe: bajka profilaktyczna, profilaktyka społeczna

A preventive fairy tale in the works of graduates of care and prevention pedagogy (Part I)

Summary: According to the assumptions of positive prevention, emphasis is placed on, among others: supporting the natural potential of young people, their strong skills, talents, resources. This was the aim of this article, which is to present preventive fairy tales of graduates of bachelor's studies in Care and Educational Pedagogy and Prevention, which were created as part of the subject of controlling educational and preventive programs. Prevention fairy tales concern problem behaviors in broadly understood social prevention: overcoming difficult behaviors, prevention of stimulants and prevention of sects.

Keywords: preventive fairy tale, social prevention

III
Ludzie,
wydarzenia,
recenzje

Ewa Pasterniak-Kobylecka

Uniwersytet Zielonogórski

ORCID: 0000-0002-8245-9012

e-mail: e.kobylecka@ipp.uz.zgora.pl

Natalia Borovyk

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: nataliaborovyk4@gmail.com

Iryna Ladyka

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 109810@g.elearn.uz.zgora.pl

Anna Tsymbal

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 109558@g.elearn.uz.zgora.pl

STUDENTKI Z UKRAINY W PRZESTRZENI UNIwersytetu Zielonogórskiego

Od kilku lat na Wydziale Nauk Społecznych studiuje grupa osób z Ukrainy. Są to kobiety i mężczyźni w różnym wieku, często o interesujących i skomplikowanych biografiach. Łączy ich to, że chcą się doskonalić i podnieść swoje kompetencje w rozmaitych dziedzinach wiedzy.

Przedstawiamy trzy studentki drugiego roku kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna. Wojna zmusiła je do emigracji. Przyjechały z Kijowa, Buczy i Połtawy, odmiennych regionów swojego kraju. Dwie z nich obecnie mieszkają w Zielonej Górze ze swoimi dziećmi (jedną sprowadziła dorosła córka) i dalszą rodziną (np. teściową), najmłodsza rozmówczyni skończyła 18 lat, nie ma tu nikogo bliskiego. O tym, że się znalazły w naszym mieście, zdecydował przypadek.

Tak o sobie napisały:

Po 24 lutego 2021 roku nasze życie zostało podzielone na dwie części „przed” i „po”. Dlatego musiałyśmy zadbać o swoją przyszłość w innym kraju – dokładnie w Polsce. Głównym celem podjęcia studiów na Uniwersytecie Zielonogórskim była potrzeba nauki języka polskiego, integracja z Polakami, poznanie kultury, tradycji, mentalności, nawiązanie relacji. Niezależnie od tego, jakie wykształcenie już miałyśmy, nie dawało ono możliwości podjęcia satysfakcjonującej nas pracy.

Spośród bogatego wyboru kierunków na UZ wybrałyśmy pedagogikę przedszkolną i wczesnoszkolną. Na początku miałyśmy trudności ze składaniem wniosku na stronie

internetowej Uniwersytetu, ale w końcu z pomocą życzliwych osób tu pracujących dałyśmy sobie radę. W związku z tym, że nie miałyśmy możliwości wyjechać do Ukrainy, bo było to niebezpieczne, został nam wydłużony czas dostarczenia świadectw dojrzałości.

Pierwszy rok był trudny i bardzo przyjemny. Miałyśmy wiele interesujących, korzystnych doświadczeń. Poznaliśmy ciekawych ludzi. Nowa grupa koleżanek w stosunku do nas była i jest pomocną, wspierającą. Dziewczyny pomagają w tłumaczeniu zadań, zapisywaniu wykładów, chętnie dołączają do swoich zespołów w celu zrobienia wspólnych prezentacji. Również od strony wykładowców odczuwamy zrozumienie i współczucie, trochę zamykają oni oczy i uszy na nasze trudności w pisaniu i mówieniu w języku polskim. Dzięki motywowaniu oraz wielkiemu zaangażowaniu w nasze sprawy, pomagają nam w studiowaniu. Przez ten czas przyzwyczaiłyśmy się do nowego dla nas środowiska, odczułyśmy postępy w uczeniu się języka, coraz łatwiej jest nam występować na forum, wzrosła nasza wiara w siebie, stawiamy sobie ambitne cele i razem dążymy do ich realizacji.

Też ważną rzeczą dla nas jest pomoc ze strony Uniwersytetu w sprawach materialnych: bezpłatna edukacja dla uchodźców, stypendium socjalne, wsparcie finansowe Pana Rektora. Bez tej pomocy nie miałybyśmy możliwości zdobycia wykształcenia w Polsce. Jesteśmy również bardzo wdzięczne za miejsce do zamieszkania w akademikach.

Dzięki prowadzonym przez uniwersytet różnorodnym akcjom, wycieczkom, kursom, kołom naukowym mamy możliwość osobistego rozwoju, integracji społecznej i, co bardzo ważne, mamy możliwość odpoczynku psychicznego, poprawienia humoru, oderwania uwagi od złych wiadomości z naszego kraju. Nie możemy sobie pozwolić na popadnięcie w rozpacz. Dzięki dobrym relacjom z Polakami wzmocniłyśmy wiarę w zwycięstwo, zostałyśmy zmotywowane do podejmowania działań, aby zapewnić sobie jasną i spokojną przyszłość oraz pomagać w tym każdemu, kto tego potrzebuje.

Panie mają swoje zainteresowania i pasje: artystyczne, sportowe, lingwistyczne. Jedna z nich stara się o polskie obywatelstwo, jej przodkowie pochodzą z naszego kraju. Pozostałe jeszcze nie wiedzą, gdzie będą w przyszłości mieszkać i pracować. Pomagają swoim rodakom i działają w różnych organizacjach. Te, które mają dzieci, chcą, by czuły się one bezpieczne i skończyły szkołę.

Mają także wiele obaw o to, co będzie w następnych latach:

Jeżeli chodzi o trudności, to na drugim roku studiów jeszcze mamy ubogie słownictwo, pomimo tego, że zrobiłyśmy już wielkie kroki w uczeniu się języka. Mimo tego, że język polski jest bardzo podobny do języka ukraińskiego, to nadal potrzebujemy dodatkowych lekcji, kursów językowych na wyższym poziomie niż B1. Nie jesteśmy pewne, czy damy radę i na tyle wykształcimy sprawność językową i dobry akcent, żeby dostać pracę w zdotytnym zawodzie. Jesteśmy daleko od swoich domów, rodzin, nie wiemy, co będzie dalej,

czy zostaniemy w Polsce, czy wrócimy – to też przeszkadza nam w skupieniu uwagi na nauce, swoich celach. Często mamy wątpliwości, czy idziemy dobrą drogą. Ale z innej strony przez jeszcze 4 lata studiów i z taką pomocą, którą tu otrzymujemy, mamy nadzieję, że ogarniemy te trudności i dojdziemy do celu.

Studentki doceniają, że w naszym kraju ludzie są na co dzień życzliwi, uprzejmi i kulturalni, dbają o porządek. Podziwiają dobry stan dróg w Polsce. Zauważają, że w Ukrainie jest większa biurokracja, ale na przykład dostęp do lekarzy łatwiejszy. Najbardziej brakuje im bliskich z rodziny, przyjaciół, znajomych oraz regionalnych potraw (np. czarnego chleba i solonej ryby).

Wszystkim studentkom i studentom Uniwersytetu Zielonogórskiego przybyłym z innych krajów życzymy sukcesów w rozwoju ich własnych zainteresowań naukowych, wielu wspaniałych kontaktów z ludźmi reprezentującymi różne kultury oraz miłych wspomnień z okresu pobytu na naszej uczelni.

Lidia Kataryńczuk-Mania

Uniwersytet Zielonogórski

ORCID: 0000-0002-4934-7469

e-mail: lidia.katarynczuk.mania@gmail.com

Tomasz Dobrowolski

Uniwersytet Pomorski w Słupsku

ORCID: 0000-0002-8664-5277

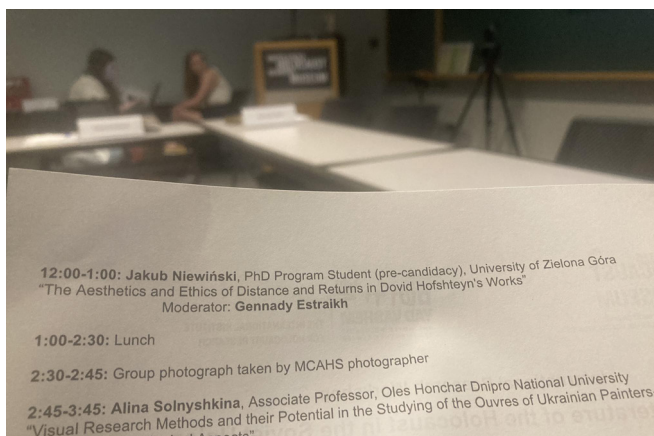
e-mail: t.dobrowolski@upsl.edu.pl

SUKCESY JAKUBA NIEWIŃSKIEGO ZE SZKOŁY DOKTORSKIEJ NAUK HUMANISTYCZNYCH I SPOŁECZNYCH

Pan Jakub Niewiński jest doktorantem Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych UZ w zakresie pedagogiki oraz pracownikiem Instytutu Pedagogiki. Prowadzi zajęcia z komunikacji i kultury języka. Jest również zaangażowany w działalność Koła Naukowego „W Dialogu”, którego jest przewodniczącym.

Jego projekt badawczy pod opieką naukową prof. dr hab. Ewy Pasterniak-Kobyleckiej pt. „Wykorzystanie narzędzi i zasobów CLARIN-PL do badania wrażliwości międzykulturowej młodych ludzi z Polski i Ukrainy w przestrzeniach zróżnicowanych środowisk edukacyjnych” zajął II miejsce w ogólnopolskim konkursie CLARIN-PL (polskiego konsorcjum naukowego, które jest częścią Europejskiej Infrastruktury Badawczej CLARIN – Common Language Resources and Technology Infrastructure) dla doktorantów i młodych naukowców na najlepszą pracę badawczą z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Nagrodę tę przyznaje Komisja Konkursowa, w której skład wchodzi naukowcy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej, Instytutu Badań Literackich PAN, Instytutu Psychologii PAN oraz Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Przy wyłanianiu laureatów konkursu Komisja w szczególności bierze pod uwagę: jakość merytoryczną projektu badawczego, nowatorski i twórczy charakter badań oraz zakres prac z wykorzystaniem infrastruktury CLARIN-PL. Badania naukowe Pana Magistra otrzymały także wsparcie finansowe w ramach Ogólnopolskiego Otwartego Konkursu realizowanego przez Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego na dofinansowanie przedsięwzięć na rzecz dialogu Polaków z narodami Europy Wschodniej.

Pan Jakub Niewiński w lipcu i sierpniu 2023 r. aktywnie doświadczał realności dialogu w trakcie międzynarodowych spotkań. Swoją międzykulturową podróż rozpoczął

Warsztaty w Waszyngtonie, 2023 r.

Źródło: prywatne archiwum Jakuba Niewińskiego.

w Nowym Jorku jako uczestnik międzynarodowego szkolenia „Teaching in Troubled Times” organizowanego przez Olga Lengyel Institute, potem był w Jerozolimie, gdzie wziął udział w specjalistycznym szkoleniu przygotowanym przez International School for Holocaust Studies of Yad Vashem, a w sierpniu dotarł do Irlandii, by wygłosić referat pt. „Refugees – my Neighbors: Intercultural Communication challenges” podczas międzynarodowej konferencji „Global Minds and Hearts: Pathways towards a Sustainable Future” zorganizowanej przez Univeristy of Limerick oraz International Association for Cross-Cultural Psychology. Klamrą zamykającą interkulturowy research dokonań Doktoranta było uczestnictwo w warsztatach „Art and Literature of the Holocaust in the Soviet Union”, które odbyły się w United States Holocaust Memorial Museum w Waszyngtonie. Na wszystkie wymienione wyjazdy przedstawiciel Uniwersytetu Zielonogórskiego otrzymał specjalne wsparcie finansowe oraz logistyczne. Poznał wielu

interesujących ludzi i nawiązał współpracę naukową z badaczami z USA oraz Izraela. Tym samym udowodnił, że interakcje z Innym podczas spotkań twarzą w twarz oraz wspólne aktywności dają szansę na ukształtowanie postawy wrażliwego i rozumiejącego interpretatora rzeczywistości.

Życzymy dalszych sukcesów naukowych. Podróże i kontakty z wieloma interesującymi ludźmi niewątpliwie pomogą Jakubowi Niewińskiemu w napisaniu pracy doktorskiej na temat wrażliwości międzykulturowej uczniów z Polski i Ukrainy. Jej obrona jest planowana na rok 2024.

Dodatkowo w roku akademickim 2023/2024 razem z prof. dr hab. Ewą Pasterniak-Kobyłęcką oraz Członkami Koła Naukowego „W Dialogu” planują kolejne działania edukacyjne wzmacniające wrażliwość międzykulturową. Będą to m.in.: wizyta studyjna w Muzeum Historii Polskich Żydów POLIN (zwiedzanie wystawy stałej „1000 lat historii Żydów polskich” oraz uczestnictwo w warsztatach „Przez bajgle i hummus – historia polskich Żydów z perspektywy kulinarnej”), organizacja wystawy „Byli Sąsiadami” (współpraca z Żydowskim Muzeum Galicja) oraz – latem – polsko-niemiecki projekt w Oświęcimiu w ramach programu „Zachować Pamięć”.

Alina Kobyłecka

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 106728@g.elearn.uz.zgora.pl

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NA TEMAT DZIAŁALNOŚCI NAUKOWYCH KÓŁ STUDENCKICH NA WYDZIALE NAUK SPOŁECZNYCH

Ruch studencki na Uniwersytecie Zielonogórskim od wielu lat prężnie się rozwija. Mamy tu piękne tradycje działań w kołach naukowych i artystycznych, wolontariacie, kabaretach, chórze akademickim. Także na Wydziale Nauk Społecznych młodzi dorosli rozwijają swoje zainteresowania i pasje oraz zaspakajają potrzeby, współpracując w mniejszych i większych grupach osób zainteresowanych pożytecznym spędzaniem czasu wolnego, inwestowaniem w siebie oraz relacje z innymi.

Pod Honorowym Patronatem Prorektor ds. Studenckich dr hab. Barbary Literskiej, prof. UZ, 30 maja 2023 r. po raz pierwszy odbyła się konferencja: „Przegląd działalności kół naukowych na Wydziale Nauk Społecznych”. Przewodniczącym Komitetu Programowego był Dziekan dr hab. Jarosław Bąbka, prof. UZ, członkami tego Komitetu zaś opiekunowie 12 kół naukowych, które się tego dnia zaprezentowały. Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego została Żaklina Dworska.

O godzinie 9.00 Dziekan Wydziału Nauk Społecznych powitał zebranych i przedstawił założenia cyklicznej konferencji, która ma się odbywać w każdym roku akademickim na naszej uczelni. Następnie uroczystego otwarcia dokonała Prorektor ds. Spraw Studenckich, podkreślając rangę wydarzenia. Głos również zabrała mgr Katarzyna Litwin (Kierownik Działu Spraw Studenckich) i poinformowała zebranych o nagrodach dla członków kół naukowych, które można będzie przeznaczyć na integrację.

Pierwszą sesję poprowadziły Anna Kłobuchowska i Paula Stoppa. Rozpoczęło ją sprawozdanie reprezentantek Koła Naukowego „Kooperacja” (Julii Baranowskiej, Agaty Drozdek, Wiktorii Klechy i Wiktorii Mackiewicz) dotyczące przeprowadzonych badań pod hasłem „Studenckie oko na pasję”. Mogliśmy nie tylko poznać pasje studentek pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, ale również formy, w jakich są one rozwijane. Następnie Kornelia Dąbrowska, Magdalena Pietrzykowska, Agnieszka Wilkowska i Natalia Zambroziewicz przedstawiły projekt Koła Naukowego Anim@cja: „Historia z siwą farbą” – międzypokoleniowe działania animacyjne w środowisku seniorów i studentów UZ”. Przekonywały, że jest to przedsięwzięcie z wielu

powodów bardzo potrzebne. Z kolei Penitencjarne Koło Naukowe PRISON (reprezentowane przez Justynę Mróz, Nikolę Dziebór, Jakuba Reja oraz Julię Różańską) zapoznało nas z tematem: „Inkluzja społeczna osadzonych matek przebywających wraz z dziećmi w Domu Matki i Dziecka w Zakładzie Karnym w Krzywańcu”. Studenci mogą aktywnie uczestniczyć w różnych aspektach procesu resocjalizacji, co przynosi wiele korzyści społecznych. Mateusz Bajon, Omar Lekhchine, Mateusz Kwitowski i Jakub Pankiewicz w prezentacji „Turnieje Debat Oksfordzkich” przedstawili ich historię oraz typowy przebieg. Okazało się także, że „Zwierzęta – sojusznicy w terapii” pomagają członkom Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych „Inkluzja”, o czym mówiły Zuzanna Brzychcy, Ines Muszyńska, Gabriela Ruszek, Oliwia Wołowska. Tę część spotkania zakończyły reprezentantki Naukowego Koła Logopedycznego „Mowa bez wad” – Klaudia Perzanowska i Aleksandra Kocińska – które opowiedziały o tym, jak ważne jest „Budowanie świadomości na temat rozwoju mowy poprzez realizację projektu *Klakson – impuls do innowacji*”. Zaznaczyły, że coraz więcej dzieci ma wady wymowy, warto zatem temu problemowi poświęcić większą uwagę.

Drugiej sesji, która odbyła się po krótkiej przerwie, przewodniczyli Natalia Strzępek oraz Jakub Pankiewicz. Najpierw mogliśmy się dowiedzieć od Anny Kłobuchowskiej, Alicji Poprawy, Bogumiły Weimann i Michaliny Płukis o interesującej działalności Koła Naukowego Psychologii Polarnej ICE: „Psychologia polarna – co to takiego, jeśli w ogóle coś?”. Następnie Ullyana Gnatyuk, Weronika Rosół i Paula Stoppa, członkinie Koła Naukowego Kryminalistyki i Wiktymologii, wprowadziły nas w temat: „Kryminalistyka – odkrywamy nowe przestrzenie” i przez chwilę mogliśmy się poczuć jak prawdziwi detektywi. O potrzebie znajomości różnych kultur przekonywali członkowie Koła Naukowego „W Dialogu”, Alina Kobyłecka, Jakub Niewiński i Eryk Korejwo, w wystąpieniu: „Wrażliwość międzykulturowa mostem łączącym przeszłość z teraźniejszością ku przyszłości”. Kamil Zajac z Koła Naukowego Studentów Filmowców „Bractwo Żółtego Szalika” omówił „10 lat animacji folkloru studenckiego”. W kolejnych wystąpieniach usłyszeliśmy Katarzynę Grabarek i Jakuba Reja, którzy w prezentacji pt. „Studenckie Kluby Integracyjne (SKI) – krok w stronę wspólnoty” przedstawili działania Studenckiego Koła Naukowego „Kre@tywni”. W ostatnich latach jego członkowie przyczynili się do wyposażenia korytarzy budynku A-16 w fotele i stoliki, stworzenia doskonałych miejsc wypoczynku, sprzyjających nawiązywaniu relacji. Konferencję zakończył referat Studenckiego Koła Nauk Społecznych „Socjeta” nt.: „Uwarunkowania relacji społecznych we współczesnym świecie”, przygotowany przez Huberta Borka, Huberta Kaprockiego, Eleonorę Kędzierską i Dominikę Puławską.

Interesujące prezentacje były wzbogacone licznymi zdjęciami oraz fragmentami filmów. Zachęcały do włączenia się w działania naukowych kół studenckich oraz rozwoju zainteresowań i pasji. Warto zaznaczyć, że wszyscy prelegenci byli bardzo zaangażowani w prezentowanie swoich tematów.

Wiktoria Kuncewicz

Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy
e-mail: w.kuncewicz9@gmail.com

REKOMENDACJA KSIĄŻKI
EMISJA GŁOSU W PRZESTRZENI EDUKACYJNEJ,
ARTYSTYCZNEJ I TERAPEUTYCZNEJ,
RED. NAUKOWA LIDIA KATARYŃCZUK-MANIA,
WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH, ZIELONA GÓRA 2020,
S. 324, ISBN: 978-83-945714-5-0

W ostatnich latach temat emisji głosu jest coraz częściej omawiany, choćby w związku z korzyściami zdrowotnymi, jakie przynosi właściwe używanie głosu w pracy oraz życiu codziennym. Nieznajomość prawidłowej emisji głosu jest zauważana np. przez nauczycieli po wielu latach prowadzenia zajęć. Widzą oni niewłaściwe nawyki mowy, narastające dolegliwości, fizjologiczne zmiany itp.

Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej jest pracą zbiorową, podzieloną na trzy części. Całość rozpoczyna krótki wstęp Lidii Kataryńczuk-Mani, w którym wskazano na złożoność zagadnienia. Prezentowana praca, według Redaktorki, pomoże udoskonalić pracę nad głosem oraz wzbogaci wiedzę na temat jego emisji i higieny.

Pierwsza część publikacji jest zatytułowana *Przestrzeń edukacyjna*. Teksty zawarte w tym rozdziale pomogą czytelnikowi zrozumieć, jak rozbudowany jest omawiany temat. Cykl artykułów rozpoczyna publikacja Lidii Kataryńczuk-Mani pt. *Medium głosowe. Zacząć od emisji głosu*. Tekst uwzględnia wypowiedzi studentów kierunków pedagogicznych na temat specyfiki zajęć emisji i higieny głosu. Następny artykuł: *Przygotowanie przyszłych nauczycieli do wzmożonej aktywności głosowej w pracy dydaktyczno-wychowawczej*, autorstwa Mirosława Kisiela, opisuje potrzebę wskazywania przyszłym pedagogom, jak ważna w ich pracy jest znajomość właściwej emisji głosu. Z kolei Anna Przybylska-Zielińska dzieli się z czytelnikami wynikami sondaży na temat *Jakość głosu nauczyciela – wpływ czynników zewnętrznych i wewnętrznych*. Autorka porusza m.in. temat problemów zdrowotnych u nauczycieli, trudności związanych z wieloletnim nadużywaniem narzędzi mowy oraz niedogodności środowiskowych, takich jak: hałas, zbyt mała wilgotność powietrza czy występujące w klasach pyły (np. od kredy). Cykl kontynuuje Rafał Majzner z artykułem *Kształcenie emisji głosu*

śpiewanego u dzieci na etapie wczesnej edukacji. Wyraża on opinię, według której już u najmłodszych powinno się zwracać uwagę na właściwe używanie aparatu mowy. Autor przedstawia również kilka pojęć związanych z emisją, mową oraz procesem używania głosu. Kontynuacją tego wywodu jest artykuł Emilii Kuligowskiej zatytułowany *Praca z piosenką – refleksje teoretyczno-praktyczne*. Zawiera on m.in. wypowiedzi 6-latków dotyczące śpiewu. Autorka zgadza się ze swoim poprzednikiem, że już od dzieciństwa powinno się uczyć właściwego operowania głosem. Wskazuje również na kilka głównych cech prawidłowego doboru utworów wokalnych dla dzieci. Pierwszą część publikacji wieńczy artykuł Iwony Jakubowskiej: *Rola szkoły w kształtowaniu prawidłowego rozwoju mowy dzieci i młodzieży*. Wskazuje on na psychologiczno-pedagogiczną rolę szkolnego logopedy. Podane są tam również różne definicje logopedii, przykładowe ćwiczenia stosowane w niej oraz wyjaśnione zostaje pojęcie dyslalii – zaburzenia mowy.

Druga część książki przedstawia problematykę emisji i higieny głosu w odniesieniu do przestrzeni artystycznej. Pierwszym artykułem w tym rozdziale jest materiał Ireny Burczyk pt. *Wybrane przykłady wykorzystania zjawisk głosowych w literaturze muzycznej*. Autorka prezentuje w nim, w jaki sposób umiejętności mowy i śpiewu rozwijają się u dzieci. Zauważa, że już w trzymiesięcznego dziecka występuje zdolność przysłuchiwania się i rozpoznawania odgłosów. Irena Burczyk przedstawia również przykłady muzyki współczesnej, w których ukazane są „możliwości wykorzystania głosu ludzkiego dla ekspresji wypowiedzi muzycznej. [...] XX w., a szczególnie sonoryzm, wyeksponował brzmienie, w którym istotną rolę odegrał głos ludzki i zjawiska głosowe z nim związane” (s. 123). Kolejnym artykułem w tej części jest tekst Iwony Kowalkowskiej oraz Marzeny Wyganowskiej-Świątkowskiej zatytułowany *Głos i jego wielowymiarowe konteksty*. Autorki wskazują na istotne kwestie biologiczne, kulturowe, artystyczne, duchowe i lecznicze głosu. Według badań przytoczonych w tekście człowiek ma wrodzone umiejętności muzyczne, tzw. „*differentia specifica* ludzkiego mózgu i układu nerwowego, dzięki którym każdy człowiek posiada wrodzoną muzykalność i wrażliwość na muzykę” (s. 128). Na razie nie ustalono jeszcze, czy pierwszy był język, czy muzyka, jednak oba te sposoby komunikacji mają wspólne cechy oraz korzystają z tych samych obszarów funkcjonowania organizmu ludzkiego. Aleksandra Kazimiera Koczurko oraz Laura Stecka ukazują czytelnikom, jak kwestię możliwości głosu postrzegają studenci wokalistki. W swojej publikacji *Wpływ poprawnej emisji głosu na interpretację utworu – próba stworzenia spójnego obrazu na podstawie wiedzy studentów Akademii Muzycznej im. I. Paderewskiego w Poznaniu* przedstawiają wyniki ankiet przeprowadzonych wśród studentów roku dyplomowego studiów licencjackich oraz magisterskich (jak tłumaczą, grupa ta ma już spore doświadczenie sceniczne oraz wyrobione poglądy na temat emisji). W kwestionariuszu ankiety postawiono trzy pytania:

1. Czym jest dla Ciebie poprawna emisja dźwięku?
2. Jaki dźwięk jest wynikiem poprawnej emisji?
3. Jak wygląda Twój proces przygotowania utworu od rozczytania do momentu pierwszego wykonania na scenie?

Temat kontynuuje Jolanta Szewczyk-Kwitkowska w materiale *O potrzebie wypowiedziania się głosem*. Autorka zaznacza, że głos jest jedną z najważniejszych form komunikacji poprzez barwę, dynamikę wypowiedzi czy samo to, że u każdego z nas ma on własne, niepowtarzalne brzmienie. Z tego artykułu możemy również dowiedzieć się o niektórych chorobach związanych z brakiem mowy (takich jak autyzm czy mutyzm). Prezentowane są także różne ćwiczenia rozwijające aparat głosowy. Część drugą zamyka wypowiedź Aleksandry Zeman zatytułowana *Praca nad emisją głosu i interpretacją dzieł muzycznych w zespole amatorskim. Wybrane zagadnienia na podstawie własnej pracy dyrygenckiej z Chórem Żeńskim „Melodia”*. Tekst dotyczy m.in. cech, jakie powinien wykazywać dobry dyrygent, i wskazuje, że oprócz talentu ważne jest systematyczne rozwijanie umiejętności.

Trzecia i zarazem ostatnia część pracy zbiorowej dotyczy emisji głosu w przestrzeni terapeutycznej. Prezentowane w niej teksty pedagogów, terapeutów oraz logopedów dotyczą wyników badań i założeń teoretyczno-metodycznych w obrębie profilaktyki i terapii głosowej. Ewa Małgorzata Skorek, Grzegorz Hryniewicz oraz Anita Famuła-Jurczak w tekście zatytułowanym *Zawodowe uwarunkowania zaburzeń głosu u nauczycieli szkół podstawowych – wybrane zagadnienia* przedstawiają statystyki, z których wynika, że większość nauczycieli ma problemy z głosem. Mimo coraz powszechniejszej edukacji na temat właściwej emisji głosu wyniki badań nie są zadowalające. Niewielu pedagogów potrafi w prawidłowy sposób zadbać o narządy mowy, co skutkuje np. dysfonią. Poza tym autorzy wymieniają niesprzyjające warunki, które powodują niektóre z zaburzeń fonicznych. Z kolei Anna Lis-Zaldivar w swoim artykule *Dziecko z wadą słuchu w procesie kształtowania głosu i mowy* omawia wszystkie narządy odpowiedzialne za mowę oraz proces zmian zachodzących w organizmie już od życia płodowego. Poza tym opisane są wrodzone wady krtani, które powodują m.in. zaburzenia głosu natury organicznej, zwane dysglosją. W procesie kształtowania mowy, w tym głosu, ważną rolę pełni słuch. Znaczenie i potrzebę świadomego rozwijania głosu u noworodków oraz niemowląt podkreśla Jolanta Gebreselassie w tekście pt. *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecięcego głosu*. Z artykułu możemy m.in. dowiedzieć się, że z samego brzmienia głosu można wysnuć wnioski, czy dziecko jest zdrowe. Badania wykazują, że po analizie cech akustycznych płaczu niemowlęcia można stwierdzić zagrożenie zespołu nagłej śmierci, a u nastolatków pewne cechy głosu mogą umożliwić rozpoznanie depresji klinicznej. Autorka skupia się głównie na rozwoju głosu u noworodków (od narodzin do 3. tygodnia życia) oraz niemowląt (do 12. miesiąca życia). Podaje także wybrane ćwiczenia, odpowiednie dla prawidłowego rozwoju głosu dzieci w powyższych

granicach wiekowych. W kolejnej publikacji, zatytułowanej *Wybrane ćwiczenia emisyjne w pracy profilaktyczno-terapeutycznej*, Lidia Kataryńczuk-Mania oraz Małgorzata Pusztuk-Mania nacisk kładą na systematyczny rozwój głosu, w którym bierze udział wiele czynników (biologiczne, społeczno-kulturowe, psychologiczne). Z tego artykułu możemy się dowiedzieć, jak różnorodne są ćwiczenia emisyjne oraz na jak wiele narządów mowy mają one wpływ. O sposobach komunikowania się z osobami z różnym stopniem niepełnosprawności pisze Małgorzata Przybysz-Zaremba w artykule pt. *Wspomaganie komunikacji osób z niepełnosprawnością intelektualną – przegląd wybranych metod ze wskazówkami*. Komunikacja może być werbalna (mowa, słuch, pismo, czytanie) oraz niewerbalna (ruchy rąk, głowy, ciała, kontakt wzrokowy). Jak zaznacza Autorka, celem tekstu jest „dokonanie przeglądu wybranych metod wspomagających proces komunikacji z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, z uwzględnieniem osób z głębszą jej postacią” (s. 289). Kontynuacją tego artykułu jest tekst Anity Famuły-Jurczak zatytułowany *Społeczne konsekwencje zaburzenia komunikacji dzieci ze spektrum autyzmu*. Przytoczone są tu m.in. fazy rozwoju według George’a H. Meada czy Jeana Piageta. Autorka przywołuje również publikacje Bogusławy Dobek-Ostrowskiej oraz Marii Kielar-Turskiej dotyczące kompetencji komunikacyjnych. W dalszej części tekstu możemy zapoznać się z badaniami na temat autyzmu oraz podstawowymi jego objawami. Przytoczone są również cechy mowy osób ze spektrum autyzmu (charakterystyczne są: brak melodii, rytmu, intonacji, częsta tzw. „antykadencja”, czyli zakończenie ostatnich głosek wysokim dźwiękiem). Trzecią część publikacji zamyka artykuł Bożeny Soleckiej pt.: *Cyfrowe technologiczne w rehabilitacji zaburzeń mowy*. Celem prezentowanego opracowania jest „analiza wymogów, które powinny spełniać narzędzia informatyczne przeznaczone do rehabilitacji logopedycznej osób dorosłych cierpiących na afazję” oraz „przegląd narzędzi ICT wspierających logopedów w terapii afazji” (s. 324). Autorka prezentuje przykładowe oprogramowania (Afasystem, RehaCom, MÓWik i Go Talk+9, EEG Biofeedback) i aplikacje, które można wykorzystać w terapii zaburzeń komunikacyjnych, oraz badania, które wskazują, w jakie cechy powinny być te aplikacje wyposażone, żeby były jak najbardziej pomocne.

Omawiana książka adresowana jest do szerokiego grona odbiorców a stosowany w niej język jest zrozumiały, przejrzysty i konkretny. Wiedza zawarta w artykułach może w szczególności przydać się nauczycielom, studentom, rodzicom, terapeutom, artystom oraz każdemu, komu zależy na właściwej jakości emisji i higieny głosu. Jako studentkę Akademii Muzycznej najbardziej zainteresowała mnie część poświęcona płaszczyźnie artystycznej w emisji głosu, jednak pozostałe rozdziały również wniosły wiele przydatnych informacji.